

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการบริหาร
ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร

โดย

นายแวน วิรุฬห์เลิศ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2546

ISBN 974 – 464 –337–4

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE PARTICIPATION OF BASIC EDUCATION COMMITTEE AND ADMINISTRATION STANDARD
OF PRIMARY SCHOOLS, THE OFFICE OF CHUMPORN EDUCATIONAL SERVICE AREA

By
Waen Wirunloet

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement for the Degree

MASTER OF EDUCATION

Department of Curriculum and Instruction

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2003

ISBN 974-464-337-4

K 42461013 : สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม / กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน / มาตรฐานการบริหารโรงเรียน

แวน วิรุพห์เลิศ : การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐาน

การบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร (THE PARTICIPATION OF BASIC EDUCATION COMMITTEE AND ADMINISTRATION STANDARD OF PRIMARY SCHOOLS, THE OFFICE OF CHUMPNORN EDUCATIONAL SERVICE AREA) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ : ผศ.ลัดดา สุวรรณกุล, รศ.วราพจน์ มูรพันธุ์ และ ผศ.ดร.ปราณี นิลกรณ์. 149 หน้า. ISBN 974-464-337-4

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร 2) ระดับมาตรฐานการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร และ 3) ความแตกต่างการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน

ประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร จำแนกตามกลุ่มบุคคล ตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงาน-เขตพื้นที่การศึกษาชุมพร จำนวน 64 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สุ่มอย่างง่ายจากโรงเรียน ๆ ละ 6 คน ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กร-ปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และ ผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งสิ้น 384 คน และเก็บข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2546 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่สร้างตามแนวคิดของโคเฮนและอ็อพฮอฟท์กับเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกทางเดียว (One Way ANOVA) และทดสอบภายหลังด้วยวิธีการของตุ๊กกี (Tukey 's method)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งโดยภาพรวมและทุกรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

2. มาตรฐานการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ทั้งโดยภาพรวมและสามรายด้านอยู่ในระดับสูง และสองรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

3. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของผู้แทนทุกกลุ่ม ทั้งโดยภาพรวมและอีกสองรายด้าน คือ ด้านการตัดสินใจและด้านผลประโยชน์ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 สำหรับมาตรฐานการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้แทนทุกกลุ่ม ทั้งโดยภาพรวมและทุกรายด้านไม่แตกต่างกัน

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2546

ลายมือชื่อนักศึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ 1. 2. 3.

K 42461013 : MAJOR : EDUCATIONAL ADMINISTRATION

KEY WORDS : PARTICIPATION / BASIC EDUCATION COMMITTEE / ADMINISTRATION STANDARD OF
PRIMARY SCHOOLS

WEAN WIRUNLOET : THE PARTICIPATION OF BASIC EDUCATION COMMITTEE AND
ADMINISTRATION STANDARD OF PRIMARY SCHOOLS, THE OFFICE OF CHUMPORN EDUCATIONAL
SERVICE AREA. THESIS ADVISORS : ASST. PROF. LADDA SUWANAGUL, ASSO. PROF. WARAPOJ -
MOORAPUN, AND ASST. PROF. PRANEE NILAKORN, Ph.D. 149 pp. ISBN 974-464-337-4.

The purposes of this research were to find out 1) the level of participation of the basic education committee, the Office of Chumporn Educational Service Area 2) the standard level of administration of primary school administrators in the area and 3) the differences between the level of participation of the committee and the standard of administration of primary school administrators classified by groups of representatives involving in running the schools.

The sample consisted of 384 randomly selected from representatives in 64 schools ; six from each school and one representative from each group including parents, teachers, community organization, local government organization, school alumni and experts. The data were collected during January 2003 to February 2003.

The research instrument was a questionnaire designed according to Cohen and Uphoff's approach and the 2003 School Standard of the Office of Nation Primary School Committee and analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, the One Way ANOVA to analyzed variation and then tested by Tukey's method.

The findings of the study were :

- 1) The participation of the Basic Education Committee as a whole and individual aspect was at a moderate level.
- 2) The standard of administration of primary school administrators as a whole and three aspects were at a high level, two aspects were at a moderate level.
- 3) The participation of Basic Education Committee according to the opinions of the representatives as a whole and as two aspects about decision making and benefits were significantly different at the level of .05. However, the standard of administration of school administrators according to the opinions of the representatives as a whole or as individual aspect was not statistically different.

Department of Educational Administration Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2003

Student's signature

Thesis Advisors' signature 1. 2. 3.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงลงได้เนื่องจากได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษาทั้งห้าท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลัดดา สุวรรณกุล รองศาสตราจารย์วราภรณ์ มูรพันธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี นิลกรณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวณชม ชินะดังกูร และ รองศาสตราจารย์คุสิต ทิวถนอม ที่ได้กรุณาให้แนวทาง ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะอย่างดียิ่งตลอดระยะเวลาที่ทำการวิจัย

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือความสะดวกให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี โดยเฉพาะคณาจารย์ทุกท่านในภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อนร่วมชั้นเรียน ผู้บริหาร โรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ศิษยานิเทศก์ ทุก ๆ ท่าน ทั้งในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพรเขต 1 และ 2 ที่ให้กำลังใจและช่วยเหลือด้วยดีตลอดมา วิทยานิพนธ์เล่มนี้คงไม่สำเร็จได้ ถ้าปราศจากความร่วมมือร่วมใจจากทุกท่าน

ท้ายที่สุดขอขอบคุณ อาจารย์ ธเนศร์ ชาญเชาว์ ที่ให้คำปรึกษา คำแนะนำที่ดีอยู่ตลอดเวลากวราและบุตรที่ให้กำลังใจต่อผู้วิจัยตลอดมา
คุณประ โยชน์ทั้งหลายที่จะพึงมีจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่พ่อแม่ ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภูมิ	ฎ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	3
ปัญหาการวิจัย	7
วัตถุประสงค์การวิจัย	12
ข้อคำถามของการวิจัย	12
สมมติฐานการวิจัย	12
กรอบแนวคิดของการวิจัย	16
ขอบเขตการวิจัย	18
ข้อตกลงเบื้องต้น	19
นิยามศัพท์เฉพาะ	19
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	21
การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	21
ความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	21
บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	23
แนวคิดของการมีส่วนร่วม	31
ความหมายการมีส่วนร่วม	32
ประเภทของการมีส่วนร่วม	34
ลักษณะของการมีส่วนร่วม	36
ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	42
รูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	45
ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	48
ขั้นตอนการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของโคเฮนและอัทซอพฟ์	50

เกณฑ์มาตรฐานการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา	51
เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536	51
เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา	
พ.ศ. 2537	55
เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	
พ.ศ. 2537	57
เกณฑ์มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	58
เกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน	60
เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2541	61
เกณฑ์มาตรฐานการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2541	63
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	66
งานวิจัยในประเทศ	66
งานวิจัยในต่างประเทศ	76
สรุป	77
3 วิธีดำเนินการวิจัย	78
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	78
ระเบียบวิธีการวิจัย	78
แผนแบบการวิจัย	79
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	79
ตัวแปรที่ศึกษา	80
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	82
การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ	83
การเก็บรวบรวมข้อมูล	85
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้	85
สรุป	86
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการสถานศึกษา	
ขั้นพื้นฐาน	87
ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	90

ตอนที่ 3	มาตรฐานการบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา	92
ตอนที่ 4	ความแตกต่างการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐานและมาตรฐานการบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร	94
5	สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	99
	สรุปผลการวิจัย	99
	การอภิปรายผล	100
	ข้อเสนอแนะ	104
	ข้อเสนอแนะของการวิจัย	104
	ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	105
	บรรณานุกรม	106
	ภาคผนวก	114
	ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	115
	ภาคผนวก ข ราชานามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย	129
	ภาคผนวก ค หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย	131
	ภาคผนวก ง ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ	133
	ภาคผนวก จ หนังสือขออนุญาตทดลองเครื่องมือวิจัย	135
	ภาคผนวก ฉ ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย	137
	ภาคผนวก ช หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการรวบรวมข้อมูล	141
	ภาคผนวก ซ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543	143
	ประวัติผู้วิจัย	149

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ร้อยละ (%) ของโรงเรียนจำแนกตามระดับคุณภาพ ตามเกณฑ์มาตรฐานการบริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ	8
2 ร้อยละ (%) ของโรงเรียนจำแนกตามระดับคุณภาพ ตามเกณฑ์มาตรฐานการบริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร	10
3 แสดงจำนวนประชากรและตัวอย่างโรงเรียน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน	80
4 จำนวน ร้อยละ (%) และข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการสถาน ศึกษาขั้นพื้นฐาน	88
5 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม	91
6 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในมาตรฐานการบริหารของ โรงเรียนประถมศึกษาโดยภาพรวม.....	93
7 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามกลุ่มบุคคล	95
8 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นรายคู่	96
9 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นรายคู่	97
10 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรฐานการบริหารของผู้บริหาร โรงเรียน จำแนกตามกลุ่มบุคคล	98

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดของการวิจัย	16
2	ขอบเขตของการวิจัย	18
3	กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของโคเฮนและอัปซอฟฟ์	40
4	การจัดองค์การแบบหมุดเชื่อมโยง	44

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 1

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อันเป็นหัวใจของการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ทำให้ผู้ที่ได้รับการศึกษาจะเจริญงอกงามในความรู้ ความคิด เกิดสติปัญญา อีกทั้งมีการปฏิบัติที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกสถานการณ์ได้เป็นอย่างดีและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ไม่เป็นปัญหาสังคม ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2544 ความตอนหนึ่งว่า

การศึกษาหาความรู้ ต้องศึกษาเพื่อให้เกิดความฉลาดรู้ คือรู้แล้วสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง ศึกษาให้ตลอดครบถ้วนทุกแง่ทุกมุมรวมทั้งจะต้องปฏิบัติพร้อมกันไปด้วยเสมอความคิด

จิตใจที่ตั้งมั่นเป็นปกติ เทียบตรงเป็นกลาง มิฉะนั้นความรู้ที่เกิดขึ้นจะไม่เป็นความรู้แท้¹ ในระยะเวลาสองทศวรรษที่ผ่านมา สังคม โลก ได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เข้าสู่สังคม

โลกาภิวัตน์ทุกภูมิภาคของโลก มีการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร มีการร่วมมือ และแข่งขันกันในด้านธุรกิจการค้า อุตสาหกรรม และด้านอื่น ๆ อย่างรวดเร็ว และต่อเนื่องตลอดเวลา มีการรวมกลุ่มกันทำการค้า ความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ การออกกระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มและระหว่างประเทศใหม่ ทั้งที่เป็นเครื่องมือส่งเสริมความสัมพันธ์ ส่งเสริมการค้าและรักษาผลประโยชน์ของประเทศและของกลุ่ม ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง รวมทั้งระบบราชการด้วย ในขณะเดียวกัน สิ่งที่มาด้วยความเจริญ ซึ่งค่อนข้างจะยึดติดกับวัฒนธรรม ก็ก่อให้เกิดกระแสความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและค่านิยมอันเป็นพื้นฐานที่ดงามในสังคมไทยที่มีมาแต่ดั้งเดิม รวมทั้งเกิดปัญหาสังคมด้านต่าง ๆ เช่น ครอบครัวขาดความอบอุ่น ชุมชนไม่เข้มแข็ง ปัญหายาเสพติด ทั้งในและนอกโรงเรียน รวมทั้งเกิด

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, ความเป็นครูตามแนวพระราชดำริ : รวบรวมพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมครู (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เจ.เอ็น.ที., 2544), 53.

ความไม่ถูกต้อง และไม่ยุติธรรมในการใช้แรงงาน การซื้อสิทธิ์ขายเสียงในระบบการเมือง เป็นต้น ทั้งนี้ ระบบการศึกษา อบรม และกระบวนการเรียนการสอนก็ได้รับผลกระทบไปด้วย ซึ่งในสังคมแห่งข้อมูลข่าวสารที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเกิดผลกระทบดังกล่าว จำเป็นที่ประเทศจะต้องพัฒนาคนในชาติให้มีความรู้และทักษะที่สามารถจะร่วมมือกันพัฒนาบ้านเมืองและแข่งขันในประชาคมโลกได้อย่างเหมาะสม ทัดเทียม และยั่งยืนในขณะเดียวกันก็ยังสามารถบูรณาการวิถีชีวิตไทยให้อยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงนั้นได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข ซึ่งบทบาทสำคัญดังกล่าวนี้ถือเป็นบทบาทหน้าที่ของการศึกษาที่จะต้องให้การศึกษ อบรมคนในชาติให้มีเจตคติ พฤติกรรม มีความรู้ทักษะที่เหมาะสม รู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก²

ดังนั้น การจัดการศึกษาของประเทศจะต้องเร่งพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เพื่อให้สามารถพัฒนาคนของประเทศให้มีศักยภาพเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและร่วมมือ แข่งขัน ได้อย่างเหมาะสม ทัดเทียม โดยยังสามารถดำรงความเป็นไทยได้ในประชาคมโลก จึงจำเป็นที่แต่ละประเทศต้องเรียนรู้และปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาและเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลกโดยปัจจัยสำคัญที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลงและความท้าทาย คือ การพัฒนาคุณภาพของคน³

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

² คณะกรรมการปฏิรูประบบบริหารการศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการปฏิรูประบบบริหารการศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการ (กรุงเทพฯ : บริษัท เซว่น พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด, 2542), 21-22.

³ สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, สังคมได้อะไร...จากกรปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, 2544), 24-25.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ถือเป็นกฎหมายสูงสุดของการปกครองประเทศได้บัญญัตินโยบายหลักของชาติในด้านสังคมและการเมือง เพื่อให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ และให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของประเทศเป็นอย่างมากได้กำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาไว้ที่สำคัญ ได้แก่ มาตรา 43 กำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอภาคในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ จะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน⁴ ในปัจจุบันได้รับการตอบสนองอย่างเป็นรูปธรรม คือ การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติหลักสำคัญการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 8(2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9(6) กระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมจากบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน และสถาบันสังคมอื่น ๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยเฉพาะมาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษาในแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับ ส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ ร่วมระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนที่มีความรอบรู้ ความชำนาญ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการจัดการศึกษา⁵

⁴ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2541), 11.

⁵ พนม พงษ์ไพบูลย์ และคณะ, รวมกฎหมายการศึกษาเข้าสู่โครงสร้างใหม่ กระทรวงศึกษาธิการ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด, 2546), 109 – 123.

แผนการศึกษาแห่งชาติ เป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว 15 ปี (พ.ศ. 2545 – 2559) กำหนดวัตถุประสงค์ในด้านการพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม เพื่อเป็นฐานในการสร้างสังคม คุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ เน้นการสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการจัดและสนับสนุนการจัดการศึกษา ด้วยการให้ทุกส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งจะก่อให้เกิดสังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้มากขึ้น⁶

กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่จัดการศึกษาของประเทศให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลง และเจตนารมณ์ของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ด้วยหลักการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และการใช้นวัตกรรมที่หลากหลาย ให้สอดคล้องกับสภาพความแตกต่างของบุคคลและความแตกต่างของท้องถิ่น⁷

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นคณะบุคคลมีหน้าที่กำกับ และส่งเสริมกิจการของสถานศึกษาในฐานะที่เป็นองค์กรอย่างเป็นทางการที่จะมีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการศึกษา ให้แก่เด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิกของชุมชน ในอดีตถึง พ.ศ. 2428 ศูนย์การศึกษาตั้งอยู่ในชุมชน มีบ้าน วัด ร่วมกันจัดการศึกษาไม่มีกฎเกณฑ์ระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคม ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาที่มีระบบ มีระเบียบปฏิบัติที่แน่นอนมากขึ้น ใน พ.ศ. 2452 แต่งตั้งคณะกรรมการตำบล ประกอบด้วย กรรมการ 3 คน คือ กำนันหรือหัวหน้าตำบล 1 คน เจ้าธิการวัดซึ่งเป็นเจ้าคณะหมวดในตำบล 1 รูป แพทย์ประจำตำบล 1 คน มีหน้าที่จัดตั้งโรงเรียน ทำนุบำรุง หาเด็กเข้าเรียนและจัดหาครูมาสอนในโรงเรียนที่ตั้งขึ้นว่าโรงเรียนประชาบาล ดำรงอยู่ได้โดยอาศัยทุนของประชาชน

พ.ศ. 2525 ได้มีประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2525 มีสาระสำคัญที่กำหนดแนวทาง จำนวน คุณสมบัติ วาระและการพ้นตำแหน่ง รวมทั้งได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ไว้ให้ถือปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน

พ.ศ. 2539 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้มีระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 ขึ้นมา เนื่องจากมีข้อมูลจากผลการวิจัยมากมายยืนยันว่าการดำเนินงานของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา ยังไม่เกิดผลสำเร็จเท่าที่ควร

⁶พนม พงษ์ไพบูลย์ และคณะ, รวมกฎหมายการศึกษาเข้าสู่โครงสร้างใหม่ กระทรวงศึกษาธิการ, 285.

⁷กระทรวงศึกษาธิการ, นโยบายและแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2542), 16.

ทั้งความพร้อมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ความพึงพอใจในผลงานของตนเอง การให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียน ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียน ประกอบกับมีกระแสความต้องการให้คณะกรรมการประจำโรงเรียน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนมากขึ้น

พ.ศ. 2540 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียน ประถมศึกษา พ.ศ. 2539 เพื่อให้เกิดการดำเนินงานเป็นรูปธรรม หลังจากคณะกรรมการโรงเรียน ประถมศึกษา มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน และมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางดำเนินการ ผลการดำเนินการมากมาย และผลวิจัยที่น่าสนใจ คือ การปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียน ในส่วนที่เป็นโครงสร้างของคณะกรรมการโรงเรียน ปฏิบัติเป็นไปตามระเบียบที่กำหนด แต่การปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนยังเน้นด้านการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน มากกว่าการกำหนดนโยบายและการร่วมพัฒนาการเรียนการสอน จากผลการวิจัยดังกล่าวพร้อมกับการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เน้นหลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน การกระจายอำนาจ รวมทั้งการพัฒนาองค์กรชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งพาตนเอง สามารถจัดการศึกษาร่วมกับชุมชนได้ ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการ จึงประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน โดยคำนึงว่าการจัดการศึกษาของชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทในการจัดการศึกษาของท้องถิ่นมากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะเมื่อมีการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542⁸

ถึงแม้กระทรวงศึกษาธิการ มีการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พร้อมได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 แต่กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ไม่มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องการบริหารและการจัดการศึกษา ยังเข้าใจว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของครู โดยเฉพาะ ผู้ปกครองและชุมชน ไม่เกี่ยวข้อง เพราะต้องทำมาหาเลี้ยงชีพจึงไม่มีเวลาเข้ามาช่วยดูแลการกำหนดนโยบาย และร่วมตัดสินใจด้านการศึกษา⁹ ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่เปิดโอกาส

⁸ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, แนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2543), 8 – 11.

⁹ รุ่ง แก้วแดง, โรงเรียนนิติบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด, 2546), 195.

ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน เกรงว่ากรรมการสถานศึกษาจะมีอำนาจคอยสั่งการและตรวจสอบการทำงานของตนเอง เคยชินกับวัฒนธรรมแบบสั่งการและการที่ตนเป็นใหญ่ที่สุดในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนบางคนมีทัศนคติที่คับแคบและไม่เปิดใจยอมรับการทำงานร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการสถานศึกษามีหน้าที่เพียงแต่การหาเงินทุน การบริจาคทรัพย์สินสนับสนุนนโยบายของรัฐมากกว่าจะเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษาแก่โรงเรียนจากสภาพปัญหาดังกล่าว แม้ว่าจะมีกฎหมายทางการศึกษาและระเบียบกระทรวงศึกษาธิการกระตุ้นและผลักดันให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น หากแต่ภาพลักษณ์ในเชิงลบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้ประชาชนขาดความกระตือรือร้นที่จะเสนอตัวเป็นกรรมการหรือเข้ามาช่วยเหลืองานในด้านต่าง ๆ กับทางโรงเรียน¹⁰

การบริหารงานในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะหัวหน้าหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับผู้เรียนและครูมากที่สุดและต้องเป็นผู้นำในการปฏิรูปการเรียนรู้และปฏิรูประบบบริหาร เพื่อพร้อมรับการกระจายอำนาจและการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องมากขึ้น จากการศึกษาและการวิเคราะห์สภาพปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม โดยภาพรวม พบว่า

1. ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้การจัดการศึกษายังไม่สนองต่อความต้องการของประชาชน ได้อย่างแท้จริงและไม่สามารถนำศักยภาพของชุมชนมาร่วมพัฒนาได้เท่าที่ควร
2. ขาดประสิทธิภาพของระบบประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา การจัดการศึกษาในโรงเรียนในแต่ละแห่ง มีความแตกต่างกันทั้งคุณภาพการศึกษา การให้บริการทางการศึกษา และมีมาตรฐานการศึกษาในแนวเดียวกัน
3. ขาดความเชื่อมโยงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น ๆ สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ รวมทั้งการจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
4. ขาดการพัฒนานโยบายอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง การนำนโยบายจากส่วนกลางไปปฏิบัติ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานหรือการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในแต่ละครั้ง การนำนโยบายทางการศึกษาไปปฏิบัติจะขาดความต่อเนื่องทันที
5. ขาดการกระจายอำนาจ เมื่อผู้บริหารโรงเรียนมอบหมายงานให้ครูไปปฏิบัติ แต่ไม่มีการมอบอำนาจให้แก่ครูในการปฏิบัติงาน เพราะกลัวหมดอำนาจ¹¹

¹⁰วีรบุษ ปิณฑวณิช, “กรรมการสถานศึกษา : หอกข้างแคร่หรือผู้ร่วมอุดมการณ์,” สถานปฏิรูป 6, 62 (มิถุนายน 2546) : 17 – 22.

¹¹คณะกรรมการปฏิรูประบบบริหารการศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการปฏิรูประบบบริหารการศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการ, 24 - 35.

จากปัญหาและความจำเป็นดังกล่าวนี้ ทำให้รัฐบาลปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยเฉพาะมาตรา 39 ระบุว่า ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไป ให้คณะกรรมการและสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง มาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในแต่ละสถานศึกษา เพื่อปฏิบัติหน้าที่กำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา มาตรา 57 ให้นำหน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลจากชุมชนร่วมจัดการศึกษามากขึ้น ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุพรในครั้งนี้

ปัญหาการวิจัย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ และเป็นองค์กรหนึ่งที่มีตระหนักถึงความสำคัญในการประกันคุณภาพและระบบมาตรฐานคุณภาพการศึกษา แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมีธยมศึกษาตอนต้น ได้กำหนดนโยบายและมาตรฐาน โรงเรียน พ.ศ. 2541 เพื่อให้โรงเรียนในสังกัด ใช้เป็นเครื่องมือที่จะช่วยพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดคุณภาพสูงสุด เมื่อปีการศึกษา 2543 ได้ทำการประเมินผลคุณภาพการศึกษาตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษา จำนวนโรงเรียน 23,123 โรงเรียน จำแนกตามระดับคุณภาพโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาทั้งประเทศ แบ่งเป็น 5 มาตรฐาน ได้แก่

- มาตรฐานที่ 1 โรงเรียนใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ
- มาตรฐานที่ 2 โรงเรียนสนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนา
- มาตรฐานที่ 3 โรงเรียนจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน
- มาตรฐานที่ 4 โรงเรียนประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาโรงเรียน
- มาตรฐานที่ 5 โรงเรียนประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ

ผลจากการประเมินร้อยละของโรงเรียนจำแนกตามระดับคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการบริหารโรงเรียน พ.ศ. 2541 จากผลการประเมินดังในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ร้อยละของโรงเรียนจำแนกตามระดับคุณภาพ ตามเกณฑ์มาตรฐานการบริหารโรงเรียน
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

มาตรฐานที่	รายการประเมิน	ร้อยละโรงเรียนจำแนกตามระดับคุณภาพ			
		0	1	2	3
1	โรงเรียนใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ	5.65	17.54	38.74	38.07
2	โรงเรียนสนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนา	9.65	33.36	24.62	32.37
3	โรงเรียนจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน	6.45	16.93	38.54	38.08
4	โรงเรียนประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาโรงเรียน	4.92	22.09	28.39	44.60
5	โรงเรียนประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ	13.58	33.60	23.87	29.95
รวมค่าเฉลี่ย		8.05	25.10	30.84	36.01

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ผลการประเมินมาตรฐานโรงเรียน ปีการศึกษา 2543. (กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2544), 5.

หมายเหตุ 1. เกณฑ์การประเมินผล

- ระดับ 0 หมายถึง ค่าเฉลี่ยมาตรฐานตั้งแต่ 0.00 - 0.75 มีผลไม่พึงพอใจ
- ระดับ 1 หมายถึง ค่าเฉลี่ยมาตรฐานตั้งแต่ 0.76 - 1.50 มีผลพึงพอใจขั้นต่ำ
- ระดับ 2 หมายถึง ค่าเฉลี่ยมาตรฐานตั้งแต่ 1.51 - 2.25 มีผลพึงพอใจขั้นปานกลาง
- ระดับ 3 หมายถึง ค่าเฉลี่ยมาตรฐานตั้งแต่ 2.26 - 3.00 มีผลพึงพอใจขั้นสูง

2. เกณฑ์การผ่านมาตรฐานในแต่ละมาตรฐานต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 หรือระดับคุณภาพ 3 ขึ้นไป

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินมาตรฐานการบริหารโรงเรียน จำนวน 5 มาตรฐาน พบว่า ผลการประเมินมาตรฐานการบริหารโรงเรียนในระดับคุณภาพ 0 - 2 รวมค่าเฉลี่ยร้อยละ 63.99 ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ในระดับคุณภาพ 3 หรือร้อยละ 70 ถือว่าเป็นปัญหาสำคัญของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมาตรฐานการบริหารโรงเรียนในสังกัด ยังไม่พึงพอใจขั้นสูงและไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 5 ถนนเอเชีย ตำบลขุนกระโทง อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร แบ่งส่วนราชการในการบริหารงานเป็น 8 อำเภอ ซึ่งประกอบด้วย สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองชุมพร สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหลังสวน สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอท่าแซะ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสวี สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปะทิว สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอละแม สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอทุ่งตะโก และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพะโต๊ะ เมื่อปีการศึกษา 2543 มีจำนวนกลุ่มโรงเรียนทั้งสิ้น 46 กลุ่ม มีจำนวนโรงเรียน 256 แห่ง 2,918 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนรวมทั้งสิ้น 64,258 คน และมีข้าราชการครูรวมทั้งสิ้น 3,060 คน¹² ได้จัดการศึกษาแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

จากการประเมินผลระดับคุณภาพมาตรฐานการบริหารของโรงเรียน ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เมื่อปีการศึกษา 2543 จำนวน 256 โรงเรียน แบ่งเป็น 5 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 โรงเรียนใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐานที่ 2 โรงเรียนสนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนา

มาตรฐานที่ 3 โรงเรียนจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ 4 โรงเรียนประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาโรงเรียน

มาตรฐานที่ 5 โรงเรียนประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ

ผลจากการประเมินร้อยละของโรงเรียนจำแนกตามระดับคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการบริหารโรงเรียน พ.ศ. 2541 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร ผลการประเมินดังปรากฏในตารางที่ 2 ดังนี้

¹²สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร, ผลการประเมินมาตรฐานโรงเรียน ปีการศึกษา 2543 (ชุมพร : ฝ่ายวิจัยและประเมินผลทางการศึกษา, 2543), 5.

ตารางที่ 2 ร้อยละของโรงเรียนจำแนกตามระดับคุณภาพ ตามเกณฑ์มาตรฐานการบริหารโรงเรียน
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร

มาตรฐานที่	รายการประเมิน	ร้อยละโรงเรียนจำแนกตามระดับคุณภาพ			
		0	1	2	3
1	โรงเรียนใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ	3.65	9.85	48.91	37.59
2	โรงเรียนสนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนา	1.83	7.30	33.21	57.66
3	โรงเรียนจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน	1.82	5.47	32.48	60.23
4	โรงเรียนประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาโรงเรียน	1.46	2.92	30.29	65.33
5	โรงเรียนประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ	2.92	9.12	35.04	52.92
รวมค่าเฉลี่ย		2.34	6.93	35.98	54.75

ที่มา : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร, ผลการประเมินมาตรฐานโรงเรียน ปีการศึกษา 2543 (ชุมพร : ฝ่ายวิจัยและประเมินผลทางการศึกษา, 2543), 5.

หมายเหตุ 1. เกณฑ์การประเมินผล

ระดับ 0 หมายถึง ค่าเฉลี่ยมาตรฐานตั้งแต่ 0.00 - 0.75 มีผลไม่พึงพอใจ

ระดับ 1 หมายถึง ค่าเฉลี่ยมาตรฐานตั้งแต่ 0.76 - 1.50 มีผลพึงพอใจขั้นต่ำ

ระดับ 2 หมายถึง ค่าเฉลี่ยมาตรฐานตั้งแต่ 1.51 - 2.25 มีผลพึงพอใจขั้นปานกลาง

ระดับ 3 หมายถึง ค่าเฉลี่ยมาตรฐานตั้งแต่ 2.26 - 3.00 มีผลพึงพอใจขั้นสูง

2. เกณฑ์การผ่านมาตรฐานแต่ละมาตรฐานต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 หรือระดับคุณภาพ 3 ขึ้นไป

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินร้อยละโรงเรียนจำแนกตามระดับคุณภาพ ตามเกณฑ์ประเมินมาตรฐานโรงเรียน พบว่า ผลการประเมินโรงเรียนระดับคุณภาพ 0 - 2 รวมค่าเฉลี่ยร้อยละ 45.25 ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ในระดับคุณภาพ 3 หรือร้อยละ 70 ถือว่าเป็นปัญหาสำคัญของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร ซึ่งมาตรฐานการบริหารโรงเรียนยังไม่พึงพอใจขั้นสูงและไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

จากผลการประเมินร้อยละของโรงเรียน จำแนกตามระดับคุณภาพ ตามเกณฑ์มาตรฐาน การบริหารโรงเรียน รวมทั้งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานการ ประถมศึกษาจังหวัดชุมพร โดยภาพรวม พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ไม่สามารถ บริหารโรงเรียน ให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดที่น่าพึงพอใจขั้นสูง อยู่ในระดับคุณภาพ 3 หรือ ร้อยละ 70 ตามเป้าหมายที่ต้องการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้วิเคราะห์ สภาพและสรุปปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนขาดความตระหนักและให้ความสำคัญในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การใช้ แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ การสนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่น ในการพัฒนาตนเองและพัฒนางาน การจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน จัด แหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อม การประสานความร่วมมือจากหลายฝ่ายเพื่อพัฒนาโรงเรียน รวมทั้ง การประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ยังไม่เต็มที่เท่าที่ควร

2. ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน เอกชน โดยเฉพาะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น- พื้นฐาน ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาได้อย่างเต็มที่ ร่วมกำหนดนโยบายและ ตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมผลประโยชน์ และร่วมประเมินผลการดำเนินงานในทุก ๆ ด้าน

3. ขาดการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาใน โรงเรียนทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป¹³

จากปัญหาที่กล่าวมานี้ จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาการมีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมของคณะ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาชุมพร ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และการบริหารโรงเรียนที่นำไปสู่มาตรฐานการบริหารของสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาชุมพร ทั้งสองเขตพื้นที่การศึกษา ต่อไป

เนื่องจาก ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาระเบียบบริหารราชการกระทรวง ศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2546 ทำให้สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดชุมพรถูกยุบไป แล้วมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและระบบการบริหารงานใหม่ มีการเปลี่ยน ชื่อสำนักงานใหม่ว่า “สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร” แบ่งเขตพื้นที่การศึกษาเป็น 2 เขต ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต 2 ในปัจจุบัน

¹³ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ผลการประเมินมาตรฐานโรงเรียน ปีการศึกษา 2543 (กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2544), 7 -9.

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร
2. เพื่อทราบระดับมาตรฐานการบริหารโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร
3. เพื่อทราบความแตกต่างการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการบริหารโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร โดยภาพรวมและรายด้าน เมื่อจำแนกตามกลุ่มบุคคล

ข้อคำถามของการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร อยู่ในระดับใด
2. มาตรฐานการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร อยู่ในระดับใด
3. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร โดยภาพรวมและรายด้าน เมื่อจำแนกตามกลุ่มบุคคล แตกต่างกันหรือไม่

สมมติฐานการวิจัย

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการบริหารโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและทุกรายด้าน เมื่อจำแนกตามกลุ่มบุคคล มีความแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร ผู้วิจัยนำกรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมของโคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff) และใช้เกณฑ์มาตรฐานการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2541 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้

โรงเรียนเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญที่สุดในระบบการศึกษา เพราะเป็นหน่วยงานที่ให้ บริการการศึกษาแก่ประชาชนโดยตรงและถือว่าเป็นองค์กรหนึ่งในสังคม เป็นองค์กรระบบเปิดที่มีการเคลื่อนไหว และเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานต่าง ๆ จะจัดอยู่ในรูปแบบเชิงระบบ ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการ (process) และผลผลิต (output) ที่มีการปฏิสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบตามลำดับ โดยมีปัจจัยนำเข้าในระบบการศึกษา ได้แก่ บุคคล (man) เงิน (money) วัสดุอุปกรณ์ (materials) การบริหารจัดการ(management) รวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ ซึ่งมีการดำเนินงานอย่างเป็นกระบวนการต่าง ๆ คือ กระบวนการบริหารจัดการ กระบวนการจัดการเรียนการสอน และกระบวนการนิเทศ ให้ได้มาซึ่งผลผลิตที่มีคุณภาพตามนโยบายและจุดหมายของหลักสูตร¹⁴ เพื่อให้ นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และเป็นโรงเรียน แห่งคุณภาพตามมาตรฐาน

ในกระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพ อุทัย บุญประเสริฐ กล่าวว่า ผู้บริหารหรือผู้นำ ต้องอาศัยหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีส่วนร่วมในการบริหาร ตัดสินใจ และร่วมกันจัดการศึกษา ทั้งผู้แทนครู ผู้ปกครอง ชุมชน ศิษย์เก่า และผู้แทนนักเรียนที่บุคคลได้มีส่วนร่วมในการบริหารย่อมจะเกิดความรู้เป็นเจ้าของและจะรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น¹⁵ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเสนอกรอบ แนวคิดในการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษาสู่มาตรฐานและคุณภาพ แบ่งออกเป็น 5 มาตรฐาน คือ

- 1) การใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ 2) การสนับสนุนให้บุคลากรเกิด ความมุ่งมั่นในการพัฒนางานและพัฒนาตน 3) การจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียน การสอน 4) การประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาโรงเรียน และ 5) ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ¹⁶ สมชาย เทพแสง ได้กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนให้มีคุณภาพ ผู้บริหารจะต้อง ใช้หลักการบริหาร คือ 1) เป็นผู้นำวิสัยทัศน์ และสามารถกระจายวิสัยทัศน์ไปยังบุคคลต่าง ๆ ได้ 2) ใช้หลักการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม 3) เป็นผู้มีความสัมพันธ์กับบุคคลทั้งภายในและ

¹⁴Daniel Katz and Robert L.Kahan, The Social Psychology of Organizations, 2 nd ed. (New York : John Wiley & Son, 1987), 20.

¹⁵อุทัย บุญประเสริฐ, การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542), บทสรุปสำหรับผู้บริหาร ก.

¹⁶สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, มาตรฐานโรงเรียน พุทธศักราช 2541 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542), 55.

ภายนอกองค์กร 4) มีความมุ่งมั่นในการทำงาน 5) มีความรู้ ความสามารถในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี และใช้ข้อมูลสถิติในการวิเคราะห์และการตัดสินใจ 6) ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือลูกน้อง 7) มีความสามารถในการสื่อสาร 8) มีความสามารถในการใช้แรงจูงใจ และ 9) เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม¹⁷

ส่วนในด้านที่เกี่ยวกับหลักการการมีส่วนร่วมนั้น เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง ได้แบ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน และ 4) การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล¹⁸ ทนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ และคณะ กล่าวว่า ประชาชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การศึกษาสภาพปัญหา การวางแผน การปฏิบัติงาน และการ ประเมินผลโครงการ¹⁹ ชูชาติ พ่วงสมจิตร แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ 2) การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน 3) การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ 4) การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการ²⁰ ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ แบ่งกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็น 8 ขั้นตอน คือ 1) ร่วมศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) ร่วมสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนในชุมชน 3) ร่วมสร้างเครือข่ายในกลุ่มผู้มีส่วนร่วม 4) ร่วมสร้างกิจกรรม 5) ร่วมต่อรองเพื่อดำเนินงาน 6) ร่วมดำเนินงาน 7) ร่วมการประเมินผล 8) ร่วมกันรับผลประโยชน์จากการดำเนินงาน²¹ พรนิภา โรจน์วิลาวัลย์ แบ่งการมีส่วนร่วมของสถานประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาของสถานศึกษากลุ่มภาคกลาง สังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน

¹⁷ สมชาย เทพแสง, “ผู้นำคุณภาพ : หัวใจสำคัญในการสร้างคุณภาพการศึกษา,” วารสารวิชาการ 6, 5 (พฤษภาคม 2546) : 12 – 15.

¹⁸ เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, “การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท,” ใน การบริหารงานพัฒนาชนบท, จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2527), 265-268.

¹⁹ ทนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ และคณะ, การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติ (กรุงเทพมหานคร : บริษัท บพิทการพิมพ์ จำกัด, 2534), 77-78.

²⁰ ชูชาติ พ่วงสมจิตร, “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร” (ปริญญาานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), 19.

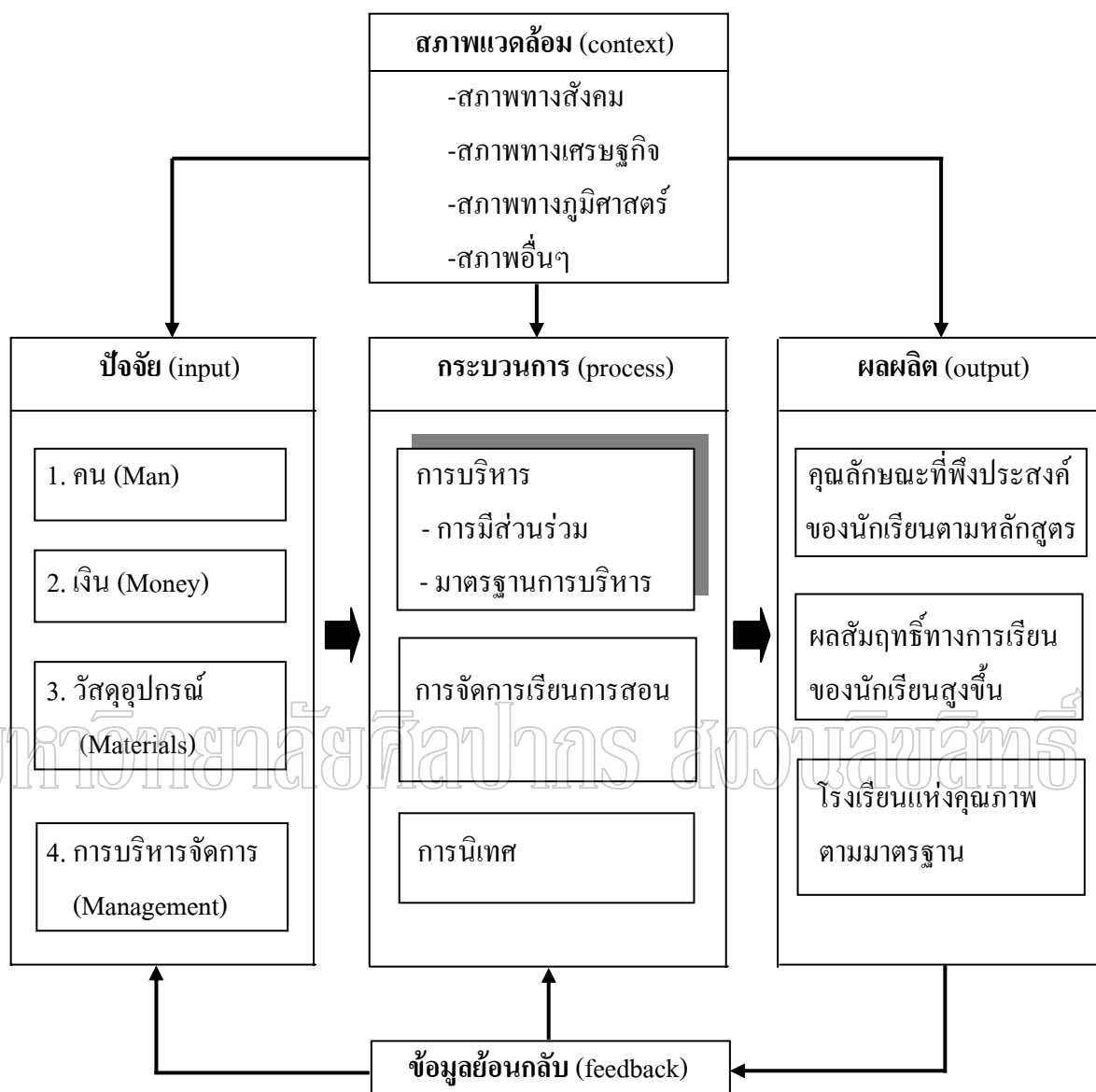
²¹ ศิริกาญจน์ โกสุมภ์, “การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน” (ปริญญาานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2542), (บทคัดย่อ).

ได้แก่ 1) การร่วมวางแผน 2) การร่วมดำเนินงาน และ 3) การร่วมประเมินผล²² โคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff) จำแนกขั้นตอนการมีส่วนร่วม ออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล²³

การศึกษาแนวคิดดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร โดยนำแนวคิดของโคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff) กำหนดเป็นตัวแปรในการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ในส่วนมาตรฐานการบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยนำกรอบแนวคิดจากเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนพุทธศักราช 2541 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ 1) การใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ 2) การสนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนา 3) การจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน 4) การประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาโรงเรียน และ 5) การประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยนำมาเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังปรากฏในแผนภูมิที่ 1 ดังนี้

²²พรนิภา โรจน์วิลาวัลย์, "การมีส่วนร่วมของสถานประกอบการในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาของสถานศึกษากลุ่มภาคกลาง สังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2544), (บทคัดย่อ).

²³John M. Cohen and Norman T. Uphoff, Rural Development Participation : Concepts and measure for project design implementation and evaluation (New York : Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University, 1977), 219 – 222.

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ประยุกต์มาจาก : Daniel Katz and Robert L.Kahan, *The Social Psychology of Organizations*, 2 nd ed. (New York : John Wiley & Son, 1987), 20.

: John M. Cohen and Norman T. Uphoff, "Participation's Place in Rural Development Seeking : Clarity through Specificity," *World Development* 8, 3 (1980) : 213 - 235.

ขอบเขตการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของโคเฮนและอัปฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff) แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

1.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision - making)

1.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (implementation)

1.3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (benefits)

1.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation)

2. ด้านมาตรฐานการบริหารใช้เกณฑ์มาตรฐานการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2541 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ

2.1 การใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 การสนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนา

2.3 การจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน

2.4 การประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาโรงเรียน

2.5 การประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ

ตัวแปรการวิจัย เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร ผู้วิจัยได้นำมาเป็นขอบเขตการวิจัย ดังแผนภูมิที่ 2 ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 ขอบเขตของการวิจัย

ที่มา : John M. Cohen and Norman T. Uphoff, "Participation's Place in Rural Development Seeking : Clarity through Specificity," *World Development* 8, 3 (1980) : 213 - 235.

: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, *มาตรฐานโรงเรียน พุทธศักราช 2541* (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542), 55.

: ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2543, 5.

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร หมายถึง สถานศึกษาของรัฐบาลที่จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต 1 และเขต 2 ซึ่งเดิมสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร

2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่รวมถึงผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในเขตพื้นที่การศึกษา และผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545

3. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลมาก่อนที่จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นที่เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงขอกำหนดความหมายเฉพาะที่เป็นคำหลัก ๆ ดังนี้

1. คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับ เป็นผู้ลงนามในการแต่งตั้ง ประกอบด้วย

1.1 ผู้แทนผู้ปกครอง หมายถึง ผู้แทนของผู้มีรายชื่อเป็นผู้ปกครองตามทะเบียนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น

1.2 ผู้แทนครู หมายถึง ผู้แทนของข้าราชการครูผู้ปฏิบัติการสอน หรือผู้ช่วย-ผู้บริหารสถานศึกษานั้น

1.3 ผู้แทนองค์กรชุมชน หมายถึง ผู้แทนของชมรม สมาคม มูลนิธิ องค์กรชุมชน หรือกลุ่มบุคคลในรูปอื่นที่ดำเนินการ เพื่อประโยชน์ของสาธารณะ และมีที่ตั้งอยู่ในเขตบริการของสถานศึกษานั้น

1.4 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง ผู้แทนของเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น ๆ

1.5 ผู้แทนศิษย์เก่า หมายถึง ผู้แทนสมาคม ชมรมศิษย์เก่า หรือบุคคลที่เคยศึกษาจากสถานศึกษานั้น

1.6 ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ผู้นำทางศาสนา ผู้ทรงภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น ข้าราชการบำนาญ ข้าราชการอื่นนอกสังกัดสถานศึกษา พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่นของรัฐ เจ้าของหรือผู้บริหารสถานประกอบการทั้งในและนอกเขตบริการของสถานศึกษา

2. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นตัวแทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในด้านการตัดสินใจด้านการดำเนินงาน ด้านผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล

3. มาตรฐานการบริหารโรงเรียน หมายถึง สภาพที่พึงประสงค์ ซึ่งระบุถึงสภาพปัจจัยวิธีการดำเนินงานหรือสภาพผลผลิตที่มีคุณภาพต้องการให้เกิดขึ้นในโรงเรียนประถมศึกษา ได้แก่ การใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ การสนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนา การจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน การประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาโรงเรียน และการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แนวคิด ทฤษฎี การมีส่วนร่วม มาตรฐานการบริหาร โรงเรียนและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การปฏิรูประบบบริหารการศึกษาในสถานศึกษา ให้ก้าวหน้า และประสบความสำเร็จได้ประการหนึ่ง คือ โรงเรียนจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา ระเบียบ และกฎกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ยิ่งในสภาพปัจจุบันมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งถือว่าเป็นองค์คณะบุคคลที่มีความพร้อม ใกล้ชิดกับโรงเรียนมากกว่าหน่วยงานอื่น ๆ หากได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล กำกับ ส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาอย่างเต็มที่ ผู้ที่จะได้รับประโยชน์แท้จริงคือ บุตรหลานและประชาชนทุกคน นั่นเอง การจัดการศึกษาในอดีต มีกลุ่มบุคคลที่มีความพร้อมและเต็มใจ เสียสละในด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพตามความคาดหวัง จึงเป็นที่มาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

ความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในอดีตจนถึง พ.ศ. 2428 ศูนย์การศึกษาอยู่ในชุมชน มีบ้าน วัด ร่วมกันจัดการศึกษาไม่มีกฎเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจนแต่เป็นเพียงการดำเนินงานที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคม ในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาที่มีระบบ มีระเบียบปฏิบัติที่แน่นอนมากขึ้น และใน พ.ศ. 2452 ได้แต่งตั้งคณะกรรมการตำบล ประกอบด้วย กรรมการ 3 คน คือ กำนันหรือหัวหน้าตำบล 1 คน เจ้าธิการวัดซึ่งเป็นเจ้าคณะหมวดในตำบล 1 รูป แพทย์ประจำตำบล 1 คน มีหน้าที่จัดตั้งโรงเรียน ทำนุบำรุง หาเด็กเข้าเรียน และจัดหาครูมาสอนในโรงเรียนที่ตั้งขึ้นว่า “โรงเรียนประชาบาล” ดำรงอยู่ได้โดยอาศัยเงินทุนของประชาชน

พ.ศ. 2525 ได้มีประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2525 มีสาระสำคัญที่กำหนดแนวทาง จำนวน คุณสมบัติ วาระการพ้นตำแหน่งรวม และกำหนดบทบาทหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน

พ.ศ. 2539 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้มีระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 ขึ้นมา เนื่องจากมีข้อมูลจากผลการวิจัยมากมายยืนยันว่าการดำเนินงานของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา ยังไม่เกิดผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งความพร้อมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ความพึงพอใจในผลงานของตนเอง การให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียน ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียน ประกอบกับมีกระแสความต้องการ ให้คณะกรรมการประจำโรงเรียน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ได้มากขึ้น

พ.ศ. 2540 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 เพื่อให้เกิดการดำเนินงานเป็นรูปธรรม หลังจากคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน และมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการ ผลการดำเนินการมากมาย และผลวิจัยที่น่าสนใจ คือ การปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียน ในส่วนที่เป็นโครงสร้างของคณะกรรมการโรงเรียนปฏิบัติเป็นไปตามระเบียบที่กำหนด แต่การปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียน ยังเน้นด้านการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน มากกว่าการกำหนดนโยบายและการร่วมพัฒนาการเรียนการสอน จากผลการวิจัยดังกล่าว พร้อมกับมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เน้นหลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน การกระจายอำนาจ รวมทั้งการพัฒนาองค์กรชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งพาตนเอง สามารถจัดการศึกษาร่วมกับชุมชนได้ ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการ จึงประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน โดยค้ำประกันว่าการจัดการศึกษาของชุมชน กำหนดให้ผู้หญิงสามารถเข้ามามีบทบาทในการเป็นกรรมการสถานศึกษา ทำให้ผู้หญิงมีโอกาสมากขึ้นในการทำงานเพื่อชุมชนและโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทในการจัดการศึกษาของท้องถิ่นมากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะเมื่อมีการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญกับคณะกรรมการในระดับมาก เปิดโอกาสให้บุคคลหลายฝ่าย ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม และมีบทบาทในการจัดการศึกษามากที่สุด นับตั้งแต่ครั้งที่เป็นการศึกษาประชาบาล หรือการศึกษา

ของประชาชนที่มีคณะกรรมการตำบล เป็นผู้จัดการศึกษาจนถึงปัจจุบัน มีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 คณะกรรมการสถานศึกษา ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมากขึ้น ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน และจะมากขึ้นตามลำดับ²⁴ และมีบทบาทหน้าที่ ดังต่อไปนี้

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการพัฒนาและจัดการศึกษาของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ มีบทบาทหน้าที่กำกับ ส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ดังนี้

1. กำหนดนโยบาย แผนแม่บท และแผนพัฒนาของสถานศึกษา

นโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษาเป็นเสมือน“เข็มทิศ”ที่จะนำพาสถานศึกษาให้ไปสู่เป้าหมาย เพื่อให้แผนพัฒนาสถานศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควบคู่กัน ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. จัดเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย การจัดทำแผนพัฒนาของสถานศึกษา	1. ศึกษาหาความรู้และทำความเข้าใจเรื่อง การวางแผน การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา จากเอกสารและแหล่งความรู้ต่าง ๆ
2. เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา	2. แต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดทำร่าง นโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา
3. นำร่างนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษา ต่อคณะกรรมการสถานศึกษา	3. พิจารณากำหนดนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา
4. นำนโยบายและแผนไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม	

²⁴ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, แนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, 8 - 11.

2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีสถานศึกษา

ก่อนสิ้นปีงบประมาณ สถานศึกษาต้องนำนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษามาจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อเป็นกรอบการปฏิบัติงานในปีงบประมาณต่อไป ทั้งนี้ แผนปฏิบัติการประจำปีจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควบคู่กัน ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา	1. ศึกษา นโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา
2. นำนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาและงบประมาณที่ได้รับมาจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น	2. พิจารณาเห็นชอบแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีสถานศึกษา
3. เสนอขอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	3. พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
4. ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี	4. ให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
5. ประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะและนำผลมาปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง	5. กำกับ ติดตามการดำเนินการตามแผนของสถานศึกษา
6. สรุปผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี รายงานผลตามระเบียบที่กำหนด	

3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นสมาชิกที่ดีของ ชุมชน ครอบครัว ประเทศชาติ คณะกรรมการสถานศึกษาจะช่วยเสนอแนะตามความต้องการของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี จึงมีบทบาทควบคู่กับสถานศึกษา ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้รับผิดชอบงานวิชาการร่วมกับครูผู้สอน ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง สภาพ ความต้องการของท้องถิ่น แหล่งความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น 2. จัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับ สภาพปัญหาความต้องการของท้องถิ่น และคุณลักษณะอันประสงค์ 3. เสนอเพื่อขอความเห็นชอบสาระหลักสูตร ที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นมา 4. พัฒนาหลักสูตรให้สามารถนำไปใช้จัด กิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศึกษาสภาพปัญหาความต้องการของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น นำเสนอให้สถานศึกษา ไว้ใช้เป็นข้อมูลการจัดทำสาระหลักสูตร 2. พิจารณาให้ความเห็นชอบในสาระหลักสูตร ของสถานศึกษา 3. ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดกิจกรรม การเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

4. กำกับ ติดตาม การดำเนินการตามแผนของสถานศึกษา

การดำเนินการตามแผนของสถานศึกษาซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อสถานศึกษาดำเนินการไปแล้วผลการดำเนินการเป็นอย่างไรมีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องรับรู้และเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนแก้ปัญหา ร่วมกัน เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีควบคู่กัน ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานตามแผน ปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา 2. สรุปรายงานผลการดำเนินงานตามแผน ปฏิบัติการประจำปีให้คณะกรรมการสถาน ศึกษาขั้นพื้นฐานทราบ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง 3. พัฒนา ปรับปรุง การดำเนินงานตามแผน ให้เกิดประสิทธิภาพในทางปฏิบัติมากขึ้น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศึกษาแนวทางและปฏิทินการดำเนินงาน ตามแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา 2. รับทราบรายงานผลการปฏิบัติงานตามแผน ปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษารวมทั้ง ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ 3. ติดตาม ดูแลช่วยเหลือ แก้ปัญหา ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษา ดำเนินการจัดการ ศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพได้มาตรฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่น มีความใกล้ชิดกับผู้ปกครองนักเรียน รู้สภาพปัญหา ความต้องการของท้องถิ่นเป็นอย่างดี สามารถร่วมกับสถานศึกษากำหนดแนวทางที่ทำให้เด็กทุกคนเข้าเรียนอย่างทั่วถึง เรียนอย่างมีคุณภาพ บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควบคู่กัน ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดทำข้อมูลพื้นฐานของเด็กในเขตบริการของสถานศึกษา 2. เกณฑ์เด็กทุกคนให้ได้เข้าเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี 3. ติดตาม ดูแลช่วยเหลือ เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนให้มาเรียนอย่างสม่ำเสมอ 4. ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง เพื่อให้เด็กได้เรียนจนจบหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ร่วมและสนับสนุนการดำเนินการในการจัดทำข้อมูลพื้นฐานของเด็กในเขตบริการของสถานศึกษา 2. ประสานความร่วมมือ สร้างความเข้าใจกับประชาชน ผู้ปกครองของนักเรียน เพื่อให้เห็นความสำคัญของการศึกษา 3. สนับสนุนช่วยเหลือเด็กที่ขาดแคลน หรือมีความต้องการช่วยเหลือเป็นพิเศษให้ได้เรียนจนจบหลักสูตร

6. ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ สิทธิและความเสมอภาค ที่เด็กทุกคนได้รับการศึกษา ไม่ว่าจะเป็เด็กที่มีความพิการ เด็กด้อยโอกาส เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กทุกคนต้องได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควบคู่กัน ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
<ol style="list-style-type: none"> 1. สํารวจข้อมูลเกี่ยวกับเด็กพิการ เด็กด้อย-โอกาส และเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 2. จัดให้เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เข้าเรียน และได้รับพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ 3. จัดทำสื่อจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์การเรียนต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการเรียนรู้ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้สามารถเรียนในสถานศึกษาอย่างมีความสุข 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศึกษาข้อมูลเด็กที่มีความต้องการ เด็กด้อยโอกาส เด็กที่มีความต้องการพิเศษในท้องถิ่นเพื่อเสนอข้อมูลให้กับสถานศึกษา 2. สนับสนุนส่งต่าง ๆ ที่จะเป็นสื่อ เครื่องมือ อุปกรณ์การเรียน สิ่งอำนวยความสะดวกให้กับสถานศึกษา เพื่อช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษในลักษณะต่าง ๆ 3. สนับสนุน ส่งเสริมเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ

7. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ กระจายอำนาจการบริหาร และจัดการศึกษาในด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล บริหารงานทั่วไปให้สถานศึกษาดำเนินการให้เกิดความคล่องตัวมากขึ้น คณะกรรมการสถานศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะที่เป็นผู้ที่กำหนดนโยบายการบริหาร ทั้ง 4 ด้าน ภายในสถานศึกษา ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่สอดคล้องกับนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่ควบคู่กัน ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
<ol style="list-style-type: none"> 1. กำหนดแนวทางการบริหารในงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารงานทั่วไปไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี 2. นำข้อสรุปจากข้อเสนอของคณะกรรมการสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ทั้ง 4 ด้าน ตามภารกิจที่กำหนด 3. เสนอให้คณะกรรมการได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตามภารกิจทั้ง 4 ด้านของสถานศึกษา 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการในงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา 2. ร่วมเป็นคณะทำงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

8. ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนเป็นวิทยากรภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกวัย รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมของท้องถิ่นและชาติ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับของบุคคลในท้องถิ่น เป็นผู้ที่มีมาช่วยระดมทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งภายในและนอกท้องถิ่น ช่วยในการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี สามารถที่จะเข้ามาเสริมสร้างการพัฒนานักเรียนในหลาย ๆ ด้านได้ ทั้งนี้บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควบคู่กัน ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. เสนอแนวทางในการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ช่วยในการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา	1. ร่วมกำหนดแนวทางในการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกท้องถิ่น เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพการศึกษา
2. ร่วมวางแผนในการดำเนินการกับคณะกรรมการสถานศึกษา ระดมทรัพยากรมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา	2. ส่งเสริมการใช้วิทยากรภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านวิชาชีพมาให้ความรู้กับนักเรียน โดยจัดหาและเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นวิทยากรภายนอก
3. จัดหาวิทยากรภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาช่วยสอนเกี่ยวกับวิชาการวิชาชีพชุมชนและท้องถิ่น	3. สนับสนุนการจัดกิจกรรม เพื่อสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและของชาติ โดยเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในการดำเนินงาน
4. จัดกิจกรรมเพื่อสืบสานจารีตประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและชาติ	

9. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ร่วมประสานงานกับองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่น

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้แทนของบุคคลจากกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ บทบาทในฐานะกรรมการสถานศึกษา มาทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสถานศึกษาและเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนหรือองค์กรต่าง ๆ ให้เห็นความสำคัญของสถานศึกษา พร้อมนำสถานศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น มีบทบาทหน้าที่ควบคู่กัน ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
<ol style="list-style-type: none"> พัฒนาปรับปรุงสถานศึกษามีความพร้อมทุก ๆ ด้านทั้งในด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปที่สะอาดร่มรื่น สวยงามน่าอยู่ มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งที่จะศึกษาความรู้ ปรับปรุงห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ ให้มีความสมบูรณ์ พร้อมที่จะใช้ทั้งภายในสถานศึกษาและบริการแก่นุคคลภายนอก เข้าไปร่วมจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่น มีความเป็นอยู่ทางที่ดีขึ้น 	<ol style="list-style-type: none"> ประสานกับประชาชน และองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับปรุงสถานศึกษาให้มีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน เป็นแหล่งที่จะให้บริการชุมชน ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสถานศึกษา ประสานความสัมพันธ์กับชุมชน องค์กรภายนอกให้เห็นความสำคัญของสถานศึกษา ใช้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ท้องถิ่น เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ประชาชน

มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะศึกษาศาสตร์
 10. ให้ความเห็นชอบ รายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนจะเสนอต่อสาธารณชน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนรับผิดชอบในการดำเนินการของสถานศึกษา เมื่อสิ้นปีสถานศึกษา จะต้องจัดทำสรุปรายงานการดำเนินการ เสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา ได้รับทราบและเห็นชอบรายงานต่อสาธารณชน มีบทบาทหน้าที่ควบคู่กับ ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
<ol style="list-style-type: none"> จัดทำสรุปและรายงานผลการดำเนินงานประจำปี เสนอคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อรับทราบและเห็นชอบ รายงานต่อสาธารณชน รายงานผลการดำเนินการประจำปีของสถานศึกษาให้สาธารณชนได้ทราบโดยใช้สื่อต่าง ๆ เช่น เอกสาร สิ่งพิมพ์ อื่น ๆ ตามความเหมาะสม 	<ol style="list-style-type: none"> รับทราบและให้ความเห็นชอบรายงานผลจากการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา เสนอแนะเพื่อปรับปรุง รายงานผลจากงานประจำปีให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนที่จะนำไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน

11. แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการ เพื่อดำเนินงานตามระเบียบตามที่เห็นสมควร

นอกจากนี้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีผู้นำของชุมชนหรือประชาชนในท้องถิ่นจำนวนไม่น้อยที่ยินดีจะเข้ามาช่วยในการพัฒนาการศึกษา ดังนั้น การเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชน และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีบทบาทสำคัญที่จะสรรหาบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษา อนุกรรมการช่วยดำเนินงานในภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีบทบาทหน้าที่ควบคู่กัน ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. สํารวจ จัดทำเนียบบุคคลที่มีความสามารถบุคคลตัวอย่างในด้านต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตได้รับการยอมรับจากสาธารณชน 2. เสนอรายชื่อบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมต่อคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการตามภารกิจที่ระเบียบกำหนด	1. พิจารณาแต่งตั้งที่ปรึกษา และหรือคณะอนุกรรมการตามภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาตามความจำเป็น หรือตามความเหมาะสม 2. ส่งเสริมสนับสนุน เป็นที่ปรึกษาให้คณะกรรมการ ได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มตามศักยภาพ ในการช่วยเหลือกิจกรรมของสถานศึกษา

12. ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย จากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น ๆ

การปฏิบัติงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากภารกิจที่ระเบียบได้กำหนดไว้ยังมีหลายประการ ที่มีความจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น นโยบายหรือเรื่องเร่งด่วนที่หน่วยงานต้นสังกัด จะต้องแจ้งให้สถานศึกษาปฏิบัติตาม ถ้าได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากคณะกรรมการสถานศึกษาทำงานในภารกิจของสถานศึกษาประสบความสำเร็จได้รวดเร็วขึ้น สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีบทบาทหน้าที่ควบคู่กัน ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
<p>1. นำนโยบาย แนวปฏิบัติหรือเรื่องเร่งด่วนที่หน่วยงานต้นสังกัด แจ้งให้สถานศึกษาปฏิบัติ เสนอคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ทราบ</p> <p>2. ประสานความร่วมมือในการดำเนินงานร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ปรึกษา และหรือคณะทำงาน เพื่อให้การดำเนินการในภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วง</p>	<p>1. รับทราบ ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามภารกิจที่หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา มอบหมาย</p> <p>2. ให้ความร่วมมือ ส่งเสริมสนับสนุนในการดำเนินการในภารกิจที่สถานศึกษาต้องปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้เกิดความสำเร็จ</p>

จากที่กล่าวมา บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดไว้ในมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 อย่างชัดเจน ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคน จะต้องถือปฏิบัติ เพื่อประโยชน์ในด้านคุณภาพการศึกษาโดยภาพรวม²⁵

แนวคิดของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชน ได้เกิดขึ้นมาพร้อมกับการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ทุกคน ความแตกต่างของบุคคล มีความแตกต่างกันออกไปมีความหลากหลาย ทั้งในระดับ วิธีการ อำนาจ และผลประโยชน์ ที่เอื้อซึ่งกันและกันปัจจุบันสังคมไทยเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กระแสวัตถุนิยมจากสื่อต่าง ๆ อย่างหลากหลาย โดยเฉพาะเด็กต้องเผชิญกับปัญหาทางสังคมต่าง ๆ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาเพศสัมพันธ์ ปัญหาการตั้งครรภ์นอกสมรส การทะเลาะวิวาท ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าว ทำให้ทุกคนในสังคมจะต้องรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น ความเข้มงวดของกฎ ระเบียบ มาตรการการลงโทษอย่างรุนแรงจึงเกิดขึ้นตามมา แต่ก็ไม่สามารถจะแก้ปัญหาให้ลดลงหรือยุติลงได้ ทำให้โรงเรียนเริ่มเรียกร้องให้ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ประชาชน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมกับในการจัดการหรือร่วมกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมากขึ้น ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของบุคคลในด้านต่าง ๆ จึงปรากฏขึ้น

²⁵ เรื่องเดียวกัน, 27 - 43.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ที่เกิดขึ้นในชุมชนต่าง ๆ โดยทั่วไปนั้น เกิดมาจากแนวคิดสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. ความสนใจและความกังวลร่วมกัน เกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลส่วนบุคคล ซึ่งบังเอิญเห็นพ้องเหมือนกัน จึงเป็นความสนใจและความห่วงและกังวลร่วมกัน
2. ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกัน ที่มีต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งผลักดันไปสู่การรวมกลุ่ม การวางแผน และลงมือปฏิบัติงานร่วมกัน
3. การตกลงร่วมกันในการเปลี่ยนแปลงร่วมกัน เมื่อทุกคนตกลงร่วมกันที่จะเปลี่ยนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันต้องมากพอที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนกลุ่มใหญ่จากกิจกรรมเหล่านั้น ²⁶

ความหมายการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเกี่ยวข้องในด้านจิตใจ อารมณ์ของบุคคลในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องเป็นสาเหตุสู่การปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่ม และความรู้สึกร่วมรับผิดชอบ²⁷

อकिन รพีพัฒน์ กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ประชาชนจะต้องเป็นผู้คิดค้นปัญหาและให้เป็นผู้กระทำทุกอย่างไม่ใช่ตัวเรากำหนดแล้วจึงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติ ทั้งนี้ กิจกรรมต่าง ๆ ต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่คิดค้นขึ้นมาเอง²⁸

อภารณ์ ช่างเกวียน ได้สรุปการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมตัดสินใจทั้งระดับบุคคลและกลุ่มบุคคล ร่วมรับผิดชอบ หรือกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนเพื่อพัฒนาและแลกเปลี่ยนให้เป็นที่ไปในทิศทางที่ต้องการโดยผ่านกลุ่มหรือองค์กร²⁹

²⁶นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, “กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน,” ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา , ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภารพิมพ์, 2527), 182 -183.

²⁷เรื่องเดียวกัน , 183.

²⁸หม่อมราชวงศ์ อकिन รพีพัฒน์, “ทำให้ต้องพูดถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน : ทักษะจากองค์กรพัฒนาเอกชน,” ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา , ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภารพิมพ์, 2527), 320.

²⁹อภารณ์ ช่างเกวียน, “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาป้าชายเลน ตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอสัตหีบ จังหวัดตราด” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2540), 25.

ชูชาติ พ่วงสมจิตร สรุปลความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนในการตัดสินใจในกิจการใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อตัวประชาชน³⁰

พรนิภา โรจนวิลาวัลย์ สรุปลความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปเกี่ยวข้องกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เพื่อการพัฒนาโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของกลุ่มด้วยความรู้สึกร่วมรับผิชอบไม่ใช่ถูกบังคับและครอบงำ³¹

โคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในทัศนะการพัฒนาชนบทว่า การมีส่วนร่วมจะต้องประกอบด้วยการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับประชาชน 4 ประการ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ จะทำอะไร และทำด้วยวิธีการอย่างไร 2) มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ ตัดสินใจในการให้ทรัพยากรสนับสนุนโครงการ การร่วมมือกับองค์กรหรือกลุ่มกิจกรรมเป็นการเฉพาะ 3) มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์อันเกิดจากโครงการพัฒนา และ 4) มีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ³²

โอคเลย์และมาร์สเดน (Oakay and Marsden) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่าการที่บุคคลหรือกลุ่มคนเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุนในเรื่องใด ๆ ด้วยความสมัครใจ เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ การดำเนินงานตามแผนงาน การประเมินผลงาน ซึ่งความพยายามนั้นอยู่นอกเหนือการควบคุมและกฎเกณฑ์ทางสังคม ทั้งนี้คำนึงถึงผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นหลัก³³ โดยสรุปแล้ว การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการใด ๆ ที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมและความต้องการพื้นฐานของตนเอง และประโยชน์ส่วนรวมโดยปราศจากการบังคับและกฎเกณฑ์ทางสังคม

³⁰ชูชาติ พ่วงสมจิตร, “การวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร”, 12.

³¹พรนิภา โรจนวิลาวัลย์, “การมีส่วนร่วมของสถานประกอบการในการจัดการศึกษาของสถานศึกษากลุ่มภาคกลาง สังกัดกองอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา”, 23.

³²John M Cohen and Norman T. Uphoff, Rural development participation : Concept and measures for project design implementation and evaluation, 6.

³³ปีเตอร์ โอคเลย์ และเดวิด มาร์สเดน, แนวทางในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท, แปลโดย นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2533), 19 -20.

ประเภทของการมีส่วนร่วม

ประเภทของการมีส่วนร่วมโดยใช้มิติที่แตกต่างกันซึ่งเป็นแนวคิดของนักวิชาการสามารถจำแนกได้ 11 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

1. จำแนกตามกิจกรรมในการมีส่วนร่วม จำแนกจากกิจกรรมในโครงการว่า กิจกรรมใดที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย แบ่งได้ 3 มิติ คือ

- การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ
- การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ
- การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนโครงการ

2. จำแนกตามประเภทกิจกรรมหรือขั้นตอนของการมีส่วนร่วม สามารถแบ่งได้ 4 ขั้นตอน คือ

- การมีส่วนร่วมในการริเริ่มงาน/โครงการ
- การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผน
- การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการตามโครงการ
- การมีส่วนร่วมในขั้นการประเมินโครงการ

3. จำแนกตามระดับความสมัครใจในการเข้าร่วม สามารถแบ่งตามความสมัครใจได้ 3 ระดับ คือ

- การมีส่วนร่วมโดยสมัครใจ
- การมีส่วนร่วมโดยการถูกชักนำ
- การมีส่วนร่วมโดยการบังคับ/เกณฑ์จากผู้มีอำนาจเหนือกว่า

4. จำแนกตามวิธีของการมีส่วนร่วม แบ่งได้ 2 วิธี คือ

- การมีส่วนร่วมโดยตรง หมายถึง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและกระบวนการพัฒนาด้วยตนเองเป็นหลัก

- การมีส่วนร่วมโดยอ้อม หมายถึง การมีส่วนร่วมโดยผ่านตัวแทน หรือไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงอย่างแท้จริง

5. จำแนกตามระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม แบ่งได้ 3 ระดับ คือ

- ระดับการมีส่วนร่วมเทียมหรือไม่มีส่วนร่วม
- ระดับการมีส่วนร่วมในเพียงบางส่วน
- ระดับการมีส่วนร่วมแท้จริงอย่างเต็มที่

6. จำแนกตามระดับความถี่ของการมีส่วนร่วม เป็นการพิจารณาจากจำนวนผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม และหรือจำนวนครั้งในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ

7. จำแนกตามประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม แบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ

- การมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผล หมายถึง การมีส่วนร่วมที่ผู้เข้ามา
มีส่วนร่วม เข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการได้อย่างชัดเจน

- การมีส่วนร่วมไม่มีประสิทธิภาพ หมายถึง การมีส่วนร่วมที่ผู้เข้า
มามีส่วนร่วม เข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการได้เพียงบางส่วน เท่านั้น

8. จำแนกตามพิสัยของกิจกรรม แบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ

- การมีส่วนร่วมต่อเนื่อง หมายถึง การมีส่วนร่วมกิจกรรมตลอดได้
อย่างต่อเนื่อง

- การมีส่วนร่วมเป็นช่วง ๆ หมายถึง การมีส่วนร่วมกิจกรรมเป็น
ระยะ ๆ ไม่มีความต่อเนื่องกัน

9. จำแนกตามระดับขององค์การ แบ่งได้ 3 ระดับ คือ

- การมีส่วนร่วมในระดับล่างขององค์การ

- การมีส่วนร่วมในระดับกลางขององค์การ

- การมีส่วนร่วมในระดับสูงขององค์การ

10. จำแนกตามประเภทของผู้มีส่วนร่วม แบ่งได้ 4 ประเภท คือ

- ผู้ที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น

- ผู้นำท้องถิ่น

- เจ้าหน้าที่ของรัฐ

- คนต่างชาติ

11. จำแนกตามลักษณะการวางแผน แบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ

- การวางแผนจากบนลงสู่ล่าง

- การวางแผนจากล่างสู่บน³⁴

³⁴ ชูชาติ พ่วงสมจิตร, “การวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร” , 28 -29.

ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ลักษณะของการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของนักวิชาการมีลักษณะแตกต่างกันหลายประการ ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์ลักษณะของการมีส่วนร่วม ตามลักษณะงานที่ศึกษา ดังนี้

กรรณิกา ชมดี แบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 10 รูปแบบ ได้แก่

- 1) การมีส่วนร่วมในการประชุม
- 2) การมีส่วนร่วมออกเงิน
- 3) การมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการ
- 4) การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ
- 5) การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์
- 6) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน
- 7) การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค
- 8) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม
- 9) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน
- 10) การมีส่วนร่วมในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์³⁵

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา 2) การมีส่วนร่วมวางแผน 3) การมีส่วนร่วมลงทุน และการปฏิบัติงาน และ 4) การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล³⁶

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ ได้แบ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็น 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานก่อนร่วมดำเนินงาน 2) การสร้างความสัมพันธ์กับประชาชน 3) การสร้างเครือข่ายกลุ่มผู้มีส่วนร่วม 4) การสร้างกิจกรรม 5) การต่อรองเพื่อการดำเนินงาน 6) การร่วมดำเนินงาน 7) การร่วมในการประเมินผล 8) การร่วมในผลประโยชน์จากการดำเนินงาน³⁷

พรนิกา โรจนวีลาวัลย์ ได้กำหนดขั้นตอนการมีส่วนร่วมของสถานประกอบการในการจัดอาชีวศึกษา เป็น 3 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามและประเมินผล³⁸

โคเฮนและอัพฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff) ได้ศึกษาวิจัยในโครงการที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนพร้อมได้เผยแพร่รายงานการศึกษาวิจัย ได้แบ่งโครงสร้างพื้นฐานของการมีส่วนร่วมซึ่งจำแนกได้ 3 มิติ (Dimensions) คือ

³⁵กรรณิกา ชมดี, “การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ”, 11.

³⁶เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, “การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท,” ใน การบริหารงานพัฒนาชนบท, จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ, บรรณาธิการ, 265 - 268.

³⁷ศิริกาญจน์ โกสุมภ์, “การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน”, (บทคัดย่อ).

³⁸พรนิกา โรจนวีลาวัลย์, “การมีส่วนร่วมของสถานประกอบการในการจัดการศึกษาของสถานศึกษากลุ่มภาคกลาง สังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา”, (บทคัดย่อ)

โคเฮนและอ็อสอฟฟ์ กล่าวถึง ประเภทหรือลักษณะของการมีส่วนร่วม (kinds of participation?)
 ทั้งนี้ นักวิชาการทั้งสองท่าน แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (participation in decision - making)
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (participation in implementation)
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (participation in benefits)
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (participation in evaluation)

มิติที่ 2 ใครที่เข้ามามีส่วนร่วม (Who participation are we concerned with?)

มีความหมายกว้างว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน (popular participation) จะมีกลุ่มบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วม แบ่งได้ 4 กลุ่ม ได้แก่

1. ผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น (local residents or local people)
2. ผู้นำท้องถิ่น (local leaders)
3. เจ้าหน้าที่ของรัฐ (government personnel)
4. คนต่างชาติ (foreign)

จากกลุ่มบุคคล 4 กลุ่ม มีคุณลักษณะที่แตกต่างกัน ล้วนส่งผลต่อการมีส่วนร่วม เช่น อายุ เพศ สถานภาพของครอบครัว ระดับการศึกษา การแบ่งกลุ่มในสังคม (กลุ่มชนชาติ เผ่า เชื้อชาติ ศาสนาที่นับถือ ชนวรรณะ ภาษาที่ใช้ แหล่งกำเนิด) อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อยู่อาศัย ในชุมชน ระยะทางที่พกกับที่ตั้งของโครงการที่มีส่วนร่วม สถานภาพของการถือครองที่ดิน และ สถานภาพของการได้รับการจ้างงาน (ทั้งเต็มเวลาหรือไม่เต็มเวลา)

มิติที่ 3 การมีส่วนร่วมนั้นเกิดขึ้นอย่างไร (How is participation occurring with in the project?) มีประเด็นที่ควรพิจารณาอยู่ 4 ประเด็น ได้แก่

1. พื้นฐานการมีส่วนร่วม จะพิจารณาเกี่ยวกับแรงกระตุ้นที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมที่มาจากเบื้องบนหรือเบื้องล่าง แรงจูงใจที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมมาจากแหล่งที่ใดบ้าง
2. รูปแบบของการมีส่วนร่วม จะพิจารณาเกี่ยวกับรูปแบบขององค์การและการมีส่วนร่วม ทั้งทางตรงและทางอ้อม
3. ขอบเขตของการมีส่วนร่วม จะพิจารณาเกี่ยวกับระยะเวลาที่เข้ามามีส่วนร่วม และขอบเขตของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม
4. ประสิทธิผลการมีส่วนร่วม จะพิจารณาเกี่ยวกับ การมอบอำนาจแก่บุคคล และการปฏิสัมพันธ์ในคุณลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในแต่ละครั้ง

นอกจาก 3 มิติ ของการมีส่วนร่วมดังกล่าว โคอเสนและอ็อปซอฟฟ์ ได้กล่าวถึง บริบทของการมีส่วนร่วม ที่เป็นตัวแปรสำคัญ แบ่งเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1. คุณลักษณะของโครงการที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วม (effects of project characteristics on participation) ได้แก่

1.1 ผลกระทบต่อการเข้าสู่โครงการ (entry effects) เช่น

- ความซับซ้อนในการใช้เทคโนโลยี หากมีความซับซ้อนมาก ก็จะเป็นข้อจำกัดในการเข้ามามีส่วนร่วมของคนบางคน
- ทรัพยากรที่ต้องการในโครงการ โดยโครงการเงินกู้ให้โอกาสแก่บุคคลที่มีที่ดินเท่านั้น มาค้ำประกันเงินกู้ แต่บุคคลที่ไม่มีที่ดินก็จะไม่สามารถจะกู้เงินได้

1.2 ผลกระทบในผลประโยชน์จากโครงการ (benefits effects) เช่น

- โครงการชลประทาน สามารถแจกจ่ายน้ำให้แก่เกษตรกร ได้อย่างรวดเร็ว เป็นรูปธรรม (tangibility) จะประเมินผลได้ดีกว่าโครงการอื่น ๆ
- ความเป็นไปได้ในผลประโยชน์ (probability) เมื่อแนะนำให้ประชาชนปลูกพืชพันธุ์ใหม่ แต่มีความเสี่ยงสูง (ผลประโยชน์สูง) ย่อมจะประเมินผลที่ยุ้งยากกว่า การให้ปลูกพืชพันธุ์เดิม แต่มีความเสี่ยงต่ำ (ผลประโยชน์ต่ำ)
- ผลประโยชน์ที่ได้รับทันที (immediacy) โครงการอาหารที่ใช้วิธีการแจกอาหารเพิ่มขึ้น ย่อมจะประเมินผลได้ง่ายกว่า การแนะนำให้ปลูกพืชพันธุ์ใหม่
- การกระจายผลประโยชน์ (distribution) การให้บริการคลินิกเคลื่อนที่แก่ประชาชน ย่อมจะประเมินผลได้ง่ายกว่าการให้บริการที่เป็นสากล

1.3 ผลกระทบจากการออกแบบโครงการ (design effects) เช่น

- การเชื่อมโยงโครงการ (programme linkages) โครงการพัฒนาชนบทที่บูรณาการหลายโครงการจะประเมินได้ยุงยากกว่าโครงการที่มีกิจกรรม วัตถุประสงค์เดียว
- ความยืดหยุ่นของโครงการ (programme flexibility) โครงการก่อสร้างถนน หากมีการวางแผนดี ย่อมจะประเมินได้ง่ายกว่าโครงการที่มีการยืดหยุ่นและคำนึงถึงความต้องการของท้องถิ่น เช่น ประเภทของถนน สถานที่ก่อสร้าง วิธีการดำเนินงาน เพื่อให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมโครงการ หากโครงการมีความยืดหยุ่นมากย่อมแสดงถึงการมีส่วนร่วมมาก
- ความสามารถในการเข้าถึงได้ในโครงการ (administrative accessibility) การเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการปรับปรุงการศึกษาของชุมชน การตัดสินใจจากบุคคลหลายฝ่ายทั้งรัฐบาลกลางและชุมชน การประเมินผลย่อมยากกว่าโครงการที่มีผู้แทรกแซงที่น้อยยกกว่า กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ปริมาณการมีส่วนร่วมจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับโครงสร้างการบริหารโครงการ

- การเข้ามาครอบงำจากฝ่ายบริหารจัดการ (administrative coverage) เมื่อทีมงานไม่เพียงพอ ทำให้การให้บริการแก่ประชาชน การติดต่อกับบุคคลเป็นไปอย่างจำกัด และการดำเนินงานต่าง ๆ เป็นการปิดกั้นการเข้ามามีส่วนร่วมจากประชาชน

2. สภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมการมีส่วนร่วม (Task - environment) ประกอบด้วย

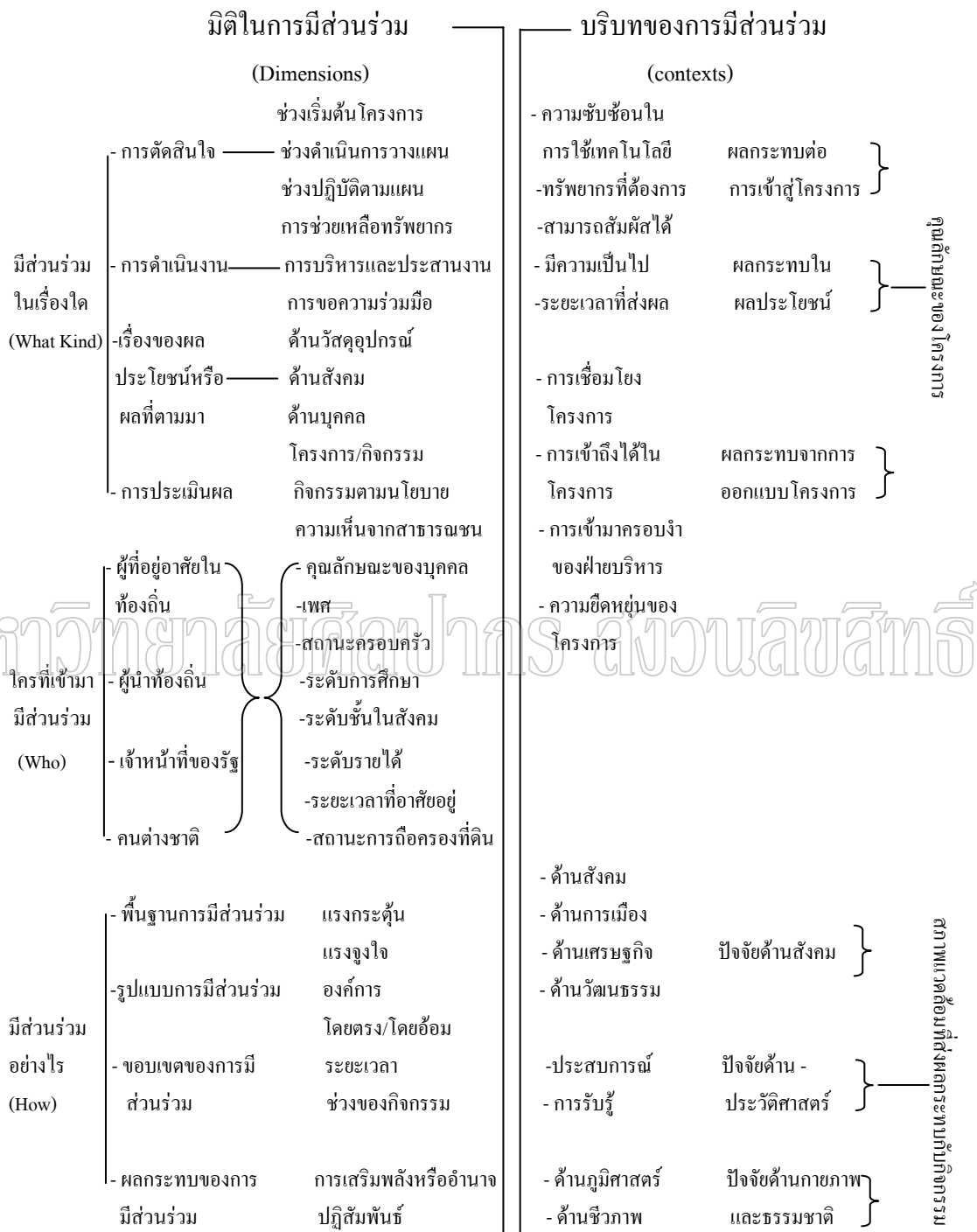
- ปัจจัยด้านสังคม (Social factors)
- ปัจจัยด้านการเมือง (Political factors)
- ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (Economic factors)
- ปัจจัยด้านวัฒนธรรม (Cultural factors)
- ปัจจัยด้านประวัติศาสตร์ (Historical factors)
- ปัจจัยด้านกายภาพและชีวภาพ (Physical and biological factors)

จากกรอบที่ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม โคอเฮนและอ็พฮอฟฟ์ ได้แบ่งมิติ 3 มิติ ได้แก่ กิจกรรมการมีส่วนร่วม ได้ปฏิบัติอะไรบ้าง ใครเป็นผู้ปฏิบัติ ปฏิบัติด้วยวิธีการอย่างไร นอกจากนี้ยังพิจารณาบริบทของการมีส่วนร่วม ได้แก่ คุณลักษณะของโครงการที่กระทบต่อการมีส่วนร่วม และสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อกิจกรรม นับว่า โคอเฮนและอ็พฮอฟฟ์ ได้กล่าวถึง แนวคิดในการมีส่วนร่วม ไว้เป็นอย่างดีและครอบคลุมเป็นอย่างมาก³⁹

ผลจากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของโคอเฮนและอ็พฮอฟฟ์ ได้ถูกนำเสนอในวารสาร World Development เมื่อปี ค.ศ. 1980 พร้อมได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดจากผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังที่ได้ปรากฏในแผนภูมิที่ 3 ต่อไปนี้

³⁹ชชาติ พ่วงสมจิตร, “การวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร”, 56 - 60.

แผนภูมิที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของโคเฮนและอัฟฮอฟฟ์

ที่มา : Cohen and Uphoff, "Participation's Place Development : Seeking Clarity through Specificity," World Development 8, 3 (1980) : 213 - 235, อ้างถึงใน ชูชาติ พ่วงสมจิตร, "การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร" (ปริญญาานิพนธ์ครุศาสตร-ดุยภูมบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), 60.

นอกจากแนวคิดของโคเฮนและอ็พฮอฟฟ์แล้ว ยังมีแนวคิดจากนักวิชาการคนอื่น ๆ ที่ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

สภาพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งสหประชาชาติ ได้รวบรวมลักษณะการมีส่วนร่วมไว้แบ่งได้ 3 ประการ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ เป็นการอาสาสมัครหรือรวมกลุ่มกันโดยอัตโนมัติ เพื่อแก้ปัญหาของกลุ่มหรือตนเอง ซึ่งไม่ได้รับความช่วยเหลือจากภายนอกกลุ่ม
2. การมีส่วนร่วมแบบชักนำ เป็นการเข้าร่วมด้วยความเห็นชอบหรือได้รับสนับสนุนจากรัฐ จะพบในประเทศที่กำลังพัฒนา
3. การมีส่วนร่วมแบบบังคับ ซึ่งถูกบังคับให้เข้าร่วมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ อยู่ภายใต้การดำเนินงานตามนโยบายโดยตรงจะเกิดผลเสีย จนในที่สุดไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน⁴⁰

แมคคา (Macda) ได้สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 3 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมเชิงแข่งขัน ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมด้วยการริเริ่ม และติดตามในกระบวนการ กำหนดความต้องการ ร่วมกิจกรรม สนใจในผลจากการพัฒนา
2. การมีส่วนร่วมเชิงไม่แข่งขัน ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาจะไม่คำนึงถึงความสำคัญ นโยบาย ไม่มีความสนใจจากผลการกระทำกิจกรรมต่างๆ
3. การมีส่วนร่วมแบบเฉื่อยชาประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเนื่องจากถูกบังคับ ภาวะจำยอม จากสภาพแวดล้อม บุคคล หรือธรรมชาติ การปฏิบัติงานของประชาชนจะเฉื่อยชา⁴¹

จากที่กล่าวมา ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีขั้นตอนไม่แตกต่างกันโดยรวม หากแต่จะแตกต่างกันในรายละเอียดส่วนย่อยและเป้าหมายของงานที่ปฏิบัติเป็นหลัก ส่วนแนวคิดที่ได้รับการยอมรับจากนักวิชาการทั่วไปเป็นอย่างมาก เป็นแนวคิดของโคเฮนและอ็พฮอฟฟ์ ซึ่งได้แบ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

⁴⁰Uniteds Nation, Department of International Economic and Social affair, Popular Participation as Strategy for Program Community Level Action and Development (New York : United Nation, 1981), 41 - 49.

⁴¹John H. Macda, Present Organization and Participation in Tansania in Studies in Rural Participation (New Delhi : Oxford IBM Publishing, 1982), 8.

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนักวิชาการทั้งหลาย พบว่า การมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับด้านจิตวิทยาและสังคมวิทยา มีทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ (Hierarchy of needs theory)

ทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ นับว่าเป็นทฤษฎีดั้งเดิมเกี่ยวกับการจูงใจให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่าง ๆ ให้บรรลุความสำเร็จด้วยการจูงใจบุคคล โดยคำนึงถึงความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์เป็นหลัก อับราฮัม เอช มาสโลว์ (Abraham H. Maslow) กล่าวว่า ความต้องการของมนุษย์จะมีความต้องการปัจจัยต่าง ๆ ที่ไม่มีที่สิ้นสุดตามลำดับ ดังนี้

1. ความต้องการพื้นฐานทางกายภาพและชีวภาพ ถือเป็นปัจจัยในขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนต้องการ เพื่อการดำรงอยู่และความอยู่รอดของชีวิต ได้แก่ อาหาร น้ำ ความอบอุ่น ที่อยู่อาศัย การพักผ่อน การนอน การขับถ่าย และเรื่องเพศ
2. ความต้องการมั่นคงและความปลอดภัยเป็นความต้องการที่เป็นอิสระจากอันตรายทางด้านร่างกาย ความกลัวต่อการสูญเสียงาน ทรัพย์สินต่าง ๆ อาหาร และที่อยู่อาศัย
3. ความต้องการทางสังคม ความรักใคร่และความเป็นเจ้าของ เนื่องจากอยู่ในสังคมยังต้องการความรัก การเป็นเจ้าของบุคคลอื่นรู้สึกว่าการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นคนที่มีคุณค่าของกลุ่มที่เป็นสมาชิกนั้น ๆ
4. ความต้องการได้รับการยกย่องและเป็นที่ยอมรับจากสังคม ซึ่งเป็นความต้องการของบุคคลที่จะเป็นบุคคลที่มีคุณค่าในสายตาของคนอื่น และได้รับการยอมรับทั่วไปว่าตนเองมีความก้าวหน้าและประสบความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนา โดยตระหนักถึงศักยภาพ ทักษะความสามารถของตนเอง และเกิดความเชื่อมั่นในตัวเองสูง
5. ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จสูงสุดในชีวิต หมายถึง แนวโน้มของบุคคลที่จะเป็นหรืออยู่ในสถานภาพอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นไปได้ อาจกล่าวได้ว่า เป็นความปรารถนาที่จะเป็นอย่างที่ตนเองเป็นมากขึ้น สูงขึ้น โดยเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถจะเป็นได้ และประสบความสำเร็จ เพื่อที่จะมีศักยภาพบรรลุในระดับสูงสุด⁴²

⁴² สร้อยตระกูล (ดิวนานนท์) อรรถมานะ, พฤติกรรมองค์กร : ทฤษฎีและการประยุกต์ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541), 92 - 97.

ทฤษฎีสองปัจจัยของเฮร์ซเบอร์ก (Herzbert's two – factors theory)

เฟรเดอริก เฮร์ซเบอร์ก (Frederick Herzbert) ได้นำประเด็นปัจจัยจูงใจ และปัจจัยสุขอนามัยรวมกัน เรียกว่า ทฤษฎีสองปัจจัย นำเสนอปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในการทำงานให้แก่พนักงาน เพื่อให้การเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ทำให้เกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยปัจจัย 2 ประการ คือ

1. ปัจจัยรักษาหรือปัจจัยสุขอนามัย (Maintenance factors or Hygiene factors) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลในการสร้างความไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายและการบริหาร เงินเดือน ความมั่นคงในการงาน การบังคับบัญชา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สภาพการทำงาน และ สถานภาพ

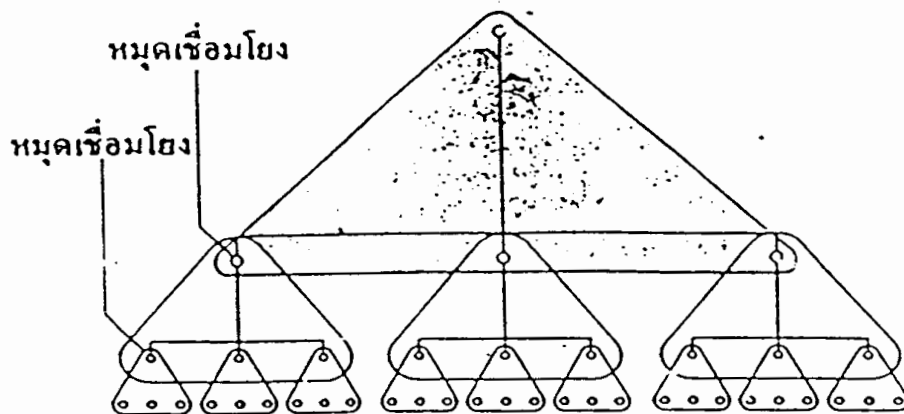
2. ปัจจัยจูงใจ (Motivation factors) นับเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นปัจจัยภายในปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อพนักงานคล้ายกับการรักษาอนามัยของคน ได้แก่ ความก้าวหน้าส่วนตัว ลักษณะงานที่ท้าทาย ความสำเร็จ การยกย่องชมเชย ความรับผิดชอบ และความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน⁴³

ทฤษฎีหมุดเชื่อมโยงของไลเคิร์ต (Linking Pin function theory)

เมื่อ ค.ศ. 1967 เรนซิส ไลเคิร์ต (Rensis Likert) ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมิชิแกน กล่าวถึง ทฤษฎีการจัดรูปองค์การเชิงมนุษย์สัมพันธ์ เรียกว่า “ทฤษฎีหมุดเชื่อมโยง” กล่าวโดยสรุป องค์การจะปฏิบัติหน้าที่ได้ดีที่สุดก็ต่อเมื่อการปฏิบัติหน้าที่โดยสมาชิกจะต้องไม่ปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะคนเดียว หากแต่การปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันในลักษณะกลุ่มงานที่มีประสิทธิภาพ มีเป้าหมายการปฏิบัติงานชัดเจน ฝ่ายบริหารต้องรับผิดชอบต่อการสร้างกลุ่มงานที่มีประสิทธิภาพ มีความเชื่อมโยงทั้งระหว่างกันทั้งองค์การ ผู้บังคับบัญชาในกลุ่มหนึ่งย่อมจะเป็นผู้ได้บังคับบัญชาในอีกกลุ่มหนึ่งที่สูงขึ้นไป และเป็นเช่นนี้ไปตลอดทั้งองค์การ ดังที่ได้แสดงในแผนภูมิที่ 4 การจัดองค์การแบบหมุดเชื่อมโยง ดังนี้

⁴³ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, องค์การและการจัดการ ฉบับมาตรฐาน (กรุงเทพฯ : บริษัท วิสิทธ์พัฒนา จำกัด, 2539), 243 -244.

การจัดองค์การแบบหมวดเชื่อมโยง

แผนภูมิที่ 4 การจัดองค์การแบบหมวดเชื่อมโยง

ที่มา : สมคิด บางโม, องค์การและการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ : บริษัท วิทพัฒนา จำกัด, 2542), 33.

การเปิดโอกาสให้ทุกคนในหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานใดๆ ร่วมกันด้วยการร่วมตัดสินใจ ร่วมจัดการและพัฒนา การให้ข้อเสนอแนะและให้ความคิดเห็นต่าง ๆ ในองค์การ การให้เกียรติและถือว่าทุกคนในองค์การล้วนมีความสำคัญอย่างเท่าเทียมกัน หน่วยงานที่มีคุณภาพจะมีโครงสร้างการปฏิบัติงานร่วมกันแบบหมวดเชื่อมโยง ดังนี้

1. การทำงานเป็นกลุ่มช่วยให้งานมีประสิทธิภาพ สิ่งจูงใจมากขึ้น หน่วยงานได้ผลงานที่ดีที่สุด เมื่อทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ ในการบริหารงานต้องสร้างกลุ่มปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

2. การปฏิบัติงานกลุ่มใช้ได้กับทุกระดับของค์การ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับหมวดเชื่อมโยง คือ ผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปเป็นผู้นำกลุ่มหรือตัวแทนกลุ่ม เพื่อเชื่อมโยงกับกลุ่มในระดับสูงต่อไป

3. หลักการสำคัญที่สุดต้องถือว่าการวางแผนและการแก้ไขปัญหาเป็นเรื่องของกลุ่ม ให้กลุ่มตัดสินใจโดยสมาชิกทุกคน ทุกคนจะเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ผูกพันยอมรับกัน⁴⁴

สรุปแล้ว การมีส่วนร่วมของทุกคนในหน่วยงานถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ เพราะในหน่วยงานจะดำรงอยู่ได้ต้องอาศัยการตัดสินใจ การแสดงความคิดเห็น การวางแผน และปรับปรุงแก้ไขปัญหาให้เป็นเรื่องของกลุ่มสมาชิก โดยมีผู้นำกลุ่มจะเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่น ๆ ในระดับสูงขึ้นไป หน่วยงานก็จะเป็นหน่วยงานแห่งคุณภาพในที่สุด

⁴⁴สมคิด บางโม, องค์การและการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ : บริษัท วิทพัฒนา จำกัด, 2542),

รูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 40 และมาตรา 58 ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในแต่ละสถานศึกษา ระดมทรัพยากรจากบุคคล และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาสนับสนุนการจัดการศึกษา โดยร่วมกันกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษา การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ร่วมคิดตามประเมินผล และรับผลของการจัดการศึกษาในชุมชน ดังมีรูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วม ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกได้ 5 รูปแบบ ดังนี้

1. การปฏิบัติตามข้อกำหนดของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ

ในการเลือกบุคคลในชุมชน ให้เข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาจะต้องถือปฏิบัติตามข้อกำหนดของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 สถานศึกษายังพิจารณาเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติที่โดดเด่นในชุมชน มีความรู้ความสามารถ กล้าแสดงความคิดเห็น และเป็นคนรุ่นใหม่ที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้ามีส่วนร่วมกับการศึกษาในการกำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาของสถานศึกษา ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปี และการจัดทำหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น กำกับ และติดตามผลการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการ ให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เสนอแนวทางและเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา วิทยากรภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น และของชาติ เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน เข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นให้ เห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนเสนอสาธารณชน แต่งตั้งที่ปรึกษา และหรือคณะอนุกรรมการ เพื่อการดำเนินงานให้สำเร็จรวมทั้งปฏิบัติการอื่น ตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัด ถึงแม้ว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะไม่ได้เข้ามาดูแลในการจัดการเรียนรู้โดยตรง แต่ก็ถือว่ามีส่วนร่วมรับรู้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและพัฒนาการศึกษาในรูปแบบดังกล่าวนี้ มากที่สุด

2. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

เนื่องจาก สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีจำนวนมากและข้อจำกัดในทรัพยากรต่าง ๆ สถานศึกษาจึงต้องอาศัยความร่วมมือ ความช่วยเหลือจากบุคคลทั้งในและนอกชุมชนค่อนข้างมาก ทำให้ผู้นำชุมชนโดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องมีส่วนร่วมและระดมทรัพยากรมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาตลอดเวลาและมีลักษณะของการมีส่วนร่วมระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ดังนี้

2.1 แหล่งทรัพยากรทางบุคคล ประกอบด้วย คหบดีในท้องถิ่น ญาติของข้าราชการระดับสูงที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน เจ้าอาวาส ลูกศิษย์เจ้าอาวาส ผู้นำชุมชน ศิษย์เก่า องค์กรการกุศล และบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชน

2.2 วิธีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา สถานศึกษาจะใช้วิธีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาหลากหลายวิธี ด้วยการขอบริจาคจากแหล่งทรัพยากรทั้งในและนอกชุมชน เช่น การทอดผ้าป่าการศึกษา การทอดกฐิน การทำบุญในวาระต่าง ๆ กับโรงเรียน การจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา และการขอบริจาคในรูปสิ่งของและเครื่องใช้ต่าง ๆ

2.3 กระบวนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา กระบวนการที่ใช้ในการระดมทรัพยากรอย่างเป็นขั้นตอน ได้แก่ การสรรหาแหล่งทรัพยากร การหาผู้เชื่อมโยงระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษากับแหล่งทรัพยากร การประสานงานระหว่างชุมชน สถานศึกษากับแหล่งทรัพยากร การต่อรองและให้บริจาคม การดำเนินงานตามโครงการที่วางไว้และการตอบแทนแหล่งทรัพยากร

3. การปฏิบัติงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (อบต.)

องค์การท้องถิ่นที่อยู่ในชุมชนและมีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและสถานศึกษา คือ องค์การบริหารส่วนตำบล สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน และกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาตามความต้องการของชุมชนได้ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 67 กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบล ส่งเสริมการศึกษาในชุมชน สามารถตั้งงบประมาณในลักษณะเงินอุดหนุนการศึกษา เช่น เงินอุดหนุนเด็กที่ศึกษาอยู่ในเขตตำบล สื่อและวัสดุอุปกรณ์ กิจกรรมการเรียนการสอน อาหารกลางวัน และอาหารกลางวันของนักเรียน นอกจากนี้ มีกรรมการจากองค์การบริหารส่วนตำบลบางคน ได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาในรูปแบบขององค์กรอยู่ในระดับน้อย แต่จะเข้ามามีส่วนร่วมฐานะของการเป็นผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นฐานะเฉพาะตัว และการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านการสนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนาอาคารสถานที่และบริเวณต่าง ๆ

ส่วนกระบวนการมีส่วนร่วมในการทำงานกับองค์กรท้องถิ่น เนื่องจากบุคคลที่เป็นสมาชิกบริหาร และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งจะเป็นกลุ่มผู้นำชุมชนกลุ่มเดียวกันกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้น รูปแบบของการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชนจะมีความคล้ายคลึงกัน ได้แก่ มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและกิจกรรม การพิจารณาตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องและติดต่อเพื่อขอความร่วมมือ การวางแผนงานและมอบหมายงาน การทำหนังสือแต่งตั้งคณะกรรมการ การประชุมกันเป็นระยะ ๆ เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าและปัญหา การร่วมกันในการดำเนินงาน การประเมินผลงาน และร่วมรับผลการดำเนินงาน

4. การร่วมกันจัดตั้งกองทุนการศึกษา

การตั้งกองทุนการศึกษาจะตั้งขึ้นด้วยความร่วมมือของบุคคลในชุมชน เพื่อให้การช่วยเหลือนักเรียน พัฒนาครูและสถานศึกษารวมทั้งช่วยเหลือครู ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา โดยการนำเงินบริจาคมาตั้งเป็นกองทุนแล้วนำดอกเบี้ยและเงินปันผลมาเป็นทุนการศึกษาสำหรับนักเรียน ในการมอบทุนการศึกษา สถานศึกษาต้องแสดงความโปร่งใสในการจัดการกับเงินบริจาคส่วนนี้ โดยการแสดงหลักฐานการใช้จ่ายเงินแก่ผู้บริจาคเป็นระยะ ๆ และตอบแทนผู้บริจาคด้วยการมอบเกียรติบัตร เพื่อยกย่องชมเชยในความเสียสละในงานประจำของสถานศึกษา การนำเงินกองทุนไปใช้ทุกครั้ง จะต้องได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก่อน

5. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สถานศึกษาจะมอบหมายให้คณะครูที่พักอาศัยอยู่ในชุมชน มีความคุ้นเคยกับบุคคลในชุมชนพอสมควรเป็นผู้ทำหน้าที่นี้ โดยการเป็นผู้แทนของโรงเรียนไปร่วมงานในชุมชน และประชาสัมพันธ์งานของโรงเรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษา จะสร้างความสัมพันธ์โดยอาศัยผู้นำชุมชนที่มีวัยใกล้เคียงกับผู้บริหารสถานศึกษาและครูเป็นผู้เชื่อมโยงให้ผู้บริหารสถานศึกษากับคนในชุมชนให้รู้จักกันยิ่งขึ้น นอกจากนี้มีการออกจตุลสารรายเดือนของโรงเรียน เพื่อแจ้งให้ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทราบ ผู้นำชุมชน ประชาชนรู้สึกพึงพอใจ หากคณะครูสามารถเข้ากับชาวบ้านได้ดีมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน⁴⁵

⁴⁵ศิริกาญจน์ โกสุมภ์, “การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน” (ปริญญา นิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2542), (บทคัดย่อ), อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, แนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, 74 – 90.

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายในสถานศึกษา แบ่งได้ 8 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานก่อนเริ่มดำเนินงาน ผู้บริหารโรงเรียนและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรเป็นผู้ดำเนินการ ภายใต้งานใจที่ว่าต้องการร่วมกันคิดที่จะดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ยังไม่มียังข้อมูลเพียงพอหรือยังไม่แน่ใจว่าจะดำเนินการอย่างไร

ขั้นที่ 2 สร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน ในช่วงแรกผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชนโดยเริ่มจากการติดต่อ พบปะ พูดคุยกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคนในชุมชนที่มีวัยใกล้เคียงกันก่อน หลังจากนั้นจึงทำความคุ้นเคยกับคนในชุมชนทั่วไป อาศัยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนวัยเดียวกันในชุมชนให้เป็นผู้เชื่อมโยงความสัมพันธ์กันจากการเป็นคนรู้จักกัน จนมีความใกล้ชิดกันเป็นเพื่อนร่วมงานที่สนิทสนมกัน ในที่สุด การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะแทรกตนเองเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ได้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องกระทำตนโดยการปฏิบัติให้คนในชุมชนยอมรับ เช่น ไปร่วมงานในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ใช้เวลาว่างเข้าสังคมกับชุมชน แสดงความสามารถของตนเองให้คนในชุมชนเห็นและยอมรับด้วยการร่วมทำงานในสิ่งที่ชุมชนมอบหมายให้สำเร็จ ส่วนคณะครูก็จะต้องแสดงความรู้ ความสามารถให้ประชาชนได้เห็นจนเกิดการยอมรับในที่สุด

ขั้นที่ 3 สร้างเครือข่ายของกลุ่มผู้มีส่วนร่วม กลุ่มของผู้มีส่วนร่วมมีหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มคณะครู กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน กลุ่มวิทยากรภายนอก ฯลฯ แต่ละกลุ่มแม้จะไม่มีบทบาทเด่นชัด แต่จะมีบทบาทที่โดดเด่น ที่ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่สถานศึกษาจัดขึ้นมา กลุ่มบุคคลที่เป็นเครือข่ายของกลุ่มผู้มีส่วนร่วมนี้เป็นกลุ่มที่ไม่มีบทบาทตายตัว การกำหนดบทบาทให้มีส่วนร่วมแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ชุมชนหรือสถานศึกษาจัดขึ้น

ขั้นที่ 4 ร่วมสร้างกิจกรรม เป็นขั้นตอนที่ผู้ที่เขามาร่วมกันคิด ร่วมวางแผน เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน ศิษย์เก่า และเครือข่ายของกลุ่มผู้มีส่วนร่วม เข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมการสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันหลายฝ่าย ตั้งแต่การริเริ่มคิด เริ่มดำเนินงาน ทำให้ผู้ร่วมงานมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นเจ้าของเป็นส่วนหนึ่ง ทำให้มีความเต็มใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างกิจกรรมร่วมกันต่อไป

ขั้นที่ 5 ร่วมต่อรองเพื่อการดำเนินการ ขั้นตอนนี้จะสอดคล้องอยู่ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ในการจัดกิจกรรมหรือดำเนินงานของชุมชน และสถานศึกษาทุกขั้นตอน เป็นไปในรูปของการอภิปราย การแสดงความคิดเห็นเพื่อวางแผนการดำเนินงาน บางครั้งก็เป็นขั้นตอน

ของความพยายามที่จะให้ความคิดเห็นของตนเองถูกเลือกนำมาใช้ โดยเฉพาะในส่วนของรูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา มีการต่อรองในการขอรับบริจาคและจำนวนเงินที่จะบริจาค หรือการสร้างความชอบธรรมในการดำเนินกิจกรรมว่าได้มีการต่อรองเพื่อให้เกิดความยินยอม ตามความต้องการของแต่ละกลุ่ม ที่มาร่วมกิจกรรมจะเกิดการยอมรับร่วมกันได้

ขั้นที่ 6 ร่วมกันดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่แสดงถึงบทบาทของผู้มีส่วนร่วมได้อย่างชัดเจน บางครั้งแสดงถึงแบบแผนการมีส่วนร่วมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล และลักษณะของการมีส่วนร่วมดำเนินการจะมีความแตกต่างกัน คือ

6.1 ร่วมดำเนินงานในระดับน้อย ได้แก่ กลุ่มผู้ปกครองนักเรียนและกลุ่มประชาชนทั่วไป เป็นกลุ่มที่มาร่วมงาน หรือสนับสนุนตามที่ได้รับการเชิญชวนหรือการร้องขอจากผู้นำชุมชน และทางโรงเรียนมากกว่าจะริเริ่มงาน หรือเสนอตัวเข้าร่วม ลักษณะของการร่วมมือนี้อาจจะร่วมสนับสนุน ร่วมแสดงความคิดเห็น บทบาทในการมีส่วนร่วมจะอยู่ในระดับน้อย จะไม่มีอำนาจที่จะตัดสินใจ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมหรือการดำเนินงานได้

6.2 ร่วมดำเนินงานในระดับมาก ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มผู้บริจาคทรัพยากรให้แก่สถานศึกษา ลักษณะการมีส่วนร่วมในการดำเนินการเป็นผู้ร่วมคิดริเริ่มกิจกรรม บริจาคทรัพยากรและสิ่งของ บทบาทในการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ร่วมแสดงความคิดเห็นได้อย่างมั่นใจ มีอำนาจในการตัดสินใจ เพื่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาได้พอสมควร

6.3 ร่วมดำเนินงานในระดับมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มที่มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานร่วมกับสถานศึกษา ได้แก่ เจ้าอาวาส ผู้บริหารสถานศึกษา ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชนที่มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ลักษณะการมีส่วนร่วมริเริ่มงาน ร่วมสนับสนุน ร่วมดำเนินงาน ติดตามงาน บทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วมในชุมชนจะอยู่ในระดับมากที่สุดร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างแน่นจริงจัง มีอำนาจในการตัดสินใจที่จะเปลี่ยนแปลงกิจกรรมหรือการดำเนินงานบางอย่างได้

ขั้นที่ 7 ร่วมกันประเมินผลการดำเนินงาน หลังจากมีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ผู้มีส่วนร่วมดำเนินงาน จะประเมินผลการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อปรับปรุงข้อบกพร่อง ลักษณะของการประเมินผล จะใช้แบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนร่วมจากกลุ่มต่าง ๆ ประชาชนใช้มากที่สุด คือ ประเมินผลจากจำนวนผู้มาร่วมงาน

ขั้นที่ 8 ร่วมกันรับผลจากการดำเนินงาน ผลจากการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม และการมีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการจัดการศึกษาของชุมชน ส่วนมากเป็นผลประโยชน์ในทางด้านจิตใจมากกว่าจะเป็นสิ่งของตอบแทนที่เป็นผลทางด้านวัตถุสิ่งของจากสถานศึกษาและชุมชน

ผลจากการมีส่วนร่วม ที่สถานศึกษานำมาใช้ในการแสดงความขอบคุณต่อคนในชุมชนเป็นประจำ เป็นความรู้สึกลึกด้านจิตใจ คือ การแสดงความคุ้นเคย การทักทาย การเยี่ยมเยียน หรือการรดน้ำคำหัว ในวันสงกรานต์ การมอบเกียรติบัตร การประกาศคุณความดี การตั้งชื่ออาคารเรียนตามชื่อของผู้ที่ บริจาครายใหญ่ การมีส่วนร่วมในงานพิธีต่าง ๆ ทำให้เกิดมีเครือข่ายของการมีส่วนร่วมมากขึ้นและมีจำนวนผู้เต็มใจ เข้ามามีส่วนร่วมจัดกิจกรรม สนับสนุนงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนมากขึ้น⁴⁶

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของโคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff)

การมีส่วนร่วมของบุคคลตามแนวคิดของโคเฮนและอัฟฮอฟฟ์จำแนกขั้นตอน แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน สรุปได้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในกระบวนการตัดสินใจนั้นประการแรกที่จะต้องปฏิบัติ คือ การกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญของโครงการ จากนั้น ก็เลือกกำหนดนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้องให้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระยะ 3 ช่วง คือ ช่วงการเริ่มต้น ช่วงดำเนินการวางแผน และช่วงการปฏิบัติตามแผนหรือโครงการที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ส่วนที่เป็นองค์ประกอบในการดำเนินงานในโครงการ ใครจะเข้ามามีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง ปฏิบัติได้โดยวิธีการใด เช่น ร่วมบริจาคทรัพย์สินและสิ่งของ ร่วมบริหารและประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นั้น นอกจากจะให้ความสำคัญของผลประโยชน์จากวัสดุอุปกรณ์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ที่ได้จากการดำเนินงานจากโครงการนี้ยังรวมถึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในเชิงบวก และผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในเชิงลบที่เป็นผลเสียจากการดำเนินโครงการ สามารถเป็นประโยชน์และให้โทษต่อบุคคลและสังคม

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น ประการสำคัญ คือ ต้องเข้าร่วมติดตาม ตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการหรือกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ ร่วมเสนอความคิดเห็นจากการประเมินผลจากโครงการต่าง ๆ บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ มีความก้าวหน้ามากน้อยเพียงใด ความคิดเห็นจากสาธารณชนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ⁴⁷

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, 91 – 95.

⁴⁷ ชูชาติ พ่วงสมจิตร, “การวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร”, 17.

เกณฑ์มาตรฐานการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา

โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีหน้าที่และรับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจาก มีโรงเรียนประถมศึกษากระจายอยู่ทั่วประเทศ และมีสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันอย่างมาก และส่งผลให้การจัดการศึกษาขาดคุณภาพและมาตรฐานตามที่ต้องการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงจัดทำเครื่องมือ เพื่อเป็นแนวทางให้โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

พ.ศ. 2536 เป็นปีแรกที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ให้โรงเรียนในสังกัดใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานตามภารกิจผู้มาตรฐานการศึกษา

พ.ศ. 2541 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 เพื่อเป็นเครื่องมือในการควบคุมคุณภาพการศึกษา โรงเรียนใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานตามภารกิจ และปรับใช้เป็นแนวทางการประเมินผลการบริหารงานภายในโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาศึกษาแห่งชาติ และหน่วยงานอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนและผู้บริหารโรงเรียน กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตั้งแต่ พ.ศ. 2536 - 2541 สรุปได้ ดังนี้

เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536

เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 เป็นการกำหนดมาตรฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ทั้งนี้ ได้นำทฤษฎีหลักการนโยบายการจัดการศึกษา ขอบข่ายและภารกิจในการบริหารงาน แบ่งเป็น 6 งาน เป็นตัวกำหนดมาตรฐาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ประกอบด้วย 17 มาตรฐาน 43 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

งานวิชาการ

มาตรฐานที่ 1 โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรได้สอดคล้องกับนักเรียนและท้องถิ่น

ตัวบ่งชี้ที่ 1 สร้างและ/หรือปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับนักเรียนและท้องถิ่น

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ใช้หลักสูตรที่สร้างและ/หรือปรับปรุงขึ้น

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ประเมินผลการใช้หลักสูตรที่สร้างและ/หรือปรับปรุงขึ้นและนำผลการประเมินไปใช้

มาตรฐานที่ 2 โรงเรียนจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้อง
กับหลักสูตรและนักเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีการเตรียมการสอนโดยจัดทำแผนการสอนที่มีองค์ประกอบ
ครบถ้วนสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับหลักสูตรและนักเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 จัดการเรียนการสอนตามแผนที่กำหนดไว้

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ประเมินผลการเรียนการสอนได้ถูกต้องตามหลักสูตร และ
ระเบียนการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ 3 โรงเรียนจัดแหล่งความรู้และสิ่งสนับสนุนอื่น ๆ ที่เอื้อต่อการจัด
การเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ที่ 1 จัดแหล่งความรู้และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัด
การเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีเอกสารสิ่งพิมพ์ สื่อการเรียนที่มีคุณภาพและนำมาใช้ใน
การจัดการเรียนการสอน/กิจกรรมทางวิชาการอย่างเหมาะสม

ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีสถานที่และระบบการจัดเก็บรักษา บริการเอกสาร สิ่งพิมพ์
สื่อการเรียนการสอนรวมทั้งปรับปรุง ซ่อมแซมให้พร้อมที่จะ
ใช้ประโยชน์ได้

มาตรฐานที่ 4 โรงเรียนจัดนิเทศการศึกษาอย่างเป็นระบบ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 วางแผน/โครงการนิเทศภายในได้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน
และความต้องการของผู้รับการนิเทศ

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ดำเนินการนิเทศภายในตามแผน/โครงการนิเทศโดยใช้
กิจกรรมที่เหมาะสมกับงานและผู้รับการนิเทศอย่างสม่ำเสมอ

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ประเมินผลการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ และนำผล
การประเมินไปใช้พัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 4 ประสานกับหน่วยงานภายนอก และพัฒนาการนิเทศภายใน
งานกิจการนักเรียน

มาตรฐานที่ 5 โรงเรียนเกณฑ์เด็กในวัยการศึกษาภาคบังคับเข้าเรียนได้บรรลุตาม
เป้าหมายและได้เรียนอย่างสม่ำเสมอ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ดำเนินการให้เด็กในวัยการศึกษาภาคบังคับได้เข้าเรียนครบ
ตามเป้าหมาย

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ดำเนินการให้นักเรียนได้เรียนอย่างสม่ำเสมอ

มาตรฐานที่ 6 โรงเรียนจัดบริการแก่นักเรียนตามสภาพพื้นฐานอย่างเหมาะสม

ตัวบ่งชี้ที่ 1 บริการสุขภาพอนามัยอย่างเหมาะสม

ตัวบ่งชี้ที่ 2 บริการด้านอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการอย่างเหมาะสม

ตัวบ่งชี้ที่ 3 บริการแนะแนวนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้ที่ 4 บริการช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนอย่างทั่วถึง เหมาะสม

มาตรฐานที่ 7 โรงเรียนจัดบริการส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตร

ตัวบ่งชี้ จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 8 โรงเรียนมีบุคลากรเพียงพอโดยจัดให้ปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม

ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีจำนวนบุคลากรตามเกณฑ์ที่ ก.ค. กำหนดหรือจัดบุคลากรปฏิบัติงานตามภารกิจ

ตัวบ่งชี้ที่ 2 บุคคลได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานตามวุฒิ/ประสบการณ์/ความสนใจหรือความถนัด

มาตรฐานที่ 9 โรงเรียนสนับสนุนและดำเนินการให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่าง

มีประสิทธิภาพ

ตัวบ่งชี้ จัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานตามความต้องการของบุคลากร

มาตรฐานที่ 10 โรงเรียนพัฒนาบุคลากรตามความต้องการจำเป็นอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้ที่ 1 จัดให้มีการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีต่อการทำงานให้แก่บุคคล ตามความต้องการจำเป็นในระยะสั้น ระยะยาว

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ส่งเสริมบุคลากรให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพและมีคุณธรรมงานธุรการการเงิน

มาตรฐานที่ 11 โรงเรียนใช้แผนเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน

ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีแผน/โครงการปฏิบัติงานที่ครอบคลุมภารกิจ สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน /ปัญหาและความต้องการของโรงเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีการดำเนินงานตามแผน/โครงการ

ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีการประเมินผลการดำเนินงานและนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงแผน/โครงการ

มาตรฐานที่ 12 โรงเรียนบริหารงานธุรการอย่างเป็นระบบเป็นปัจจุบัน

มีประสิทธิภาพ เอื้อต่อการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ใช้จ่ายเงินของโรงเรียนได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของงาน
หรือ โครงการ และเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 จัดข้อมูลและสารสนเทศได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและนำไป
ใช้ประโยชน์ในการบริหารงานของโรงเรียน และเอื้อต่อ
การเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ดำเนินการรักษาความปลอดภัยในทรัพย์สินของโรงเรียน
อย่างรัดกุม

ตัวบ่งชี้ที่ 4 ประชาสัมพันธ์ภายในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง

มาตรฐานที่ 13 โรงเรียนบริหารงานการเงิน บัญชีและพัสดุ อย่างเป็นระบบ
เป็นปัจจุบันและมีประสิทธิภาพ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ใช้จ่ายเงินของโรงเรียนได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของงาน
โครงการและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 จัดระบบและปฏิบัติงานการเงิน บัญชีได้อย่างถูกต้องเป็น
ปัจจุบัน

ตัวบ่งชี้ที่ 3 จัดหา จัดเก็บ จัดสรรครุภัณฑ์ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียน
การสอน

ตัวบ่งชี้ที่ 4 บริการและควบคุมการใช้วัสดุครุภัณฑ์ให้เกิดประโยชน์ต่อ
การเรียนการสอน

งานอาคารสถานที่

มาตรฐานที่ 14 โรงเรียนวางแผนและจัดให้มีอาคารสถานที่อย่างเพียงพอและ
เหมาะสม

ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีอาคารเรียน อาคารประกอบ บริเวณอย่างเพียงพอ หรือมี
การแก้ปัญหาการขาดแคลนได้อย่างเหมาะสม

ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีแผนการจัดสร้างและรื้อถอนอาคารพร้อมมีแผนผังโรงเรียน
ที่เหมาะสม

มาตรฐานที่ 15 โรงเรียนวางแผน ใช้อาคารสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด
ต่อการจัดการเรียนการสอนและชุมชน พร้อมทั้งดูแลรักษาให้
อยู่ในสภาพดีและปลอดภัย

- ตัวบ่งชี้ที่ 1 วางแผนใช้อาคารเรียน อาคารประกอบ และบริเวณโรงเรียน
ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนการสอนและชุมชน
- ตัวบ่งชี้ที่ 2 บำรุงรักษาซ่อมแซม ตกแต่งอาคารเรียน อาคารประกอบ
บริเวณ โรงเรียนให้อยู่ในสภาพดี และปลอดภัย
- งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- มาตรฐานที่ 16 โรงเรียนจัดการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของโรงเรียนอย่าง
ครอบคลุมและต่อเนื่อง
- ตัวบ่งชี้ จัดกิจกรรมการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของโรงเรียนอย่าง
ครอบคลุมและต่อเนื่อง
- มาตรฐานที่ 17 โรงเรียนและชุมชนร่วมมือกันในการบริหารและปฏิบัติ
กิจกรรมต่าง ๆ
- ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีการให้บริการทางวิชาการ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์
อาคารสถานที่ ทุนทรัพย์ และสถานฝึกงานอาชีพ ระหว่าง
โรงเรียนกับชุมชน
- ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีการร่วมมือกันในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่าง
โรงเรียนกับชุมชน⁴⁸

เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา พ.ศ. 2537

การจัดทำเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ นำปรัชญา ทฤษฎี หลักการ นโยบาย แนวการจัดประสบการณ์ กำหนดเป็นกรอบความคิด เพื่อสร้างเกณฑ์มาตรฐาน ประกอบด้วย 6 มาตรฐาน 15 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

- มาตรฐานที่ 1 จัดครูที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้าปฏิบัติงานครบทุกห้องเรียน
- ตัวบ่งชี้ที่ 1 จัดครูที่มีวุฒิหรือผ่านการฝึกอบรมเกี่ยวกับการศึกษา
ระดับก่อนประถมศึกษา เข้าปฏิบัติงานครบทุกห้องเรียน
- ตัวบ่งชี้ที่ 2 จัดครูที่มีคุณลักษณะเอื้อต่อการพัฒนาเด็ก เข้าปฏิบัติงานครบ
ทุกห้องเรียน

⁴⁸ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, กองวิชาการ, เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2537 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2538), 16 – 20.

มาตรฐานที่ 2 โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กสอดคล้องกับ
แนวและแผนการจัดประสบการณ์

ตัวบ่งชี้ที่ 1 จัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศดี ปลอดภัยและมีสภาพที่เอื้อต่อ
การจัดประสบการณ์

ตัวบ่งชี้ที่ 2 จัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ให้เด็กเล่นและปฏิบัติ
กิจกรรมสอดคล้องกับแนวและแผนการจัดประสบการณ์

ตัวบ่งชี้ที่ 3 จัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนให้เด็กเล่นและปฏิบัติ
กิจกรรมสอดคล้องกับแนวและแผนการจัดประสบการณ์

มาตรฐานที่ 3 โรงเรียนจัดประสบการณ์ตรง ตอบสนองต่อความแตกต่าง
ระหว่างบุคคล ความต้องการ ความสนใจและความสามารถตาม
ระดับพัฒนาการของเด็ก

ตัวบ่งชี้ที่ 1 เด็กส่วนใหญ่เป็นผู้ตัดสินใจเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ และได้เล่น
หรือปฏิบัติกิจกรรม

ตัวบ่งชี้ที่ 2 วัดและประเมินพัฒนาการเป็นรายบุคคลครบทุกด้าน โดยใช้
วิธีการที่เหมาะสม

มาตรฐานที่ 4 โรงเรียนจัดบริการส่งเสริมสุขภาพอนามัย ความปลอดภัยและ
โภชนาการ ตามสภาพของโรงเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีพื้นที่นอนและเครื่องนอนเพียงพอ ถูกสุขลักษณะตามสภาพ
ของโรงเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 จัดบริการอาหารกลางวันและอาหารเสริมที่สะอาด มีปริมาณ
เพียงพอ มีคุณค่าทางโภชนาการแก่เด็กทุกคน ทุกวัน

ตัวบ่งชี้ที่ 3 จัดบริการด้านสุขภาพและดูแลความปลอดภัยแก่เด็กทุกคน
อย่างสม่ำเสมอ

มาตรฐานที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองเป็นไปในแนวทาง
เสริมสร้างพัฒนาการเด็ก

ตัวบ่งชี้ บุคลากรในโรงเรียนและผู้ปกครองส่วนใหญ่ร่วมมือกัน
ตัดสินใจเลือกแนวทางการดำเนินงาน ในการเสริมสร้าง
พัฒนาการของเด็ก

มาตรฐานที่ 6 เด็กมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา
ตามศักยภาพ แบ่งเป็น 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

- ตัวบ่งชี้ที่ 1 เด็กเล่นหรือปฏิบัติกิจกรรมที่ใช้ประสาทสัมผัสได้
- ตัวบ่งชี้ที่ 2 เด็กชื่นชมในความสามารถและผลงานของตนเอง
- ตัวบ่งชี้ที่ 3 เด็กเล่นหรือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้
- ตัวบ่งชี้ที่ 4 เด็กคิดแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นกระบวนการ
สมเหตุสมผลตามวัย

เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2537

มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2537 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ยึดภารกิจและขอบข่ายของงาน โรงเรียนทั้ง 6 งาน ในส่วนที่แตกต่างจากที่กำหนดไว้ในเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยเฉพาะ ทั้งนี้ ได้นำภารกิจและขอบข่ายของงานโรงเรียนมัธยมศึกษา ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ นโยบาย หลักสูตร มากำหนดเป็นกรอบความคิดประกอบด้วย 4 มาตรฐาน 6 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 โรงเรียนจัดรายวิชา กิจกรรมตาม โครงสร้างของหลักสูตรอย่าง
เหมาะสม

ตัวบ่งชี้ที่ 1 จัดรายวิชาได้สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของ
นักเรียน ตามสภาพท้องถิ่นและความพร้อมของโรงเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 จัดกิจกรรมตามโครงสร้างของหลักสูตรได้ครบถ้วน ถูกต้อง
และตอบสนองความสนใจ ความต้องการของนักเรียน

มาตรฐานที่ 2 โรงเรียนดำเนินการให้นักเรียนได้เข้าเรียน และเรียนต่อจนจบ
หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ดำเนินการให้นักเรียนได้เข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ดำเนินการส่งเสริมนักเรียนจนจบหลักสูตร

มาตรฐานที่ 3 โรงเรียนปกครองนักเรียนอย่างเป็นระบบ

ตัวบ่งชี้ ดำเนินการป้องกันแก้ไขและส่งเสริมในด้านการพัฒนา
ด้านวินัย คุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน

มาตรฐานที่ 4 โรงเรียนจัดบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้าปฏิบัติงาน

ตัวบ่งชี้ จัดบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้าปฏิบัติงาน⁴⁹

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, 23 – 24.

เกณฑ์มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้พัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นกรอบในการประเมินภายนอก และแนวทางให้สถานศึกษามุ่งพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ แบ่งมาตรฐานออกเป็น 3 ด้าน รวม 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. ด้านผู้เรียน ประกอบด้วย 12 มาตรฐาน เน้นพัฒนาการในด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม มุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถและมีความสุข ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตย

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง มีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนเห็นคุณค่าและภูมิใจในภูมิปัญญาไทย ศิลปะวัฒนธรรมที่งดงามของไทย

มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนรู้จักตนเอง พึ่งตนเองได้ มีบุคลิกภาพที่ดี

มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพและมีสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 11 ผู้เรียนปลอดจากสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา

มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

2. ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย 6 มาตรฐาน เน้นในด้านกระบวนการบริหารจัดการและกระบวนการจัดการเรียนการสอน ได้แก่

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้าง การบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

- มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษา ส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือ
ระหว่างสถานศึกษา ชุมชนในการพัฒนาการศึกษา
- มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
ส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของผู้เรียน
- มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษาส่งเสริมพัฒนาบุคลากร/ครูตามความจำเป็น
และเหมาะสม อย่างสม่ำเสมอ
- มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับ
หลักสูตรความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น
- มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษาจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้น
ผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. ด้านปัจจัย ประกอบด้วย 9 มาตรฐาน เป็นการกำหนดคุณลักษณะหรือสภาพ
ความพร้อมของผู้บริหาร ครู หลักสูตร อาคารสถานที่และชุมชน ได้แก่

- มาตรฐานที่ 19 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี
- มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหาร
จัดการ
- มาตรฐานที่ 21 ครูมีวิญญานความเป็นครู มีคุณธรรม และจริยธรรม
- มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่าง
มีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- มาตรฐานที่ 23 ครูมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ ทักษะ
และสร้างองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
- มาตรฐานที่ 24 ครูมีวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ
และมีครูเพียงพอ
- มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียน และ
ท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- มาตรฐานที่ 26 สถานศึกษามีอาคาร สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก
ตามเกณฑ์
- มาตรฐานที่ 27 ชุมชน/ผู้ปกครองมีศักยภาพในการสนับสนุนการจัด
การศึกษาและการพัฒนาการศึกษา

เกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดคุณลักษณะ คุณภาพอันพึงประสงค์ของผู้จบ
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ประกอบด้วย 17 มาตรฐาน ดังนี้

- มาตรฐานที่ 1 มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและมุ่งมั่นในความดี
- มาตรฐานที่ 2 ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนเองนับถือ
- มาตรฐานที่ 3 มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
- มาตรฐานที่ 4 มีสุนทรียภาพ
- มาตรฐานที่ 5 เห็นคุณค่าในตนเองและพึ่งตนเอง
- มาตรฐานที่ 6 มีความสามารถในการคิด รู้จักใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณใน
การพิจารณาข้อมูล ตัดสิน และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการศึกษา
เล่าเรียนและในชีวิตประจำวัน รู้จักคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์
รู้จักใช้ความคิดในการพัฒนาตนเอง และคุณภาพชีวิต
- มาตรฐานที่ 7 มีทักษะการสื่อสาร ใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม
- มาตรฐานที่ 8 มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- มาตรฐานที่ 9 มีความรู้และทักษะตามสาระการเรียนรู้
- มาตรฐานที่ 10 รักการเรียนรู้และรู้วิธีการเรียน
- มาตรฐานที่ 11 มีทักษะการจัดการและสามารถใช้และพัฒนาเทคโนโลยี
- มาตรฐานที่ 12 สามารถทำงาน รักการทำงาน และร่วมทำงาน ร่วมกับผู้อื่นอย่าง
มีความสุข
- มาตรฐานที่ 13 มีเจตคติที่ดี มีประสิทธิภาพและทักษะในงานอาชีพสุจริต
- มาตรฐานที่ 14 ภูมิใจในท้องถิ่น ประเทศชาติ และความเป็นไทย
- มาตรฐานที่ 15 มีจิตสำนึกและปฏิบัติตามวิถีทางประชาธิปไตยอัน
มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- มาตรฐานที่ 16 มีจิตใจในการรักษาประโยชน์ส่วนรวม
- มาตรฐานที่ 17 อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 17 ข้อ กรมวิชาการได้ทำการวิเคราะห์แล้ว พบว่า
มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านผู้เรียนถึง 12 ข้อ

เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2541

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้พัฒนามาตรฐานมาอย่างต่อเนื่อง โดยคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้ความเห็นชอบในมาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 ให้โรงเรียนในสังกัดใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินตนเอง เพื่อทราบจุดเด่น จุดด้อยในการบริหารงาน นำไปสู่ระบบการประกันคุณภาพภายใน ได้แก่ มาตรฐานคุณภาพนักเรียน ด้านกระบวนการ ด้านปัจจัยประกอบด้วย

1. มาตรฐานคุณภาพนักเรียน ทั้งในระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาศึกษาตอนต้น แบ่งเป็น 9 มาตรฐาน คือ

มาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีความรู้พื้นฐานตามระดับการศึกษา

มาตรฐานที่ 2 นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษา ความสามารถ
ในทางคณิตศาสตร์

มาตรฐานที่ 3 นักเรียนมีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา

มาตรฐานที่ 4 นักเรียนมีความสามารถในการแสวงหาความรู้และมีนิสัย
ใฝ่รู้ใฝ่เรียน

มาตรฐานที่ 5 นักเรียนมีความสามารถในการปฏิบัติงานในชีวิต
ประจำวัน /งานอาชีพและสามารถใช้เทคโนโลยีใน
การดำรงชีวิต

มาตรฐานที่ 6 นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ตามวิถีทาง
ประชาธิปไตย

มาตรฐานที่ 7 นักเรียนมีสุขภาพ สมรรถภาพทางกาย ตามเกณฑ์

มาตรฐานที่ 8 นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมที่จำเป็นในการดำรงชีวิต
อย่างมีความสุข

มาตรฐานที่ 9 นักเรียนเห็นคุณค่า อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม
และภูมิใจในความเป็นไทย

2. มาตรฐานด้านกระบวนการ แบ่งออกเป็น 2 มาตรฐาน คือ มาตรฐานการเรียน-
การสอน และมาตรฐานการบริหารโรงเรียน แบ่งได้ดังนี้

2.1 มาตรฐานการเรียนการสอน ประกอบด้วย 10 มาตรฐาน คือ

มาตรฐานที่ 1/ตัวบ่งชี้ วางแผนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับ

หลักสูตร ความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่น

- มาตรฐานที่ 2/ตัวบ่งชี้ การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียน ได้ฝึกคิด
ปฏิบัติจริง ประเมินและปรับปรุงตนเอง
- มาตรฐานที่ 3/ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนแสวงหาความรู้
ด้วยตนเอง
- มาตรฐานที่ 4/ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้
ทำงานร่วมกัน โดยเน้นกระบวนการกลุ่ม
- มาตรฐานที่ 5/ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนเชื่อมโยงกับชุมชน
ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
- มาตรฐานที่ 6/ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนโดยปลูกฝังคุณธรรม
จริยธรรม และคุณลักษณะที่ดี
- มาตรฐานที่ 7/ตัวบ่งชี้ จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน
ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยความสุขและ
ประสบความสำเร็จ
- มาตรฐานที่ 8/ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้
ความสามารถ และความถนัดได้ตามศักยภาพ
โดยเสริมจุดเด่นและแก้ไขจุดด้อยนักเรียนเป็น
รายบุคคล
- มาตรฐานที่ 9/ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่ออย่างหลากหลาย
ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน
- มาตรฐานที่ 10/ตัวบ่งชี้ ประเมินนักเรียนครบทุกด้านอย่างต่อเนื่องด้วย
เครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสม

2.2 มาตรฐานการบริหารโรงเรียน ประกอบด้วย 5 มาตรฐาน คือ

- มาตรฐานที่ 1 โรงเรียนใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงานอย่างมี
ประสิทธิภาพ
- มาตรฐานที่ 2 โรงเรียนสนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นใน
การพัฒนา
- มาตรฐานที่ 3 โรงเรียนจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียน-
การสอน
- มาตรฐานที่ 4 โรงเรียนประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนา
- มาตรฐานที่ 5 โรงเรียนประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ

3. มาตรฐานด้านปัจจัย

ในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน จะต้องอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น สภาพพื้นฐาน ความรู้เดิมของนักเรียน การสนับสนุนจากผู้ปกครอง ชุมชน สภาพแวดล้อมของโรงเรียน บุคลากร และปัจจัยอื่น ๆ ในการบริหารงานตามมาตรฐานด้านปัจจัย มีปัจจัยสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ 1) นักเรียน 2) ครูผู้สอน 3) ผู้บริหาร 4) สภาพโรงเรียน และ 5) สภาพชุมชน⁵⁰

เกณฑ์มาตรฐานการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2541

การบริหารโรงเรียนให้มีคุณภาพ ซึ่งเอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน การบริหารที่ดีจะต้องมีการใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงาน โดยแผนจะต้องเกิดจากการวางแผนแบบมีส่วนร่วม มีเป้าหมายร่วมกันสอดคล้องกับสภาพของโรงเรียน จะต้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีแผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงาน มีการวิเคราะห์จุดที่จะพัฒนา การรวบรวมข้อมูล สารสนเทศ ให้ครอบคลุม เพื่อนำไปกำหนดนโยบายในการพัฒนาโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและท้องถิ่น ประการสำคัญจะต้องมีความชัดเจนและครอบคลุมภารกิจ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง แผนต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย มีความแม่นยำในการคาดคะเนผลที่จะได้รับใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด การตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดมาปฏิบัติ เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จัดระบบงานได้ชัดเจนคล่องตัว มอบหมายงานตรงกับความรู้ความสามารถ ส่งเสริมให้บุคลากรมีการปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จัดระบบข้อมูลสารสนเทศได้ครบถ้วน ถูกต้อง ตรงกับความต้องการทันต่อการใช้งาน รวมทั้งควบคุมกำกับติดตามและนิเทศให้บรรลุตามแผน⁵¹ สวัสดิ์ สายประสิทธิ์ และคณะ สรุปลักษณะแผนที่คิดว่า มีนโยบายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเข้าใจง่าย ทุกฝ่ายยอมรับ สอดคล้องกับแผนในระดับต่าง ๆ ยืดหยุ่นได้ กำหนดขั้นตอนและบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องชัดเจน มีระบบการกำกับ ติดตามและประเมินผลของแผน เพื่อใช้ในการปรับปรุงและควบคุมคุณภาพของแผน⁵²

⁵⁰ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, การนำมาตรฐานสู่โรงเรียนและห้องเรียน (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542), 19 -42.

⁵¹ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, มาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541, 55.

⁵² สวัสดิ์ สายประสิทธิ์ และคณะ, คู่มือสอบและปฏิบัติราชการ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา, ม.ป.ป), 17.

2. โรงเรียนได้สนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนางาน ใช้วิธีการที่หลากหลาย ส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาตนเอง พัฒนางานอย่างต่อเนื่อง มีการจัดสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวก ประโยชน์ตอบแทนบุคลากรในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม เป็นธรรมชาติ โดยลำพังผู้บริหารเพียงคนเดียวไม่สามารถบริหารงานสำเร็จได้ ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน บทบาทของผู้บริหาร คือ การใช้ภาวะผู้นำและจูงใจให้ ผู้ร่วมงานมีความเต็มใจ มีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการและพัฒนางานอย่างเป็นระบบ ดังนั้น ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานทุกคนได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง พัฒนางานได้อย่างเต็มที่

3. โรงเรียนจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน นอกเหนือที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแล้วโรงเรียนมีความจำเป็นที่จะต้องจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพสูงขึ้น นักเรียนได้รับการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ได้แก่

3.1 การบริการสุขภาพในโรงเรียน เป็นบริการที่โรงเรียนร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้ นักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพได้เต็มตามศักยภาพของตนอันจะส่งผลให้มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างสมบูรณ์ โรงเรียนจะปฏิบัติงานสุขภาพขึ้นในโรงเรียน แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ การจัดบริการสุขภาพนักเรียน การจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียน การจัดการเรียนการสอนสุขศึกษา และการบริหารงานสุขภาพในโรงเรียน

3.2 บริการอาหารเสริม (นม) รัฐบาลได้จัดงบประมาณและให้ความสำคัญ มีความตระหนักในการพัฒนาการของเด็กและเยาวชน ซึ่งจะเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพของชาติในอนาคต เด็กควรจะได้ดื่มนมที่มีคุณภาพในปริมาณคนละ 200 ซีซีต่อวัน นมเป็นอาหารธรรมชาติที่มีความสมบูรณ์และมีคุณค่าทางโภชนาการสูง ช่วยเสริมสร้างร่างกาย ความเจริญเติบโตในทุก ๆ ด้าน และเป็นสร้างสุขนิสัยในการบริโภคได้อีกทางหนึ่ง⁵³

3.3 บริการอาหารกลางวัน โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนมีมานาน แต่ละโรงเรียนดำเนินการในรูปแบบที่หลากหลายแตกต่างกันตามสภาพโรงเรียน นักเรียนที่มีฐานะพอช่วยเหลือตนเองได้โรงเรียนก็จัดอาหารมาจำหน่ายให้ โรงเรียนที่มีนักเรียนขาดแคลนมาก ๆ มักจัดอาหารมาเลี้ยงหรือขายในราคาถูกลง หรือให้นักเรียนสร้างผลผลิตจากการเกษตรมาสมทบ⁵⁴

⁵³ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, โครงการอาหารเสริม (นม) (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ม.ป.ป), 8 – 9.

⁵⁴ กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานโครงการอาหารกลางวัน, โครงการอาหารกลางวัน (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ พี.เอ.อีฟวิง , 2536), 4 – 6.

3.4 บริการแนะแนว โรงเรียนจัดบริการแนะแนว เพื่อบริการให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนทุกคน ตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับสูงสุดของโรงเรียน ถือเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร และครูผู้สอนจะต้องร่วมมือกันพัฒนาความสามารถของนักเรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนสู่การศึกษาต่อ อาชีพ และมีงานทำ

3.5 การบริการช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลน โรงเรียนจัดบริการช่วยเหลือ นักเรียนที่ยากจน ขาดแคลนในด้านต่าง ๆ เช่น การบริการอาหารกลางวัน อาหารเสริม (นม) ให้แก่นักเรียนที่มีภาวะทุพโภชนาการ ทุนการศึกษา เครื่องเขียนแบบเรียน และเสื้อผ้านักเรียน เป็นต้น

4. โรงเรียนประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อการพัฒนาโรงเรียน โดยประสานความร่วมมือกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อพัฒนาโรงเรียน นับเป็นภารกิจสำคัญของโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องถือปฏิบัติ เพราะเป็นการปรับบทบาทของโรงเรียนในเชิงรุกและสร้างสรรค์ เปิดโอกาสให้สังคมทุกส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในลักษณะต่าง ๆ ทำให้กลุ่มบุคคลมีความรู้สึกผูกพันเป็นเจ้าของโรงเรียน อาสาเข้าร่วมปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ มีผลงานที่แสดงถึงความสำเร็จที่เกิดจากความร่วมมืออย่างชัดเจน ประชาสัมพันธ์ ข่าวสาร ผลงานของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

5. โรงเรียนประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ การปฏิบัติงานของโรงเรียนจะต้องมีการกำกับ ติดตามตรวจสอบงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้เพียงใด เพื่อการปรับปรุงและพัฒนางาน เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการบริหารงาน โดยมีหลักในการประเมินผล คือ

1. ความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ทุกช่วงตามสถานการณ์ แต่ไม่ได้หมายถึงการปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระ และรูปแบบโดยสิ้นเชิง จนไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ/กิจกรรมที่วางไว้
2. ความร่วมมือ การประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนควรให้บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะเรื่องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลด้วย
3. ความต่อเนื่อง เป็นการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอเป็นไปตามขั้นตอนที่วางไว้ในแต่ละช่วงเวลา
4. ความครอบคลุม ต้องทำการประเมินให้ครอบคลุมทุกภารกิจ แผนงาน การบริหารโรงเรียนให้ครบทุกแผน⁵⁵

⁵⁵ ภิรมย์ โชติแดง, “ปัจจัยการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543), 95.

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

เมตต์ เมตต์การุณจิต ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา ผลวิจัยพบว่า คณะกรรมการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมด้านการประสานงาน อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ประกอบด้วย

1. คุณลักษณะของผู้บริหารด้านความเป็นผู้นำ ได้แก่ มีมนุษยสัมพันธ์ ชื่อสัตย์ และเป็นบุคคลในท้องถิ่น โดยกำเนิด

2. คุณลักษณะของครู ได้แก่ ความประพฤติ ความสามารถ เอาใจใส่ต่อนักเรียน มีมนุษยสัมพันธ์ และความเสียสละ

3. การปฏิบัติของโรงเรียนต่อกรรมการศึกษาประจำโรงเรียน ได้แก่ การให้เกียรติซึ่งกันและกัน และการมีโอกาสร่วมกิจกรรมกับชุมชน

4 การปฏิบัติงานของครู ได้แก่ การเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอน ความสามัคคี

5 ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ได้แก่ ชื่อเสียงของโรงเรียน ระบบการบริหาร และการบริหารเงินที่โปร่งใส⁵⁶

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า สิ่งสำคัญที่สุดที่เป็นสิ่งกำหนดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 8 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานก่อนดำเนินงาน 2) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 3) การสร้างเครือข่ายของกลุ่มผู้มีส่วนร่วม 4) การสร้างกิจกรรม 5) การต่อรองเพื่อดำเนินงาน 6) การร่วมกันดำเนินงาน 7) การร่วมกันประเมินผลการดำเนินงาน และ 8) การร่วมกันรับผลประโยชน์จากการดำเนินงาน⁵⁷

สาคร คุณชื่น ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ โรงเรียนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหาร โรงเรียนและผู้แทนครู มีความรู้ความเข้าใจ

⁵⁶เมตต์ เมตต์การุณจิต, “การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2541), (บทคัดย่อ).

⁵⁷ศิริกาญจน์ โกสุมภ์, “การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน”, (บทคัดย่อ).

ความคิดริเริ่มในการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน อยู่ในระดับมาก แต่มีผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความรู้ความเข้าใจ ความคิดริเริ่มการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน อยู่ในระดับน้อย 2) คณะกรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านการวางแผน ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ ขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผน มีเพียงแต่แนวคิดที่จะเข้ามามีส่วนร่วมเท่านั้น
2. ด้านการดำเนินงาน ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แสวงหาภูมิปัญญาท้องถิ่น นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอน อยู่ในระดับน้อย
3. ด้านการนิเทศติดตามผล ผู้แทนผู้ปกครอง ศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ มีส่วนร่วมให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ให้คำปรึกษา อยู่ในระดับน้อย⁵⁸

พจมาน ขำทอง ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม ผู้แทนผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง⁵⁹

วรรณณี ภาณุวัฒน์สุข ศึกษาเรื่อง บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีอยู่ 3 ด้าน คือ ด้านการบริหาร ด้านวิชาการ และด้านการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา ตามลำดับ⁶⁰

⁵⁸ สาคร คุณชื่น, “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสงคราม” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543), (บทคัดย่อ).

⁵⁹ พจมาน ขำทอง, “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543), (บทคัดย่อ).

⁶⁰ วรรณณี ภาณุวัฒน์สุข, “บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543), (บทคัดย่อ).

ประทุม ปิยากุล ศึกษาเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา เขตปฏิบัติการทางการศึกษาที่ 1 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และรับทราบผลการดำเนินงานตามแผนของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก⁶¹

สวัสดิ์ แก้วชนะ ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษา เขตพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้ามามีส่วนร่วมบริหารวิชาการโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง คือ การส่งเสริมการสอน งานห้องสมุด การจัดหาวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน⁶²

ปราโมทย์ กิ่งแก้ว ศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด - ภูเก็ต พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ผู้แทนครู เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสูงกว่าผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ⁶³ เสริมศักดิ์ ไรยสุวรรณ ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระนองพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านข้าราชการครูมีส่วนร่วมตัดสินใจในงานกิจการนักเรียน อยู่ใน

⁶¹ประทุม ปิยากุล, “การศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาเขตปฏิบัติการทางการศึกษาที่ 1 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2544), (บทคัดย่อ).

⁶²สวัสดิ์ แก้วชนะ, “บทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษา เขตพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2544), (บทคัดย่อ).

⁶³ปราโมทย์ กิ่งแก้ว, “การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต” (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2544), (บทคัดย่อ).

ระดับมาก เมื่อมีส่วนร่วมตัดสินใจในงานวิชาการ งานบุคลากร งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีส่วนร่วมตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง⁶⁴

ศรีสุวรรณค์ จันทมาศ ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มรัศมีโกสินทร์ สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในด้านการประสานงานและการประเมินผล มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย⁶⁵

นารี ชัยยืน ศึกษาเรื่อง การศึกษาความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม ต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับ ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านบริหารงานทั่วไป ด้านบริหารงานบุคคล และด้านงบประมาณ⁶⁶

ทรงสิทธิ์ ยืนชีวิต ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ การรับทราบความก้าวหน้าของโรงเรียน การให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการ การประสานงานกับองค์กรในท้องถิ่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียน คือ 1) ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน 2) คุณลักษณะของผู้บริหารและครูผู้สอน 3) พฤติกรรมของครู 4) การปฏิบัติหน้าที่ต่อคณะกรรมการโรงเรียน และ 5) ผลงานโรงเรียนเป็นที่ยอมรับ⁶⁷

⁶⁴ เสริมศักดิ์ ไรยสุวรรณ, “การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระนอง” (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2544), (บทคัดย่อ).

⁶⁵ ศรีสุวรรณค์ จันทมาศ, “การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มรัศมีโกสินทร์ สังกัดกรุงเทพมหานคร” (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2544), (บทคัดย่อ).

⁶⁶ นารี ชัยยืน, “การศึกษาความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์” (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏราชบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2544), (บทคัดย่อ).

⁶⁷ ทรงสิทธิ์ ยืนชีวิต, “การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น” (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2544), (บทคัดย่อ).

ศุภมาส การะเกตุ ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประจำโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก พบว่า

1. โดยภาพรวมและรายด้าน ผู้แทนครูมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนผู้แทนผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับน้อย
2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วม โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง การสนับสนุนการศึกษา อยู่ในระดับมาก แต่ด้านบริหารและด้านวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง
3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและสนับสนุนการจัดการศึกษา แตกต่างกัน⁶⁸

สุรพล เฟ็งแจ่ม ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการศึกษาต่อ อยู่ในระดับปานกลาง⁶⁹

อุทัย คำล้ำน ได้ศึกษาเรื่อง ความพร้อมในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของเทศบาลตำบล จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ความพร้อมของฝ่ายบริการการศึกษา และฝ่ายพัฒนาการศึกษาในการจัดการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนเทศบาลตำบลที่มีรายได้ต่างกัน มีความพร้อมในการจัดการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน⁷⁰

บุญศรี แสงศรี ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ พบว่าโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์ตามสถานภาพ พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก แต่เมื่อวิเคราะห์ตามสถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า

⁶⁸ศุภมาส การะเกตุ, “การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประจำโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก” (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2545), (บทคัดย่อ).

⁶⁹สุรพล เฟ็งแจ่ม, “การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2545), (บทคัดย่อ).

⁷⁰อุทัย คำล้ำน, “ความพร้อมในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของเทศบาลตำบล จังหวัดอุบลราชธานี” (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2545), (บทคัดย่อ).

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีเพศและระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน เข้ามา
มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2. กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีตำแหน่งแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการ
ศึกษาโดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05⁷¹

ศรีอัมพร ทองสืบสาย ศึกษาเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกกลุ่มบุคคล มีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน และ
ร่วมประเมินผลตามแผนของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก⁷²

สุทธิวัฒน์ เททะสังข์ ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม พบว่า โดยภาพรวม
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกกลุ่ม ได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานตามบทบาทและหน้าที่
อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ได้แก่ 1) ส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาอย่าง
ทั่วถึง 2) ให้ความเห็นชอบหลักสูตรสถานศึกษา และ 3) ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจาก
ต้นสังกัด นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าโดยภาพรวม
ไม่แตกต่างกัน⁷³

ศาสตราจารย์ ชินโน ศึกษาเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตนิเทศที่ 4 สังกัดสำนักงาน -
การประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง คณะกรรมการสถาน
ศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน อยู่ในระดับมาก 5 ด้าน ได้แก่

⁷¹ บุญศรี แสงศรี, “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการ
โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์” (วิทยานิพนธ์ปริญญา -
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2545),
(บทคัดย่อ).

⁷² ศรีอัมพร ทองสืบสาย, “รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถาน
ศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอำนาจเจริญ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหา-
บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2545), (บทคัดย่อ).

⁷³ สุทธิวัฒน์ เททะสังข์, “การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม” (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา -
การบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏมหาสารคาม, 2545), (บทคัดย่อ).

1) สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน 2) ส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กในเขตบริการได้
รับการศึกษาอย่างทั่วถึง 3) ปฏิบัติการอื่น ตามที่ได้รับมอบหมายจากต้นสังกัด 4) ให้ความเห็นชอบ
แผนปฏิบัติการประจำปี และ 5) แต่งตั้งที่ปรึกษาหรืออนุกรรมการเพื่อการปฏิบัติงาน⁷⁴

มณฑิชา ชูประเสริฐ ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหาร โรงเรียนของครูประถม-
ศึกษา กลุ่มเขตศรีนครินทร์ สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมในด้านการตัดสินใจ อยู่ใน
ระดับปานกลาง ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานต่างเขตพื้นที่การศึกษา มีส่วนร่วมการตัดสินใจ แตกต่างกัน⁷⁵

พระครูพิพัฒนพิบูลย์ ให้สัมภาษณ์ว่า บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในการบริหารและจัดการศึกษาในรูปแบบคณะกรรมการไม่แตกต่างกับในอดีต ส่วนใหญ่ยังคงเป็น
ในลักษณะให้การสนับสนุนกิจกรรมตามที่โรงเรียนต้องการ มีผู้บริหารโรงเรียนยังไม่เปิดโอกาสให้
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เข้ามามีส่วนร่วมเท่าที่ควร⁷⁶

นอกจากนี้ มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยได้
นำมาประกอบการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

ธงชัย สันติวงษ์ ได้กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรในองค์กรนั้นถือว่าเป็นงานที่สำคัญและ
จำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเป็นหนทางให้องค์กรสามารถดำเนินงานให้
บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งบุคคลเก่าก็มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับความรู้ให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง
ในสิ่งใหม่ ๆ ในทำนองเดียวกันบุคลากรใหม่ในองค์กรก็ควรจะได้มีโอกาสฝึกฝนและพัฒนาเช่นกัน
โดยเฉพาะสังคมในยุคปัจจุบัน มีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ยังมีความจำเป็นให้
บุคลากรในองค์กรได้รับการพัฒนาตน พัฒนางาน อย่างสม่ำเสมอหรือมีความรู้ความชำนาญเฉพาะ
ด้านมากยิ่งขึ้น⁷⁷

⁷⁴ ศาสตราจารย์ ชิมโน, “การศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถาน
ศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตนิเทศที่ 4 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์”
(วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏ -
มหาสารคาม, 2545), (บทคัดย่อ).

⁷⁵ มณฑิชา ชูประเสริฐ, “การมีส่วนร่วมในการบริหาร โรงเรียนของครูประถมศึกษา กลุ่มเขตศรี-
นครินทร์ สังกัดกรุงเทพมหานคร” (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
อาชีวศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง , 2546), (บทคัดย่อ).

⁷⁶ พระครูพิพัฒนพิบูลย์, “คณะกรรมการสถานศึกษา ฤาเป็นแค่ร่าง,” สานปฏิรูป 6, 58 (มกราคม 2546)
: 67-73.

⁷⁷ ธงชัย สันติวงษ์, การบริหารงานบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2535), 16.

สงวนวุฒิชัย ภาโนชิต ศึกษาเรื่อง การควบคุมกำกับ การปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการประจำปี ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดเลย ผลวิจัยพบว่า สภาพการควบคุมกำกับ การปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการประจำปี อยู่ในระดับมาก การควบคุมกำกับ การปฏิบัติงานตามแผน ปฏิบัติการประจำปีจะดีขึ้น เมื่อมีรูปแบบและแนวทางปฏิบัติเป็นไปในแนวเดียวกัน⁷⁸

ธวัชชัย เมืองนาง ศึกษาเรื่อง รูปแบบการประสานงานการนิเทศการศึกษาของสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ศึกษาวิเคราะห์ ประสานงานกับผู้บริหารโรงเรียนเป็น ส่วนมาก มีการนิเทศการศึกษาตามแผนอย่างเป็นขั้นตอน ส่วนการประสานกิจกรรมทางการศึกษา ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง รูปแบบการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ คือ รูปแบบที่สอดคล้องกับ หลักการวัตถุประสงค์ และจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาประสานงานกันทั้งในระดับอำเภอ ระดับกลุ่ม และระดับโรงเรียน⁷⁹

ปรีชา ศรีเศษมาตย์ ได้ศึกษา รูปแบบการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม พบว่า รูปแบบการพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสม คือ รูปแบบที่สอดคล้องกับหลักการวัตถุประสงค์ เนื้อหา เทคนิควิธี และความต้องการของบุคคล และ สภาพการดำเนินงานพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง⁸⁰

พิสณฑ์ หิรัญวงษ์ ศึกษา การบริหาร โดยให้บุคลากรมีส่วนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า งานสำคัญที่ให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วน ร่วมบริหารเป็นอันดับแรก คือ งานวิชาการ กิจกรรมที่ใช้ในการบริหารงาน คือ การร่วมวางแผน ลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่เอื้อต่อการบริหาร คือ เป็นคนที่มีเหตุผล สิ่งที่ทำให้บุคลากรมีส่วน ร่วมในโรงเรียน คือ การสร้างแรงจูงใจเชิงบวก⁸¹

⁷⁸สงวนวุฒิชัย ภาโนชิต, “การควบคุมกำกับ การปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2540), (บทคัดย่อ)

⁷⁹ธวัชชัย เมืองนาง, “รูปแบบการประสานงานการนิเทศการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2541), (บทคัดย่อ).

⁸⁰ปรีชา ศรีเศษมาตย์, “ศึกษาเพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2541), (บทคัดย่อ).

⁸¹พิสณฑ์ หิรัญวงษ์, “ศึกษาการบริหาร โดยให้บุคลากรมีส่วนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2541), (บทคัดย่อ).

วัชระ สกฤต ฌ มรรคา ศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผู้บริหาร โรงเรียนบริหารงานแบบมีส่วนร่วมใน ด้านการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง⁸²

สุรพล ศรีตัน ศึกษาเรื่อง ผลการประเมินการบริหาร โรงเรียนตามมาตรฐานการศึกษาใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดเลย พบว่า ทั้งผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร-โรงเรียน ครูผู้สอน มีการปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเรียง ลำดับจากมากไปน้อย คือ การบริหารตามมาตรฐานด้านกระบวนการ ด้านปัจจัย และด้านผลผลิต⁸³

ปิยะดา แสนสุข ศึกษาเรื่อง การประเมินการบริหารตามมาตรฐานการบริหาร โรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า

1. โรงเรียนจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน สนับสนุนให้บุคลากร เกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนา ประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการพัฒนาโรงเรียน มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก

2 โรงเรียนใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ และประเมินผล การปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง⁸⁴

พิเชษฐ์ ศรีหนารอด ศึกษาเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการบริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย โดยภาพรวม พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนได้ ปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานการบริหาร โรงเรียน อยู่ในระดับมาก คือ การสนับสนุนบุคลากรให้เกิด ความมุ่งมั่นในการพัฒนา การจัดกิจกรรมการหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน และใช้ แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ⁸⁵

⁸²วัชระ สกฤต ฌ มรรคา, “ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2541), (บทคัดย่อ).

⁸³สุรพล ศรีตัน, “การประเมินการบริหาร โรงเรียนตามมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2543), (บทคัดย่อ).

⁸⁴ปิยะดา แสนสุข, “การประเมินการบริหารตามมาตรฐานการบริหารในโรงเรียนขยายโอกาสทาง การศึกษาในเขตพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2543), (บทคัดย่อ).

⁸⁵พิเชษฐ์ ศรีหนารอด, “การศึกษาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการ การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2543), (บทคัดย่อ).

ชูชาติ แก้วนอก ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการบริหารโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยโสธร พบว่า

1. ครูผู้สอน มีความเห็นว่า ผู้บริหาร โรงเรียนบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐานการบริหารโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง

2. โรงเรียนใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารและจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก การประสานความร่วมมือจากทุกฝ่าย สนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน และประเมินผลอย่างเป็นระบบ ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง⁸⁶

สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ประเมินผลระดับคุณภาพมาตรฐานการบริหารตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2541ปีการศึกษา 2543 พบว่า โรงเรียนประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด⁸⁷

ธีระ รุญเจริญ ให้สัมภาษณ์ว่า โรงเรียนที่มีความก้าวหน้า และพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีภาวะผู้นำสูง ควรเสาะแสวงหาการมีส่วนร่วมจากบุคคลที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น ไม่คอยพึ่งพิงหน่วยงานเหนือตลอดเวลาการบริหาร โรงเรียนสู่คุณภาพต้องใช้เกณฑ์มาตรฐานด้านการบริหารเป็นเครื่องมือในการบริหารงาน⁸⁸

⁸⁶ชูชาติ แก้วนอก, “การศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการบริหารโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติโรงเรียนในประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยโสธร” (วิทยานิพนธ์ปริญญาสุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี , 2544), (บทคัดย่อ).

⁸⁷สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, รายงานการประเมินมาตรฐานโรงเรียนปีการศึกษา 2543 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2545), 46 –53.

⁸⁸ธีระ รุญเจริญ, “ผู้บริหารที่ดีไม่ควรพึ่งพิงหน่วยงานเหนือตลอดเวลา,” สานปฏิรูป 6, 60 (เมษายน 2546) : 67 –73.

งานวิจัยในต่างประเทศ

ฟอสเตอร์ (Foster) ได้ศึกษาเรื่อง กลุ่มของผู้ปกครองที่เข้ามามีส่วนร่วม : ผลต่ออัตราของการเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ผู้ปกครองที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน แบ่งได้ 2 กลุ่ม พบว่า

1. ผู้ปกครองที่เข้ามาในโรงเรียน จะพร้อมอาสาการทำงานต่าง ๆ ร่วมแสดงความคิดเห็นในการประชุมสภาของโรงเรียน จะส่งผลกระทบต่อนักเรียนโดยอ้อม

2) ผู้ปกครองที่เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน จะช่วยทำการบ้านหรือทำโครงการร่วมกับบุตรหลานของตนเอง⁸⁹

โอเมียร์รา (O'Meara) ศึกษาเรื่อง เหตุผลของอาจารย์ใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีต่อความเข้าใจ ประโยชน์ต่าง ๆ การอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน ทรัพยากรจากชุมชน เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง พบว่า หากอาจารย์ใหญ่เข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ดี จะให้สิ่งที่มีประโยชน์แก่ครอบครัว ผลประโยชน์ให้แก่ชุมชน ทำให้ผู้ปกครองเข้ามาร่วมสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ร่วมสอนหนังสือแก่บุตรหลาน ส่วนผู้ปกครองที่ได้รับการมอบอำนาจนั้นจะแสดงบทบาทการมีส่วนร่วมตัดสินใจได้มากกว่า มีภาวะผู้นำ และความรับผิดชอบต่อการศึกษาของบุตรหลานได้เด่นชัด แสดงว่าผู้ปกครองได้รับมอบอำนาจและเป็นหุ้นส่วนในการจัดการศึกษา อย่างแท้จริง⁹⁰

บริทเทิล (Brittle) ได้ศึกษาเรื่อง เจตคติของผู้บริหาร โรงเรียนต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครอง พบว่า 1) ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้ปกครองนักเรียน 2) เพศของผู้บริหาร โรงเรียนไม่ส่งผลกระทบต่อเจตคติการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง 3) ผู้บริหาร โรงเรียนที่มีอายุน้อย จะสนับสนุนให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมเป็นผู้สอนพิเศษและเป็นผู้ร่วมเรียนรู้กับบุตรได้มากกว่า ผู้บริหาร โรงเรียนที่มีอายุมากกว่า 4) ผู้บริหาร โรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการสอนในระดับประถมศึกษาเชื่อว่าผู้ปกครองฐานะต่างกันจะมีความผูกพันได้ทัดเทียมกัน 5) ผู้บริหาร โรงเรียนที่จบวิชาเอก

⁸⁹S.F. Foster, Type of Parent Involvement : Effects on Parent rating of School [CD-ROM]. 1993. Abstract from ProQuest File : Dissertation Abstracts Item : MM91110, อ้างถึงใน ชูชาติ พวงสมจิตร, “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร” , 72.

⁹⁰A.T.O'Meara, Elementary School Principals : A Rational for Community Resources to Develop Parent Involvement Program. [CD-ROM]. 1994. Abstract from ProQuest File : Dissertation Abstracts Item : AAC 9424931, อ้างถึงใน ชูชาติ พวงสมจิตร, “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร”, 74.

การประถมศึกษา จะสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการศึกษา ให้เป็น
เป็นครูสอนพิเศษแก่บุตรหลาน ร่วมเรียนรู้กับบุตรหลานที่บ้านและโรงเรียน นอกจากนี้ผู้บริหาร
โรงเรียน สนับสนุนให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย วางแผนการใช้
จ่ายเงิน จัดทำหลักสูตร ได้มากกว่าการมีส่วนร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการประเมินบุคลากร และการจ้าง
บุคลากร⁹¹

สรุป

โรงเรียนประถมศึกษาเป็นสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาคนให้
เกิดความรู้ ทักษะชีวิต จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม จึงต้องสร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เป็นองค์กร
แห่งการเรียนรู้และสังคมแห่งปัญญาตามที่สังคมต้องการ ดังนั้น หากโรงเรียนได้เปิดโอกาสให้ผู้ที่มี
ส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลายทั้งบุคคล องค์กรภาครัฐและเอกชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้
เข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ ดำเนินงานต่าง ๆ ร่วมรักษาผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล
ยิ่งทำให้เกิดความรัก ความผูกพัน มีความห่วงใยโรงเรียนมากขึ้น ส่วนผู้บริหารก็บริหารงานโดย
มีมาตรฐานการบริหารเป็นเครื่องมือในการบริหารคนและบริหารงาน มีการใช้แผนเป็นเครื่องมือใน
การบริหาร สนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนาตน พัฒนางาน จัดกิจกรรมที่หลากหลาย
เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน มีการประสานความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียน ประเมินผล
การปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบอย่างต่อเนื่องแล้ว ทำให้ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
เกิดความเชื่อมั่นว่า เป็นผู้บริหารที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของทุกคนในสังคม

⁹¹V.L. Brittle, Attitude of Elementary Principals toward Parent Involvement in
School in the Common Wealth of Virginia. [CD-ROM]. 1995. Abstract from ProQuest File :
Dissertation Abstracts Item : AAC 9513887, อ้างถึงใน ชูชาติ พ่วงสมจิตร, “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริม
และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร”,
72.

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐาน-การบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยกำหนดให้โรงเรียนเป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) และผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ การวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยสาระสำคัญ 2 ประการ คือ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดของ
การดำเนินงานวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงการวิจัย เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามโครงการ โดยศึกษาข้อมูลสภาพการจัดการบริหาร การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และมาตรฐานการบริหารโรงเรียน จากเอกสาร ตำรา ข้อมูลสารสนเทศ สถิติ ปัญหา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จัดทำโครงร่างงานวิจัยและนำเสนอต่อภาควิชาเพื่อขออนุมัติโครงการ

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงานตามโครงการวิจัย เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยจัดสร้าง และพัฒนาเครื่องมือนำไปทดลองปรับปรุงแก้ไขจนเสร็จสมบูรณ์แล้วจึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นตัวอย่างข้อมูลที่ได้นำมาตรวจสอบความถูกต้องทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ วิเคราะห์ข้อมูล และแปลผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล

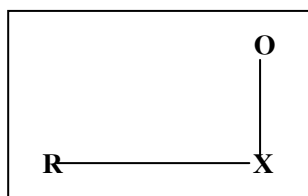
ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และจัดทำรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ แล้วนำเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ระเบียบวิธีวิจัย

เพื่อให้งานวิจัยครั้งนี้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย ประกอบด้วย ประชากรและตัวอย่าง ตัวแปรที่ศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัย ดังรายละเอียด ดังนี้

แผนแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนามีลักษณะเป็นเส้นตรงใช้ตัวอย่างกลุ่มเดียวและวัดค่าเพียงครั้งเดียวโดยไม่มีการทดลอง (the one - shot, non - experimental case study)

- R หมายถึง ตัวอย่างที่ได้จากการสุ่ม
X หมายถึง ตัวแปรที่ศึกษา
O หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ชุมพร จำนวน 256 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร จำนวน
ทั้งสิ้น 64 โรงเรียน
ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างร้อยละ 25 ของประชากรทั้งหมด⁹² โดยวิธีการสุ่มตัวอย่าง
แบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) ดังต่อไปนี้

1. จัดโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เป็นรายอำเภอ พร้อมได้
จำแนกประเภทตามขนาดของโรงเรียน คือ โรงเรียนขนาดใหญ่ มีนักเรียนตั้งแต่ 901 คน ขึ้นไป
โรงเรียนขนาดกลาง มีนักเรียนตั้งแต่ 301- 900 คน และ โรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียนต่ำกว่า 300 คน
ลงมา แล้วสุ่มโรงเรียนแต่ละประเภทตามสัดส่วน ได้ตัวอย่างโรงเรียนจำนวน 64 โรงเรียน

2. ผู้ให้ข้อมูลแต่ละโรงเรียน คือ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทน-
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ ได้กลุ่มผู้แทนละ 1 คน ใช้วิธีการสุ่ม
อย่างง่าย (Simple Random Sampling)⁹³ ด้วยวิธีการจับสลากโรงเรียนละ 6 คน รวมทั้งสิ้น 384 คน
ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

⁹²ประคอง วรรณสุด, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ท่าปากเจริญผล,
2525), 10.

⁹³ยุทธพงษ์ กัวยรรณ, พื้นฐานการวิจัย (กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2543), 82.

ขนาด ร.ร. อำเภอ	จำนวนโรงเรียน			ผู้ให้ข้อมูล					
	ประชากร			ตัวอย่างโรงเรียน 25 %			คณะกรรมการสถานศึกษาฯ		
	ใหญ่	กลาง	เล็ก	ใหญ่	กลาง	เล็ก	ใหญ่	กลาง	เล็ก
เมืองชุมพร	3	16	38	1	4	10	6	24	60
หลังสวน	2	4	33	1	1	8	6	6	48
ท่าแซะ	1	9	32	0	2	8	0	12	48
สวี	1	9	31	0	2	8	0	12	48
ปะทิว	1	7	24	0	2	6	0	12	36
ละแม	1	3	12	0	1	3	0	6	18
พะโต๊ะ	0	3	12	0	1	3	0	6	18
ทุ่งตะโก	0	5	9	0	1	2	0	6	12
รวม	9	56	191	2	14	48	12	84	288
รวมทั้งสิ้น	256			64			384		

ที่มา : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร, แผนปฏิบัติการประจำปี 2546 (ชุมพร : ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศ, 2546), F-18.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย ตัวแปรที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ตัวแปรพื้นฐาน ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพของผู้ตอบ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีพ และระดับการศึกษา
2. ตัวแปรด้านการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยใช้แนวคิดของโคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff) เป็นตัวแปรในการวิจัย แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

2.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision - making) ได้แก่ การที่บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดความต้องการ จัดลำดับความสำคัญของโครงการ จากนั้นก็เลือกกำหนดนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระยะ 3 ช่วง คือ การตัดสินใจในช่วงการเริ่มต้น ตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผน หรือโครงการที่วางไว้

2.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (implementation) ได้แก่ การที่บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมทำประโยชน์ในโครงการต่าง ๆ จะได้มาจากการตอบคำถามว่า ใครจะเข้ามามีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง ปฏิบัติได้โดยวิธีการใด เช่น ร่วมบริจาคทรัพยากรและสิ่งของ ร่วมบริหารและประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ

2.3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (benefits) ได้แก่ การที่บุคคลเข้ามามีส่วนร่วม นอกจากจะให้ความสำคัญของผลประโยชน์ จากวัตถุประสงค์ในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพแล้วยังต้องพิจารณาถึง การกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ที่ได้จากการดำเนินงานจากโครงการนี้ยังรวมถึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในเชิงบวกและผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในเชิงลบที่เป็นผลเสียจากการดำเนินโครงการ ซึ่งสามารถเป็นประโยชน์และให้โทษต่อบุคคลและสังคม

2.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation) ได้แก่ การที่บุคคลร่วมติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการหรือกิจกรรมตามแผนที่วางเอาไว้ และร่วมเสนอความคิดเห็นจากการประเมินผลจากโครงการต่าง ๆ บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ มีความก้าวหน้ามากน้อยเพียงใด ความคิดเห็นจากสาธารณชน มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ

3. ตัวแปรด้านมาตรฐานการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์มาตรฐานการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2541 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นตัวแปรในการวิจัย มีเป็น 5 ด้าน ดังนี้

3.1 การใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนจัดระบบข้อมูลสารสนเทศได้ครบถ้วนถูกต้อง ทันทต่อการใช้งาน แผนโรงเรียนเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนสอดคล้องกับสภาพโรงเรียน เป้าหมายชัดเจน มุ่งเน้นคุณภาพนักเรียน ค่อนข้างตัวในการปฏิบัติงาน มีการมอบหมายงานตรงกับความรู้ ความสามารถ ส่งเสริมให้บุคลากรมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ควบคุมกำกับและติดตาม นิเทศการดำเนินงานให้บรรลุตามแผนที่วางไว้

3.2 การสนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนา หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียน ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรให้สามารถพัฒนาตนเอง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง จัดสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวก ประโยชน์ตอบแทนการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมเป็นธรรม

3.3 การจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนจัดกิจกรรมทางวิชาการ จัดบริการแนะแนว จัดบริการสุขภาพอนามัย และโภชนาการ จัดกิจกรรมช่วยเหลือนักเรียนอย่างทั่วถึงเหมาะสม ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จัดแหล่งการเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนการสอน จัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้มีบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้

3.4 การประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาโรงเรียน หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนดำเนินการประสานความร่วมมือกับกรรมการโรงเรียน ชุมชน หน่วยงานอื่น ในการพัฒนาโรงเรียน ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของโรงเรียน ทันทเหตุการณ์และต่อเนื่อง

3.5 การประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนได้ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ด้วยวิธีการหลากหลาย ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการนำผลจากการประเมินไปใช้ในการนิเทศ และการพัฒนางานอยู่เสมอ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสำรวจรายการ (check list) จำนวน 6 ข้อ คือ เพศ อายุ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีพ และระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สร้างตามแนวคิดของ ไคเฮนและอ็อพเพอ์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามเกณฑ์ของไลเคอร์ท (Likert's rating scale) จำแนกเป็น 4 ด้าน รวม 34 ข้อ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จำนวน 11 ข้อ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จำนวน 13 ข้อ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ จำนวน 5 ข้อ
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับมาตรฐานการบริหารโรงเรียน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ที่สร้างตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามเกณฑ์ของไลเคอร์ท (Likert's rating scale) จำแนกเป็น 5 ด้าน รวม 22 ข้อ คือ

1. การใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ จำนวน 8 ข้อ
2. การสนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนา จำนวน 3 ข้อ
3. การจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน จำนวน 5 ข้อ
4. การประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาโรงเรียน จำนวน 2 ข้อ
5. การประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ จำนวน 4 ข้อ

น้ำหนักคะแนนของแบบสอบถาม ทั้งในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีความหมายในระดับการปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

ระดับ 1 หมายถึง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและ/หรือมาตรฐานการบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ระดับ 2 หมายถึง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและ/หรือมาตรฐานการบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา อยู่ในระดับน้อย

ระดับ 3 หมายถึง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและ/หรือมาตรฐานการบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 4 หมายถึง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและ/หรือมาตรฐานการบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา อยู่ในระดับมาก

ระดับ 5 หมายถึง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและ/หรือมาตรฐานการบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด⁹⁴

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้
ขั้นที่ 1 ศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการจากหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและต่างประเทศโดยอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ที่เป็นผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เป็นผู้ให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา

ขั้นที่ 2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวลผล เพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างในแบบสอบถามและขอบเขตเนื้อหาในพฤติกรรมบ่งชี้ โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พร้อมจัดสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาตามพฤติกรรมบ่งชี้ แล้วเสนอแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ พร้อมให้ข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน (ในภาคผนวก ข) ได้ช่วยประเมินเป็นว่าข้อคำถามแต่ละข้อในแบบสอบถาม สามารถวัดได้ตรงกับเนื้อหาที่กำหนดหรือไม่ โดยให้คะแนนตามเกณฑ์แล้วนำผลการพิจารณาคะแนนของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อ มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยการพิจารณาในแต่ละข้อ คือ

⁹⁴Rensis Likert, อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล, 2535), 114 - 115.

วิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence : IOC)⁹⁵ ดังนี้

+1 หมายถึง ข้อคำถามนั้น มีความสอดคล้อง

0 หมายถึง ไม่แน่ใจหรือตัดสินใจไม่ได้

-1 หมายถึง ข้อคำถามนั้น ไม่สอดคล้อง

$$\text{สูตร IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

IOC หมายถึง ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามในแบบสอบถาม

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ในการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ในทุกข้อคำถามนั้น มีค่าเท่ากับ 1.00 หากข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 จะคัดเลือกไว้ ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 จะพิจารณาปรับปรุงหรือไม่คัดเลือกไว้ ดังในภาคผนวก ง

ขั้นที่ 4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้ (try out) ในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2546 กับผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร ทั้งเขต 1 และเขต 2 มีจำนวน 6 โรงเรียน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลชุมพร โรงเรียนอนุบาลสวี โรงเรียนบ้านทุ่งมะขาม โรงเรียนวัดพิชัยาราม โรงเรียนวัดนาทุ่ง และโรงเรียนวัดหุรอ กลุ่มตัวอย่างจากผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนละ 6 กลุ่ม ๆ ละ 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 36 คน

ขั้นที่ 5 รับแบบสอบถามที่ไปทดลองใช้ มาคำนวณหาความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (α -Coefficient Cronbach)⁹⁶ และพบว่าแบบสอบถามตอนที่ 2 สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ .9719 ตอนที่ 3 สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ .9663 เมื่อรวมแบบสอบถามทั้งฉบับ มีสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ .9803 ดังในภาคผนวก ฉ

⁹⁵กรมสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์, ชุดฝึกอบรมด้วยตนเองเรื่อง การวิจัยในชั้นเรียน หน่วยที่ 6 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา , 2540), 19 – 20.

⁹⁶Lee J. Cronbach, Essentials of Psychology Testing, 3rd ed. (New York : Harper & Row Publishers, 1974), 161.

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการโดยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลและขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย

2. ขอความอนุเคราะห์ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อเก็บข้อมูลจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมการเก็บรวบรวมแบบสอบถามในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2546 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 โดยผู้วิจัยเดินทางไปปรับแบบสอบถามด้วยตนเองในแต่ละโรงเรียน ตามที่นัดหมายไว้

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

หน่วยวิเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชุมพร ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และความถูกต้อง แล้วจึงประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS และการวิเคราะห์ผลการวิจัย ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ให้ข้อมูลใช้ความถี่ (f) และร้อยละ (%)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทราบระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร โดยภาพรวมและแยกตามกลุ่มบุคคล ใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของ เบสท์ (Best) ดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 ถึง 1.49 แสดงว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและ/หรือมาตรฐานการบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.50 ถึง 2.49 แสดงว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและ/หรือมาตรฐานการบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.50 ถึง 3.49 แสดงว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและ/หรือมาตรฐานการบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.50 ถึง 4.49 แสดงว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและ/หรือมาตรฐานการบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.50 ถึง 5.00 แสดงว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและ/หรือมาตรฐานการบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด⁹⁷

⁹⁷John W. Best, Research in Education, 4th ed. (Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - Hall, 1981), 190.

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างการมีส่วนร่วมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกทางเดียว (One Way ANOVA)

สรุป

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับระดับและความแตกต่างการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร โดยภาพรวมและแยกตามกลุ่มบุคคล มีโรงเรียนเป็นหน่วยวิเคราะห์ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ และสร้างจากแนวคิดของโคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff) และแนวคิดจากเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2541 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 384 คน เก็บข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม – กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกทางเดียว (One Way ANOVA) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร ผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งแบบสอบถามถึงผู้ให้ข้อมูลจำนวน 384 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืนมาจำนวน 384 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 3 มาตรฐานการบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา

ตอนที่ 4 ความแตกต่างการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การวิเคราะห์สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 384 คน เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีพ และระดับการศึกษา ผู้วิจัยใช้ความถี่ (f) และร้อยละ (%) ดังที่ปรากฏในตารางที่ 4 ดังนี้

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 62.8 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีประสบการณ์และปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 ปี จำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 58.6 ประกอบอาชีพทำสวน จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 31.0 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 33.9

ตอนที่ 4 จำนวน ร้อยละ และข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

รายการ	ผู้แทนผู้ปกครอง	ผู้แทนครู	ผู้แทนองค์กรชุมชน	ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ผู้แทนศิษย์เก่า	ผู้ทรงคุณวุฒิ	รวม	ร้อยละ
เพศ								
ชาย	38	26	39	55	39	44	241	62.8
หญิง	26	38	25	9	25	20	143	37.2
รวม	64	64	64	64	64	64	384	100.0
อายุ								
21 – 30 ปี	-	1	2	4	6	2	15	3.9
31 – 40 ปี	19	15	17	17	27	6	101	26.3
41 – 50 ปี	35	36	26	26	22	10	155	40.4
51 – 60 ปี	8	12	12	14	7	18	71	18.5
61 ปีขึ้นไป	2	-	7	3	2	28	42	10.9
รวม	64	64	64	64	64	64	384	100.0
ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษา- ขั้นพื้นฐาน								
1 ปี	13	10	9	1	8	5	46	12.0
2 ปี	15	15	13	23	28	19	113	29.4
3 ปี	36	39	42	40	28	40	225	58.6
รวม	64	64	64	64	64	64	384	100.0

ตอนที่ 4 (ต่อ)

รายการ	ผู้แทนผู้ประกอบการ	ผู้แทนครู	ผู้แทนองค์กรชุมชน	ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ผู้แทนศิษย์เก่า	ผู้ทรงคุณวุฒิ	รวม	ร้อยละ
อาชีพ								
ธุรกิจส่วนตัว	12	-	8	7	10	8	45	11.7
ค้าขาย	5	-	3	8	7	1	24	6.3
รับราชการ	10	64	14	1	3	13	105	27.3
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	-	-	-	-	2	2	4	1.0
รับจ้าง	3	-	11	12	5	6	37	9.6
เกษตรกร	8	-	4	5	7	3	27	7.0
ประมง	3	-	2	3	-	-	8	2.1
ทำสวน	23	-	18	25	28	21	115	29.9
อื่น ๆ	-	-	4	3	2	10	19	4.9
รวม	64	64	64	64	64	64	384	100.0
ระดับการศึกษา								
ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า	14	-	14	9	13	13	64	16.4
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	14	-	14	13	18	9	74	17.7
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	14	-	6	26	16	7	71	18.0
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	6	11	7	8	7	12	42	13.3
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	15	53	22	8	9	23	130	33.9
สูงกว่าปริญญาตรี	1	-	1	-	1	-	3	0.8
รวม	64	64	64	64	64	64	384	100.0

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยใช้การหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำผลจากการวิเคราะห์ไปเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best) ดังปรากฏในตารางที่ 5 ดังนี้

จากตารางที่ 5 ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร พบว่า โดยภาพรวมและทุกรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.27$, S.D.= 0.64) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกกลุ่ม มีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ย อยู่ในลำดับสูงสุด และมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผลมีค่าเฉลี่ย อยู่ในลำดับต่ำสุด

เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่มบุคคล พบว่า การมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง ทุกกลุ่มตามลำดับ การมีส่วนร่วมด้านต่าง ๆ ในลำดับสูงสุดและลำดับต่ำสุด ดังต่อไปนี้

1. ผู้แทนครู มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.49$, S.D.= 0.74) ลำดับที่ 1 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{X}=3.63$, S.D.= 0.77) ส่วนการประเมินผลอยู่ในระดับต่ำสุด ($\bar{X}=3.38$, S.D.= 0.93)

2. ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.31$, S.D.= 0.66) ลำดับที่ 2 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{X}=3.44$, S.D.= 0.69) ส่วนในการดำเนินงานอยู่ในระดับต่ำสุด ($\bar{X}=3.24$, S.D.= 0.70)

3. ผู้แทนองค์กรชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.27$, S.D.= 0.59) ลำดับที่ 3 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{X}=3.42$, S.D.= 0.66) ส่วนผลประโยชน์อยู่ในระดับต่ำสุด ($\bar{X}=3.16$, S.D.= 0.62)

4. ผู้แทนผู้ประกอบการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.19$, S.D.= 0.59) ลำดับที่ 4 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{X}=3.28$, S.D.= 0.59) ส่วนผลประโยชน์อยู่ในระดับต่ำสุด ($\bar{X}=3.07$, S.D.= 0.74)

5. ผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.19$, S.D.= 0.62) ลำดับที่ 5 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{X}=3.32$, S.D.= 0.65) ส่วนการประเมินผลอยู่ในระดับต่ำสุด ($\bar{X}=3.07$, S.D.= 0.62)

6. ผู้แทนศิษย์เก่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.16$, S.D.= 0.66) ลำดับที่ 6 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{X}=3.25$, S.D.= 0.60) ส่วนการประเมินผลอยู่ในระดับต่ำสุด ($\bar{X}=3.09$, S.D.= 0.69)

สรุปโดยภาพรวม ผู้แทนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในลำดับสูงสุด ส่วนลำดับต่ำสุดของทุกกลุ่มไม่ตรงกัน

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพ

รายการ	ผู้แทน ผู้ปกครอง		ผู้แทนครู		ผู้แทน องค์กรชุมชน		ผู้แทนองค์กร ท้องถิ่น		ผู้แทนศิษย์เก่า		ผู้ทรงคุณวุฒิ		รวม		ค่า ระดับ	ลำดับ ที่
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านการมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจ (X_1)	3.28	0.59	3.63	0.77	3.42	0.66	3.44	0.69	3.25	0.60	3.32	0.65	3.39	0.67	ปาน กลาง	1
2. ด้านการมีส่วนร่วมใน การดำเนินงาน (X_2)	3.17	0.60	3.43	0.74	3.21	0.61	3.24	0.70	3.14	0.64	3.17	0.67	3.23	0.66	ปาน กลาง	2
3. ด้านการมีส่วนร่วม ในผลประโยชน์ (X_3)	3.07	0.74	3.43	0.79	3.16	0.62	3.29	0.71	3.11	0.65	3.09	0.68	3.19	0.71	ปาน กลาง	3
4. ด้านการมีส่วนร่วมใน การประเมินผล (X_4)	3.16	0.69	3.38	0.93	3.18	0.71	3.24	0.72	3.09	0.69	3.07	0.62	3.18	0.74	ปาน กลาง	4
รวม (\bar{X}_{total})	3.19	0.59	3.49	0.74	3.27	0.59	3.31	0.66	3.16	0.58	3.19	0.62	3.27	0.64	ปาน กลาง	-
ค่าระดับ	ปานกลาง		ปานกลาง		ปานกลาง		ปานกลาง		ปานกลาง		ปานกลาง		ปานกลาง		-	
ลำดับที่	4		1		3		2		6		5		-		-	

ตอนที่ 3 มาตรฐานการบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา

การวิเคราะห์มาตรฐานการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยใช้การหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำผลจากการวิเคราะห์ไปเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best) ดังปรากฏในตารางที่ 6 ดังนี้

จากตารางที่ 6 ระดับมาตรฐานการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.67) อยู่ในลำดับสูงสุด ผู้บริหารประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = 0.75) อยู่ในลำดับต่ำสุด

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แยกเป็นรายกลุ่มบุคคล โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ตามลำดับโดยภาพรวม ดังนี้

1. ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความคิดเห็นว่าการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากกว่าในทุกกลุ่มบุคคล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.62) ลำดับที่ 1 โดยมีผู้บริหารโรงเรียนจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.67) อยู่ในลำดับสูงสุด ส่วนการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.71) อยู่ในลำดับต่ำสุด

2. ผู้แทนครู มีความคิดเห็นว่าการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในมาก ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.76) ลำดับที่ 2 โดยมีผู้บริหารโรงเรียนใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.75) ในลำดับสูงสุด ส่วนการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.21$, S.D. = 0.89) อยู่ในลำดับต่ำสุด

3. ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความคิดเห็นว่าการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.68) ลำดับที่ 3 โดยมีผู้บริหารโรงเรียนใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.73) ในลำดับสูงสุด ส่วนการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.22$, S.D. = 0.75) อยู่ในลำดับต่ำสุด

4. ผู้แทนผู้ปกครอง มีความคิดเห็นว่าการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.58) ลำดับที่ 4 โดยมีผู้บริหารโรงเรียนประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.71) อยู่ในลำดับสูงสุด ส่วนการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.37$, S.D. = 0.75) อยู่ในลำดับต่ำสุด

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในมาตรฐานการบริหารของโรงเรียนประถมศึกษาโดยภาพรวม

รายการ	ผู้แทน ผู้ปกครอง		ผู้แทนครู		ผู้แทนองค์กร ชุมชน		ผู้แทนองค์กร ท้องถิ่น		ผู้แทน ศิษย์เก่า		ผู้ทรง คุณวุฒิ		รวม		ค่าระดับ ที่
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
1. ด้านการใช้แผนเป็นเครื่องมือ ในการบริหารงาน (Y_1)	3.51	0.68	3.67	0.75	3.51	0.63	3.59	0.65	3.43	0.63	3.60	0.73	3.55	0.68	2
2. ด้านการสนับสนุนให้บุคลากรเกิด ความมุ่งมั่นในการพัฒนา (Y_2)	3.42	0.70	3.47	0.85	3.32	0.66	3.45	0.72	3.38	0.69	3.50	0.77	3.42	0.74	4
3. ด้านการจัดกิจกรรมหลากหลาย เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน (Y_3)	3.54	0.56	3.50	0.80	3.57	0.64	3.68	0.67	3.50	0.68	3.57	0.69	3.56	0.67	1
4. ด้านการประสานความร่วมมือจาก ทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาโรงเรียน (Y_4)	3.60	0.71	3.48	0.85	3.45	0.66	3.55	0.72	3.43	0.62	3.51	0.87	3.50	0.74	3
5. ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน อย่างเป็นระบบ (Y_5)	3.37	0.75	3.21	0.89	3.23	0.71	3.35	0.71	3.17	0.64	3.22	0.75	3.26	0.75	5
รวม ($\bar{X}_{\text{รวม}}$)	3.49	0.58	3.51	0.76	3.44	0.58	3.54	0.62	3.39	0.59	3.50	0.68	3.48	0.64	-
ค่าระดับ	ปานกลาง		มาก		ปานกลาง		มาก		ปานกลาง		มาก		ปานกลาง		-
ค่าระดับที่	4		2		5		1		6		3		-		.

5. ผู้แทนองค์กรชุมชน มีความคิดเห็นว่า การบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$, S.D.= 0.58) ลำดับที่ 5 โดยมีผู้บริหารโรงเรียนจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$, S.D.= 0.64) อยู่ในลำดับสูงสุด ส่วนการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23$, S.D.= 0.71) อยู่ในลำดับต่ำสุด

6. ผู้แทนศิษย์เก่า มีความคิดเห็นว่า การบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$, S.D.= 0.59) ลำดับที่ 6 โดยมีผู้บริหารโรงเรียนจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$, S.D.= 0.68) อยู่ในลำดับสูงสุด ส่วนการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.17$, S.D.= 0.64) อยู่ในลำดับต่ำสุด

สรุปโดยภาพรวม ผู้แทนครูและผู้ทรงคุณวุฒิ มีความคิดเห็นตรงกันว่า ผู้บริหารโรงเรียนใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงานอยู่ในลำดับสูงสุด ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความเห็นตรงกันว่า ผู้บริหารโรงเรียนจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน อยู่ในลำดับสูงสุด ผู้แทนผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาโรงเรียน อยู่ในลำดับสูงสุด และเป็นที่น่าสังเกต คือ ในทุกกลุ่มผู้แทนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนตรงกันว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ อยู่ในลำดับต่ำสุด

ตอนที่ 4 ความแตกต่างการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร

การวิเคราะห์ความแตกต่างในความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการบริหารของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร จำแนกตามกลุ่มบุคคล และวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกทางเดียวโดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่กลุ่มบุคคล ด้วยวิธีทดสอบของตุ๊กกี (Tukey's method) ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดในตารางที่ 7 ดังนี้

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา
ชั้นพื้นฐาน จำแนกตามกลุ่มบุคคล

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})						F	Sig.
	ผู้แทนผู้ปกครอง	ผู้แทนครู	ผู้แทนองค์กรชุมชน	ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ผู้แทนศิษย์เก่า	ผู้ทรงคุณวุฒิ		
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (X_1)	3.2826	3.6278	3.4204	3.4417	3.2471	3.3210	2.807*	.017
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (X_2)	3.1682	3.4326	3.2127	3.2355	3.1382	3.1670	1.689	.136
3. ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (X_3)	3.0656	3.4312	3.1652	3.2968	3.1093	3.0906	2.665*	.022
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (X_4)	3.1593	3.3750	3.1750	3.2375	3.0875	3.0687	1.483	.194
รวม (\bar{X}_{tot})	3.1888	3.4871	3.2660	3.3115	3.1617	3.1911	2.350*	.040

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 7 การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน เมื่อจำแนกตามกลุ่มบุคคลโดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพียงสองด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ผู้วิจัยจึงนำทั้งสองด้านมาทดสอบภายหลัง (Post hoc test) ด้วยวิธีการเปรียบเทียบแบบพหุคูณ (Multiple Comparison Test) แต่ละด้านดังที่ปรากฏในตารางที่ 8 และ 9 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ด้านการตัดสินใจ ของคณะกรรมการ-
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นรายคู่

ด้านการตัดสินใจ	ค่าเฉลี่ย	ผู้แทนผู้ปกครอง	ผู้แทนครู	ผู้แทนองค์กรชุมชน	ผู้แทนองค์กรปกครองฯ	ผู้แทนศิษย์เก่า	ผู้ทรงคุณวุฒิ
		3.2826	3.6278	3.4204	3.4417	3.2471	3.3210
ผู้แทนผู้ปกครอง	3.2826	-	0.3452*	0.1378	0.1591	-0.0355	0.0384
ผู้แทนครู	3.6278	-	-	-0.2074	-0.1861	-0.3807*	-0.3068
ผู้แทนองค์กรชุมชน	3.4204	-	-	-	0.0213	-0.1733	-0.0994
ผู้แทนองค์กรปกครองฯ	3.4417	-	-	-	-	-0.1946	-0.1207
ผู้แทนศิษย์เก่า	3.2471	-	-	-	-	-	0.0739
ผู้ทรงคุณวุฒิ	3.3210	-	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 8 เปรียบเทียบความแตกต่างการมีส่วนร่วมใน ด้านการตัดสินใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นรายคู่ พบว่า มีความแตกต่างกันสองคู่ได้แก่ ผู้แทนครูกับผู้แทนผู้ปกครอง และผู้แทนครูกับผู้แทนศิษย์เก่า มีความแตกต่างกัน โดยผู้แทนครูมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่าผู้แทนผู้ปกครองและผู้แทนศิษย์เก่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่มีความแตกต่าง

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ของคณะกรรมการ-
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นรายคู่

ด้านการมีส่วนร่วม ในผลประโยชน์	ค่าเฉลี่ย	ผู้แทนผู้ปกครอง	ผู้แทนครู	ผู้แทนองค์กรชุมชน	ผู้แทนองค์กรปกครองฯ	ผู้แทนศิษย์เก่า	ผู้ทรงคุณวุฒิ
		3.0656	3.4313	3.1563	3.2969	3.1094	3.0906
ผู้แทนผู้ปกครอง	3.0656	-	0.3657*	0.0907	0.2313	0.0438	0.0250
ผู้แทนครู	3.4313	-	-	-0.2750	-0.1344	-0.3219	-0.3407
ผู้แทนองค์กรชุมชน	3.1563	-	-	-	0.1406	-0.0469	-0.0657
ผู้แทนองค์กรปกครองฯ	3.2969	-	-	-	-	0.1875	-0.2063
ผู้แทนศิษย์เก่า	3.1094	-	-	-	-	-	-0.0188
ผู้ทรงคุณวุฒิ	3.0906	-	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 9 เปรียบเทียบความแตกต่างการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นรายคู่ พบว่า ผู้แทนครูกับผู้แทนผู้ปกครอง มีความแตกต่างกัน โดยผู้แทนครู มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมในด้านผลประโยชน์สูงกว่าผู้แทนผู้ปกครองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพียงคู่เดียว นอกนั้น ไม่มีความแตกต่าง

ตารางที่ 10 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรฐานการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามกลุ่มบุคคล

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย (X)						F	Sig.
	ผู้แทนผู้บริหารรอง	ผู้แทนครู	ผู้แทนองค์กรชุมชน	ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ผู้แทนศิษย์เก่า	ผู้ทรงคุณวุฒิ		
1. ด้านการใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงาน ฯ (Y ₁)	3.5078	3.6757	3.5097	3.5878	3.4316	3.6035	1.032	.398
2. ด้านสนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่น ฯ (Y ₂)	3.4166	3.4791	3.3229	3.4531	3.3750	3.5000	0.526	.757
3. ด้านการจัดกิจกรรมหลากหลาย ฯ (Y ₃)	3.5437	3.5031	3.5687	3.6750	3.4968	3.5718	0.588	.709
4. ด้านการประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนา ฯ (Y ₄)	3.6015	3.4843	3.4453	3.5546	3.4296	3.5078	0.496	.779
5. ด้านประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ (Y ₅)	3.3710	3.2109	3.2343	3.3476	3.1718	3.2187	0.747	.588
รวม (\bar{X}_{tot})	3.4872	3.5078	3.4417	3.5426	3.3913	3.3535	0.460	.806

จากตารางที่ 10 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างมาตรฐานการบริหารโดยภาพรวมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จำแนกตามกลุ่มบุคคล พบว่า ผู้แทนแต่ละกลุ่มบุคคล มีความคิดเห็นในมาตรฐานการบริหารโรงเรียนเป็นรายด้านทุก ๆ ด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประการ คือ 1) เพื่อทราบระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร 2) เพื่อทราบระดับมาตรฐานการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร และ 3) เพื่อทราบความแตกต่างการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร โดยภาพรวมและรายด้าน เมื่อจำแนกตามกลุ่มบุคคล ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร จำนวน 64 โรงเรียน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งสิ้น 384 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ ได้สร้างตามแนวคิดของโคเฮนและอัสซอฟฟ์กับเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา - แห่งชาติ สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกทางเดียว (One Way ANOVA)

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถนำมาสรุปเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในครั้งนี้ ได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร พบว่า ทั้งโดยภาพรวม และทุกรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยสูงกว่าในด้านอื่น ๆ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าในด้านอื่น ๆ

2. มาตรฐานการบริหาร โรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาชุมพร พบว่าโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้าน การจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน ด้านการใช้แผนเป็นเครื่องมือในการ- บริหารงาน และด้านการประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ตาม ลำดับ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ๆ ส่วนด้านการสนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนา และการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าทุก ๆ ด้าน

3. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของผู้แทน ทุกกลุ่มโดยภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีสองรายด้านที่ กลุ่มบุคคลที่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ

3.1 การมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจของผู้แทนครูกับผู้แทนผู้ปกครอง และ ผู้แทนครูกับผู้แทนศิษย์เก่า โดยผู้แทนครูมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่าผู้แทนผู้ปกครอง และผู้แทน- ศิษย์เก่า

3.2 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ของผู้แทนครูกับผู้แทนผู้ปกครองโดยผู้แทนครู มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่าผู้แทนผู้ปกครอง

4. ความแตกต่างมาตรฐานการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา พบว่าโดยภาพรวม ไม่มี ความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผล

ข้อค้นพบจากการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลโดยจำแนกตามกลุ่มบุคคลและรายด้าน ได้ดังต่อไปนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของ โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร โดยภาพรวมของทุกกลุ่ม และแต่ละด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก มีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ซึ่งได้ระบุบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในด้านวิชาการ บริหารงานบุคคล งบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป นอกจากนี้ บางโรงเรียนดำเนินการจัดอบรม สัมมนา บทบาท และหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความตื่นตัว เริ่มเข้ามามีส่วนร่วม กับโรงเรียนมากขึ้น ซึ่งต่างกับในอดีตภาพลักษณ์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เปรียบ เสมือนกับธนาคาร เมื่อโรงเรียนต้องการเงินสนับสนุนในโครงการหรือมีกิจกรรม จะเรียกประชุม

แล้วขอบริจาคเงินตามจำนวนที่ต้องการทำให้กรรมการเกิดความเบื่อหน่าย เพราะต้องเสียทั้งเวลาในการทำมาหากินแล้วยังเสียเงินอีก บางคนจะยอมบริจาคล่วงหน้าเพื่อจะได้ไม่ต้องเสียเวลาไปประชุมซ้ำผู้บริหารบางโรงเรียน ไม่เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับโรงเรียนเท่าที่ควร ยิ่งเกรงว่ากรรมการสถานศึกษาจะมีอำนาจเหนือตนเอง คอยสั่งการและตรวจสอบการทำงานของตน ทำให้ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงอยู่ในระดับปานกลาง ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศรีสุวรรณค์ จันทมาศ ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหาร โรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มรัตน โกสินทร์ สังกัดกรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ.2544 พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ในปี พ.ศ. 2545 มีงานวิจัยสองเล่มของ สุภมาศ การะเกตุ และ ศาสตร์ศิลป์ จิณโน ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประจำโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก และเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตนิเทศที่ 4 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ตามลำดับ พบตรงกันว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับปานกลาง

แต่เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมแต่ละรายด้านของแต่ละกลุ่ม พบว่า การมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ อยู่ในลำดับสูงสุดของทุกกลุ่ม โดยมีผู้แทนครูมีค่าเฉลี่ยของด้านนี้และโดยภาพรวมจะสูงกว่าทุกกลุ่ม และมีผู้แทนศิษย์เก่ามีค่าเฉลี่ยของด้านนี้โดยภาพรวมต่ำกว่าทุกกลุ่ม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ก่อนการปฏิบัติงานทุกครั้ง ผู้บริหารโรงเรียนจะเชิญคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคน มาร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมวางแผนและกำหนดนโยบายให้แสดงความคิดเห็น แล้วขอมติจากคณะกรรมการที่เข้าร่วมประชุม เพื่อประกอบการตัดสินใจและดำเนินงานต่าง ๆ ส่วนผู้แทนครูเป็นบุคคลอยู่ในโรงเรียน ย่อมจะทราบข้อมูลและร่วมปฏิบัติงานต่าง ๆ ร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนได้มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ดังนั้น ผู้แทนครูจึงมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในลำดับที่สูงมากกว่าผู้แทนในกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งดูเสมือนขัดแย้งกับผลการวิจัยของ มณชิชา ชูประเสริฐ ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของครูประถมศึกษากลุ่มเขตนครินทร์ สังกัดกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2546 ทั้งนี้ จะเห็นว่ากรณีศึกษาของ มณชิชา ชูประเสริฐ ศึกษาครูผู้สอน แต่ข้อค้นพบของงานวิจัยนี้ศึกษาจากครูผู้สอน ซึ่งมีสถานภาพเป็นผู้แทนครู พบว่าโดยภาพรวม ครูผู้สอน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง

2 ระดับมาตรฐานการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกกลุ่ม พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญ และให้การสนับสนุนให้บุคลากรในโรงเรียนเกิด

ความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง พัฒนางานอย่างสม่ำเสมอ นำผลจากการประเมินมาใช้ในการนิเทศ และพัฒนางานในโรงเรียนเป็นระบบมากขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรพล ศรีตัน ที่ศึกษา เรื่อง ผลการประเมินโรงเรียนตามมาตรฐานการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย เมื่อปี พ.ศ. 2543 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนบริหารงานตามมาตรฐานการบริหารโรงเรียน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และ ชูชาติ แก้วนอก ที่ศึกษาเรื่อง สภาพและการปฏิบัติงานตาม มาตรฐานการบริหารโรงเรียน ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในโรงเรียน - ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยโสธร เมื่อ พ.ศ. 2544 พบว่า โดยภาพรวม ผู้บริหารโรงเรียนบริหารงานตามมาตรฐานการบริหารโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็น เพราะ ผู้บริหารบางโรงเรียนยังไม่เคยรายงานผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้แก่คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ทราบเมื่อสิ้นปีการศึกษา มีแต่การรายงานผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ให้แก่ครูและหน่วยงานต้นสังกัดทราบเท่านั้นด้วยเหตุนี้ความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบของผู้บริหารโรงเรียนจึงอยู่ในระดับ ปานกลางที่มีลำดับต่ำสุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปิยะดา แสนสุข ที่ศึกษาเรื่อง ผลการบริหาร ตามมาตรฐานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อปี พ.ศ. 2543 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชูชาติ แก้วนอก ที่ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานตาม มาตรฐานการบริหารโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในโรงเรียน - ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยโสธร พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประเมินผล การปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เช่นกัน

เมื่อพิจารณามาตรฐานการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนในแต่ละรายด้าน ตาม ความคิดเห็นของแต่ละกลุ่ม พบว่า ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบอยู่ในระดับ ปานกลาง ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดและมีค่าเฉลี่ยในลำดับสุดท้าย

3. ความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน พบว่า โดยภาพรวมและอีกสองรายด้าน คือ ด้านการตัดสินใจ และด้านผลประโยชน์ มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละกลุ่มบุคคลที่ เข้ามามีส่วนร่วมในแต่ละโรงเรียนนั้น แต่ละคนจะมีความแตกต่างกันในสถานภาพด้านอายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และอื่น ๆ ที่มีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย โรงเรียนบางแห่งไม่มีบุคคลเข้ามา สมัครเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารโรงเรียนจะขอเรื่องหรือพิจารณาเสนอชื่อ จากบุคคลที่มีฐานะทางการเงินดีหรือนักการเมืองในท้องถิ่น ที่มีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย บางคนอาจมีความเต็มใจหรือไม่เต็มใจที่จะมาร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการกำหนด โรงเรียนประถมศึกษาบางแห่ง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความพร้อมที่ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนได้อย่างเต็มที่ ตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ แต่โรงเรียนประถมศึกษาบางแห่ง ซึ่งอาจจะไม่ได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเท่าที่ควร ดังนั้น ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อจำแนกตามกลุ่มบุคคลจึงมีความแตกต่างกันสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สิริกาญจน์ โกสมุท ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียน เมื่อ พ.ศ. 2542 พบว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมมีความแตกต่างกันคือ กลุ่มบุคคลที่มีอำนาจและมีความเกี่ยวข้องปฏิสัมพันธ์กับโรงเรียนในระดับมาก แสดงบทบาทหน้าที่ร่วมกับโรงเรียนได้มากกว่า กลุ่มบุคคลที่ไร้อำนาจ หรือประชาชนทั่วไป

เมื่อพิจารณารายสองด้านที่แตกต่างกัน พบว่า มีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีสองกลุ่มรายคู่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ผู้แทนครูกับผู้แทนผู้ปกครอง และผู้แทนครูกับผู้แทนศิษย์เก่า โดยผู้แทนครูมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมสูงกว่าผู้แทนผู้ปกครองและผู้แทนศิษย์เก่า ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก ผู้แทนครูปฏิบัติงานต่าง ๆ อยู่ในโรงเรียนและได้ทราบสภาพข้อเท็จจริงการบริหารงาน มีโอกาสปฏิบัติงานร่วมกับ ผู้บริหาร โดยตลอด เช่น ร่วมกำหนดนโยบาย จัดลำดับความสำคัญของโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ กำหนดแผนและยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียน ได้มากกว่าผู้ปกครอง ดังนั้น ผู้แทนครูจึงมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจและผลประโยชน์มากกว่าผู้แทนผู้ปกครองและผู้แทนศิษย์เก่า

สำหรับด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์พบว่า มีกลุ่มบุคคลหนึ่งรายคู่ที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ผู้แทนครูกับผู้แทนผู้ปกครอง โดยผู้แทนครูมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมสูงกว่าผู้แทนผู้แทนผู้ปกครอง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก ผู้แทนครูให้ความสำคัญและคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้จากการมีสื่อและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ทางการศึกษามาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะ มุ่งเน้นคุณภาพของนักเรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึงประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง มากกว่าผลประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับ หากปฏิบัติสอนที่ไม่มีคุณภาพแล้ว อาจทำให้ตนเองได้รับความเดือดร้อนหรือเสื่อมเสียชื่อเสียงได้

4. ความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลเกี่ยวกับ มาตรฐานการบริหาร โรงเรียนของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและทุกรายด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังมีความคิดว่า การบริหารโรงเรียนเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่ต้องปฏิบัติตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการอยู่แล้ว บางแห่งยังมีค่านิยมที่ให้ความเชื่อถือและยกย่องในความรู้ ความสามารถ ความเป็นปราชญ์บุคคลของผู้ที่เป็นครูอาจารย์ หากจะเข้าร่วมในการบริหารงานก็ต่อเมื่อผู้บริหาร โรงเรียนเปิดโอกาสให้เข้าร่วมในการบริหารบางเรื่องบางโอกาส ส่วนใหญ่ยังคงเป็นฝ่ายสนับสนุนกิจกรรมด้านต่าง ๆ ตามที่โรงเรียนร้องขอ ดังนั้น คณะกรรมการ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละกลุ่ม จึงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานตามมาตรฐานโรงเรียน ทั้งโดยภาพรวมและทุกรายด้าน ไม่แตกต่างกัน จากผลการวิจัยครั้งนี้ มีความขัดแย้งกับผลการวิจัยของ สุขมาศ การระเกตุ ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประจำโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก เมื่อ พ.ศ. 2545 พบว่า โดยภาพรวมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละกลุ่ม มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ในมาตรฐานการบริหารประจำโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งขัดแย้งกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ใน การวิจัยในครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร แล้วได้ข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์แก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย จึงเสนอแนวทางที่ได้จากการค้นพบจากการวิจัย คือ 1) ข้อเสนอของการวิจัย 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียน ควรร่วมมือกันจัดการประชุม และสัมมนาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้กรรมการสถานศึกษาทุกคนมีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ได้ถูกต้อง หลังจากที่ได้มีการประกาศใช้ระเบียบหรือกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง จากผลจากการวิจัย พบว่า กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนหลายแห่ง ขาดความรู้ความเข้าใจ ความมั่นใจในการปฏิบัติงานร่วมกับโรงเรียน ส่วนใหญ่เป็นเพียงองค์คณะบุคคลที่เข้ามาประชุมตามที่ผู้บริหารนัดหมายหรือให้ความเห็นชอบในเรื่องที่ผู้บริหาร โรงเรียน นำมาเสนอ หรือร้องขอให้การส่งเสริมและสนับสนุนตามต้องการ

2. ผู้บริหารโรงเรียน ต้องเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายแผน กำกับ ตรวจสอบผลการบริหารงานวิชาการ งานบริหารบุคคล การบริหารงบประมาณ และงานบริหารทั่วไปให้มากขึ้น จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานสำคัญ ๆ ของโรงเรียนตามบทบาทหน้าที่ ไม่ยอมรับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ ถือว่าเป็นอุปสรรคสำคัญในการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม ในอนาคต

3. กำหนดเกณฑ์คุณภาพ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดผลสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้บริหาร โรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ครอบคลุมภารกิจที่ได้รับผิดชอบ มีการกำหนดเบี้ยประชุม ประโยชน์ตอบแทน สิทธิพิเศษต่าง ๆ เพื่อเป็นเหตุจูงใจให้ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ความพร้อม ได้มีโอกาส เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ

4. โรงเรียนต้องสร้างสิ่งจูงใจและให้ความสำคัญแก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีความเต็มใจที่จะร่วมปฏิบัติงานวิชาการ งานบริหารบุคคล งบประมาณ และงานบริหารทั่วไป ในโรงเรียนมากขึ้น จากผลจากการวิจัย พบว่า โดยภาพรวม คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลาง เท่านั้น เมื่อสิ้นปีการศึกษาโรงเรียน ควรจัดกิจกรรมยกย่องกรรมการโรงเรียนที่ทำคุณประโยชน์ให้แก่โรงเรียน มีห้องแสดงผลงานของ ศิษย์เก่าหรือเผยแพร่ผลงานศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จในชีวิตเพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วม และพัฒนาโรงเรียนให้มากขึ้น

5. ควรสร้างเครือข่ายของกลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท ทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมมือกันลงทุน เพื่อการศึกษาด้วยการนำเทคโนโลยี และ จัดระบบสารสนเทศ ในการจัดการและพัฒนาศึกษาที่เป็นเครือข่ายร่วมกันมากขึ้นในอนาคต

ขอเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัย รูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่อง หรือ เด็กพิการหรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เฉพาะด้าน ทั้งในระดับก่อนอุดมศึกษาและอุดมศึกษา

2. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับ ปัจจัยที่เป็นมูลเหตุจูงใจที่เป็นประโยชน์ตอบแทน สิทธิประโยชน์ สิทธิพิเศษต่าง ๆ ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมในงาน วิชาการ งานบริหารงานบุคคล งบประมาณ และงานบริหารงานทั่วไป ในโรงเรียนของรัฐบาล

3. ควรวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับ มาตรฐานการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป ในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมสามัญศึกษา. หน่วยศึกษานิเทศก์. ชุดฝึกอบรมด้วยตนเองเรื่อง การวิจัยในชั้นเรียน หน่วยที่ 6. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2540.
- กรณีกา ชมดี. “การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524.
- กระทรวงศึกษาธิการ. กรมสามัญศึกษา. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2541.
- _____. นโยบายและแผนจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2542.
- _____. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู. ความเป็นครูตามแนวพระราชดำริ : รวบรวมพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับการพัฒนาวินัยและจริยธรรมครู. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เจ เอ็น ที, 2544.
- _____. “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543.” 23 พฤษภาคม 2543.
- _____. สำนักงานโครงการอาหารกลางวัน.โครงการอาหารกลางวัน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ พี.เอ. ลีฟวิ่ง, 2536.
- คณะกรรมการปฏิรูประบบบริหารการศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการ. รายงานการปฏิรูประบบบริหารการศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : บริษัท เซเว่น พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด, 2542.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. “การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท.” ใน การบริหารงานพัฒนาชนบท, 265 – 268. จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2527.
- ชูชาติ พวงสมจิตร์. “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหา-

วิทยาลัย, 2540.

ทงศักดิ์ คุ่มไชน้ำ และคณะ. การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท บพิศการพิมพ์ จำกัด, 2534.

ทรงสิทธิ์ ยืนชีวิต. “การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2544.

ธงชัย สันติวงษ์. การบริหารงานบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2535.

ธีระ รุญเจริญ. “ผู้บริหารที่ดีไม่ควรพึ่งพิงหน่วยเหนือตลอดเวลา.” สานปฏิรูป 6, 60 (เมษายน 2546) : 67 – 73.

ธวัชชัย เมืองนาง. “รูปแบบการประสานงานการนิเทศการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2541.

นารี ยิ่งยืน. “การศึกษาความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตน โกสินทร์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏบ้าน

สมเด็จพระเจ้าพระยา, 2544.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. “กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน.” ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, 182 – 183. ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภการพิมพ์, 2527.

บุญศรี แสงศรี. “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย

สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2545.

ประคอง วรรณสุด. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ท่าปกเจริญผล, 2510.

ประทุม ปิยากุล. “การศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษา

โรงเรียนประถมศึกษาเขตปฏิบัติการทางการศึกษาที่ 1 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดนครราชสีมา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2544.

ปราโมทย์ กิ่งแก้ว. “การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะ
กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต.”

วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิต-
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2544.

ปิยะดา แสนสุข. “การประเมินการบริหารตามมาตรฐานการบริหารในโรงเรียนขยายโอกาสทาง
การศึกษาในเขตพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2543.

ปีเตอร์ โอคเลย์ และ เดวิด มาร์สเดน. แนวทางในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท.
แปลโดย นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ,
2533.

ปรีชา ศรีเศษมาตย์. “ศึกษาเพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร-
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น,
2541.

พจมาน ขำทอง. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตรศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
2543.

พนม พงษ์ไพบูลย์ และคณะ. รวมกฎหมายการศึกษาเข้าสู่โครงสร้างใหม่ กระทรวงศึกษาธิการ.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด, 2546.

พิสัณห์ หิรัญวงษ์. “ศึกษาการบริหารโดยให้บุคลากรมีส่วนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาอุดรธานี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2541.

พิเชษฐ์ ศรีหนารถ. “การศึกษาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2543.

พระครูพิพัฒนพิบูลย์. “คณะกรรมการสถานศึกษา ฤ็เป็นแค่ร่างเงา.” สถานปฎิรูป 6, 58 (มกราคม 2546) : 56 – 57.

พรนิภา โรจนวิลาวัลย์. “การมีส่วนร่วมของสถานประกอบการในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาของสถานศึกษากลุ่มภาคกลาง สังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2544.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล, 2535.

ภิรมย์ โชติแดง. “ปัจจัยการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543.

มณฑิชา ชูประเสริฐ. “การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของครูประถมศึกษากลุ่มเขตศรีนครินทร์ สังกัดกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2546.

เมตต์ เมตต์การ์ณจิต. “การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2541.

ยุทธพงษ์ กัยวรรณ. พื้นฐานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2543.

รุ่ง แก้วแดง. โรงเรียนนิติบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด, 2546.

วรรณณี ภาณุวัฒน์สุข. “บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543.

วัชระ สกุล ณ มรรคา. “ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2541.

วีระนุช ปิณฑาณิช. “กรรมการสถานศึกษา : หอกข้างแคร่หรือผู้ร่วมอุดมการณ์.” สถานปฏิรูป 6, 62 (มิถุนายน 2546) : 17 – 22.

ศาสตรศิลป์ ชินโน. “การศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตนิเทศที่ 4 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏมหาสารคาม, 2545.

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. “การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน.” วิทยานิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2542.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. องค์การและการจัดการ ฉบับมาตรฐาน. กรุงเทพฯ : บริษัท วิสทีพีพัฒนา จำกัด, 2539.

ศรีสวรรค์ จันทร์มาศ. “การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2544.

ศรีอัมพร ทองสืบสาย. “รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอำนาจเจริญ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2545.

ศุภมาศ การะเกตุ. “การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประจำโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก.” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2545.

สงวนวุฒิชัย ภาโนชิต. “การควบคุมกำกับการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนมัธยม

ศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดเลย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2540.

สมคิด บางโม. องค์การและการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : บริษัท วิทย์พัฒน จำกัด, 2542.

สมชาย เทพแสง. “ผู้นำคุณภาพ : หัวใจสำคัญในการสร้างคุณภาพการศึกษา.” วารสารวิชาการ 6, 5 (พฤษภาคม 2546) : 12 - 15.

สาคร คุณชื่น. “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนา

การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดสมุทรสงคราม.”วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตร
และการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543.

สุทธิวัฒน์ เททะสังข์. “การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏมหาสารคาม,
2545.

สุรพล เฟ็งแจ่ม. “การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้ปกครอง
นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ.” วิทยานิพนธ์-
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบัน-
ราชภัฏอุบลราชธานี, 2545.

สุรพล ศรีคัน. “การประเมินการบริหารโรงเรียนตามมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
วิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2543.
สวัสดิ์ สายประสิทธิ์ และคณะ. คู่มือสอบและปฏิบัติราชการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา,
ม.ป.ป.

สวัสดิ์ แก้วชนะ. “บทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น
พื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษา เขตพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
วิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2544.

เสริมศักดิ์ โรยสุวรรณ. “การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนของข้าราชการ
ครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระนอง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2544.

สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ. พฤติกรรมองค์กร : ทฤษฎีและการประยุกต์. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร. ผลการประเมินมาตรฐานโรงเรียน ปีการศึกษา 2543.
ชุมพร : ฝ่ายวิจัยและประเมินผลทางการศึกษา, 2543.

สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูประบบบริหารการศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการ. รายงานการปฏิรูป
ระบบบริหารการศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : บริษัท เซเว่น พรินติ้ง กรุ๊ป

จำกัด, 2542.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. “การบริหารโดยโรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา.” รายงานปฏิรูปการศึกษาไทย. 3, 48 (ธันวาคม 2544) : 1.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. การนำมาตรฐานสู่โรงเรียนและห้องเรียน.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.

—————. แนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์-

คุรุสภาลาดพร้าว, 2538.

—————. โครงการอาหารเสริม (นม). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ม.ป.ป.

—————. กองวิชาการ. เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2537. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์-
คุรุสภาลาดพร้าว, 2538.

—————. ผลการประเมินมาตรฐานโรงเรียน ปีการศึกษา 2543. กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและ
พัฒนา

มาตรฐานการศึกษา, 2544.

—————. มาตรฐานโรงเรียน พุทธศักราช 2541. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.

—————. รายงานการประเมินมาตรฐานโรงเรียน ปีการศึกษา 2543. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การ
รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2545.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. สังคมได้อะไร...จากการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด
ภาพพิมพ์, 2544.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. เกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษาของคุรุสภา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ
: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.

อคิน รพีพัฒน์, หม่อมราชวงศ์. “ทำให้ต้องพูดถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน : ทัศนะจากองค์กร
พัฒนาเอกชน.” ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, 320. ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์,
บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภารพิมพ์, 2527.

อำภรณ์ ช่างเกวียน. “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
ป่าชายเลน ตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอเสีงา จังหวัดตรัง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาคู่มือและการศึกษาต่อเนื่อง บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2540.

อุทัย คำล้าน. “ความพร้อมในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของเทศบาลตำบลจังหวัดอุบลราชธานี.”

วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2545.

อุทัย บุญประเสริฐ. การศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบ
การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.

ภาษาต่างประเทศ

Best, John W. Research in Education. 4th ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall,
1981.

Brittle, V.L. Attitude of elementary principals toward parent involvement in school in the
Common wealth of Verginia [CD-ROM]. 1995. Abstract from ProQuest File :
Dissertation Abstracts Item : AAC 9513887.

Cronbach, Lee J. Essentials of Psychological Testing. 3 rd ed. New York : Harper & Row
Publishers, 1974.

Cohen, John M., and Norman T. Uphoff. Rural Development Participation : Concepts and
measure for project design implementation and evaluation. New York : Rural
Development Committee Center for International Studies, Cornell University, 1977.

———. “Participation’s Place in Rural Development Seeking : Clarity through Specificity.”
World Development 8, 3 (1980) : 213 – 235.

Foster, S.F. Type of parent involvement : Effects on parent rating of school [CD-ROM]. 1993.
Abstract from ProQuest File Dissertation Abstracts Item : MM91110.

Katz, Daniel., and Robert L.Kahn. The Social Psychology of Organization. 2 nd ed. New York
: John Wiley & Son, 1987.

Macda, John H. Present Organization and Participation in Tansania in Studies in Rural
Participation. New Delhi : Oxford IBM Publishing, 1982.

Uniteds Nation. Department of International Economic and Social affair. Popular
Participation as Strategy for Program Community Level Action and Development.
New York : United Nation, 1981.

O’Meara, A.T. Elementary school principals : A rational for community resources to develop
Parent involvement program [CD-ROM]. 1994. Abstract from ProQuest File :
Dissertation Abstract Item : AAC 9424931.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร **ภาคผนวก ก** สงวนลิขสิทธิ์
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการบริหาร
ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร

เรียน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียน.....

แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวม
ข้อมูลสำหรับการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น
พื้นฐานและมาตรฐานการบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถม
ศึกษาจังหวัดชุมพร ” ข้อมูลที่ได้จากความคิดเห็นของท่านมีค่ายิ่งต่อการวิจัยในครั้งนี้
และจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร จึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านได้โปรด
ตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง

แบบสอบถามนี้ ประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของกรรมการสถานศึกษา ฯ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรฐานการบริหารโรงเรียน

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือและความอนุเคราะห์จากท่าน
ในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

นายแวน วิรุฬห์เลิศ

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน [] หน้าข้อความที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

ข้อที่	รายการ	ช่องนี้ สำหรับผู้วิจัย [] [] []
1.	เพศ [] ชาย [] หญิง	[] 3
2.	อายุ [] 21 – 30 ปี [] 31 – 40 ปี [] 41 – 50 ปี [] 51 – 60 ปี [] 61 ปีขึ้นไป	[] 4
3.	สถานภาพของผู้ตอบ [] ผู้แทนผู้ประกอบการ [] ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น [] ผู้แทนครู [] ผู้แทนศิษย์เก่า [] ผู้แทนองค์กรชุมชน [] ผู้ทรงคุณวุฒิ	[] 5
4.	ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน [] 1 ปี [] 2 ปี [] 3 ปี [] 4 ปี	[] 6
5.	อาชีพ [] ธุรกิจส่วนตัว [] ค้าขาย [] รับราชการ [] พนักงานรัฐวิสาหกิจ [] เกษตรกร [] รับจ้าง [] ประมง [] ทำสวน [] อื่น ๆ (โปรดระบุ).....	[] 7
6.	ระดับการศึกษา [] ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า [] มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า [] มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า [] อนุปริญญาหรือเทียบเท่า [] ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า [] สูงกว่าปริญญาตรี	[] 8

ข้อที่	รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม					ช่องนี้ สำหรับ ผู้วิจัย
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปาน กลาง 3	น้อย 2	น้อย ที่สุด 1	
32.	กำกับและติดตามการดำเนินงานตาม แผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน อยู่เสมอ.....	[] 40
33.	เสนอแนะเพื่อปรับปรุงรายงานผล การปฏิบัติงานประจำปีของโรงเรียน ให้มีความสมบูรณ์ ก่อนที่จะนำไป เผยแพร่สาธารณชน.....	[] 41
34.	เป็นคณะอนุกรรมการสำรวจประชา- พิจารณาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องใน การปฏิบัติงานของบุคลากร เพื่อ ปรับปรุงและพัฒนาบุคลากรของ โรงเรียน.....	[] 42

โปรดให้ข้อเสนอแนะแก่โรงเรียนหรือผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้กรรมการ
สถานศึกษามีความยินดีและเต็มใจ เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนตามบทบาทหน้าที่ของ
กรรมการสถานศึกษาฯ ได้ดียิ่งขึ้นตามความคิดเห็นของท่าน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อที่	รายการ	ระดับมาตรฐานการบริหารโรงเรียน					ช่องนี้ สำหรับ ผู้วิจัย
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปาน กลาง 3	น้อย 2	น้อย ที่สุด 1	
5.	มีการจัดระบบงานชัดเจนและคล่องตัว ในการปฏิบัติงาน.....	[] 5
6.	มีการมอบหมายงานได้ตรงกับความรู้ ความสามารถของครู.....	[] 6
7.	ส่งเสริมให้ครูมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน.....	[] 7
8.	ควบคุม กำกับ ติดตามและช่วยเหลือครู ให้ดำเนินงานบรรลุตามแผน.....	[] 8
มาตรฐานที่ 2 โรงเรียนสนับสนุน							
ให้ครูมีความมุ่งมั่นในการพัฒนางาน							
9.	ส่งเสริมให้ครูสามารถพัฒนาตนเอง และพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง.....	[] 9
10.	มีการประเมินและปรับปรุงวิธีการใน การพัฒนาครูอย่างสม่ำเสมอ.....	[] 10
11.	จัดสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวก ต่อการปฏิบัติงานของครู ได้ตาม ความต้องการที่จำเป็นอย่างทั่วถึงและ มีคุณภาพ.....	[] 11
มาตรฐานที่ 3 โรงเรียนมีการจัด							
กิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อสนับสนุน							
การเรียนการสอน							

โปรดให้ข้อเสนอแนะแก่โรงเรียนหรือผู้บริหารโรงเรียน ในการปฏิบัติงาน
เพื่อให้โรงเรียนมีมาตรฐานในการบริหารงานมากยิ่งขึ้น ตามความคิดเห็นของท่าน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ที่กรุณาตอบแบบสอบถามครบทุกข้อ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ข

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

- ผศ.ดร.ประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล วุฒิการศึกษา ค.ค.(หลักสูตรและการสอน)
 คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี
 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- นายธนสรณ์ ชาญเชาว์ วุฒิการศึกษา กศ.ม.(ภาษาไทย)
 ศึกษานิเทศก์ 7 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต 1
 ตำบลขุนกระโทก อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร
- ว่าที่ร้อยตรี สมศักดิ์ ทองก้านเหลือง วุฒิการศึกษา ศศ.ม.(การวัดและประเมินผลการศึกษา)
 รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
 สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี ตำบลขุนทะเล
 อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ค

หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สังกัดคณะศิลปกรรมศาสตร์

ที่ ทม 1106.02/1017

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
นครปฐม 73000

6 มกราคม 2546

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ผศ.ดร.ประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล, นายธนศรี ชาญเชาว์ และ นายสมศักดิ์ ทองก้านเหลือง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ

ด้วย นายแวน วิรุฬห์เลิศ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการ
บริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง
“การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการบริหารงานของ
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร”

ดังนั้นจึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดตรวจสอบความเที่ยงตรงของ
เครื่องมือเพื่อการวิจัยที่แนบมาพร้อมกันนี้ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชวนชม ชินะดังกูร)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ฝ่ายธุรการ

โทร. 0 3421 9136

FAX. 0 3421 9136

ภาคผนวก ง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
คำดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน จำนวน 34 ข้อ

ข้อที่	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	รวม	ค่าเฉลี่ย
1.	+1	+1	+1	3	1
2.	+1	+1	+1	3	1
3.	+1	+1	0	2	0.67
4.	+1	+1	+1	3	1
5.	+1	+1	+1	3	1
6.	+1	0	+1	2	0.67
7.	+1	+1	+1	3	1
8.	+1	+1	0	2	0.67
9.	+1	+1	+1	3	1
10.	+1	+1	+1	3	1
11.	+1	+1	+1	3	1
12.	+1	0	+1	2	0.67
13.	+1	+1	+1	3	1
14.	+1	+1	0	2	0.67
15.	+1	+1	+1	3	1
16.	+1	+1	+1	3	1
17.	+1	+1	+1	3	1
18.	+1	+1	+1	3	1
19.	+1	+1	+1	3	1
20.	+1	0	+1	2	0.67
21.	+1	+1	+1	3	1
22.	+1	+1	+1	3	1
23.	+1	+1	+1	3	1
24.	+1	+1	0	2	0.67
29.	+1	+1	+1	3	1
30.	+1	+1	+1	3	1
31.	+1	+1	+1	3	1
32.	+1	+1	+1	3	1
33.	+1	+1	+1	3	1
34.	+1	+1	+1	3	1

ตอนที่ 3 มาตรฐานการบริหารของโรงเรียน
ประถมศึกษา จำนวน 22 ข้อ

ข้อที่	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	รวม	ค่าเฉลี่ย
1.	+1	+1	+1	3	1
2.	+1	0	+1	2	0.67
3.	+1	+1	+1	3	1
4.	+1	+1	+1	3	1
5.	+1	+1	+1	3	1
6.	+1	+1	+1	3	1
7.	+1	+1	+1	3	1
8.	+1	+1	+1	3	1
9.	+1	+1	+1	3	1
10.	+1	+1	+1	3	1
11.	+1	+1	+1	3	1
12.	+1	+1	+1	3	1
13.	+1	+1	0	2	0.67
14.	+1	+1	+1	3	1
15.	+1	+1	+1	3	1
16.	+1	+1	+1	3	1
17.	+1	+1	+1	3	1
18.	+1	+1	+1	3	1
19.	+1	0	+1	2	0.67
20.	+1	+1	+1	3	1
21.	+1	+1	+1	3	1
22.	+1	+1	+1	3	1

หมายเหตุ +1 หมายถึง ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับเนื้อหา, 0 หมายถึง ไม่แน่ใจหรือตัดสินใจไม่ได้
-1 หมายถึง ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับเนื้อหา

ภาคผนวก จ

หนังสือขออนุญาตทดลองเครื่องมือวิจัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ที่ ทม 1106.02/1020

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
นครปฐม 73000

6 มกราคม 2546

เรื่อง ขอตกลงเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด

ด้วย นายแวน วิรุฬห์เลิศ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหาร-
การศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง
“การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการบริหารของโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดชุมพร”

ในการนี้ ภาควิชาการบริหารการศึกษา ไคร่ขอความอนุเคราะห์ให้ นายแวน วิรุฬห์เลิศ
ทำการทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือในสถานศึกษาของท่าน เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำ
ไปใช้ในการวิจัยกลุ่มตัวอย่าง หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

ชวนชม ชินะดังกูร

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวนชม ชินะดังกูร)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ฝ่ายธุรการ

โทรศัพท์ 0 3421 9136

ภาคผนวก ก

ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Statistics based on inverse matrix for scale ALPHA
are meaningless and printed as

N of Cases = 384.00

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Alpha if Item Deleted
Q9	107.4141	448.4782	.5991	.	.9715
Q10	107.7839	445.2247	.7042	.	.9710
Q11	107.7682	443.5780	.7267	.	.9709
Q12	107.7865	443.9543	.6801	.	.9711
Q13	107.8047	441.7764	.7310	.	.9709
Q14	107.6198	441.9699	.7341	.	.9708
Q15	107.9740	441.8322	.6932	.	.9711
Q16	107.6146	442.7440	.6753	.	.9711
Q17	107.7318	441.8783	.7317	.	.9709
Q18	107.6563	444.1896	.7155	.	.9709
Q19	107.7005	442.7430	.7276	.	.9709
Q20	107.7266	443.1444	.7062	.	.9710
Q21	108.1667	445.5074	.6546	.	.9712
Q22	108.0833	444.1445	.6346	.	.9714
Q23	108.0755	442.3729	.6799	.	.9711
Q24	107.5964	444.0220	.7025	.	.9710
Q25	107.9271	442.5273	.7290	.	.9709
Q26	108.0000	441.6815	.7295	.	.9709
Q27	108.1875	442.3407	.7220	.	.9709
Q28	108.1172	439.7956	.7567	.	.9707
Q29	107.8203	441.3332	.7312	.	.9709
Q30	107.8828	439.7434	.7640	.	.9707
Q31	107.2422	446.4869	.6582	.	.9712
Q32	107.5938	445.5369	.6520	.	.9712
Q33	107.9974	444.2063	.6691	.	.9712
Q34	108.1016	444.3891	.6707	.	.9712
Q35	108.0833	444.2228	.6768	.	.9711
Q36	107.6719	441.5474	.7644	.	.9707
Q37	107.7083	443.7894	.6358	.	.9714
Q38	108.0339	442.9884	.6720	.	.9712
Q39	107.6224	443.0973	.7005	.	.9710
Q40	107.8385	443.3786	.7170	.	.9709
Q41	107.9818	441.0676	.7766	.	.9706
Q42	108.1250	443.1384	.6805	.	.9711

Reliability Coefficients 34 items

Alpha = .9718

Standardized item alpha = .9719

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

N of Cases = 384.0

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Alpha if Item Deleted
R1	73.1172	178.8609	.6770	.6723	.9652
R2	73.0807	177.2023	.7815	.7625	.9641
R3	72.9010	177.0816	.7213	.6751	.9647
R4	72.7422	178.5104	.7497	.6793	.9644
R5	73.0859	178.4495	.7744	.6792	.9642
R6	72.9844	179.1486	.7404	.6066	.9645
R7	72.8542	178.2554	.6973	.5871	.9650
R8	73.1250	178.3185	.6993	.5939	.9649
R9	72.9583	176.9852	.7978	.7129	.9639
R10	73.1641	177.4325	.7759	.6930	.9641
R11	73.2214	179.0292	.7231	.5860	.9647
R12	72.9036	178.1865	.7482	.6321	.9644
R13	72.8672	177.6925	.7818	.7169	.9641
R14	73.1042	179.1954	.7103	.6268	.9648
R15	72.8542	179.1641	.7022	.5787	.9649
R16	73.1667	180.7763	.6777	.5683	.9651
R17	72.9688	178.0199	.7574	.6322	.9643
R18	73.1016	178.7703	.7563	.6642	.9644
R19	73.1849	177.9579	.7367	.6991	.9645
R20	73.4089	178.8846	.7265	.6956	.9646
R21	73.2214	177.9326	.7758	.7225	.9641
R22	73.3047	177.8364	.7408	.7184	.9645

Reliability Coefficients 22 items

Alpha = .9661

Standardized item alpha = .9663

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Statistics based on inverse matrix for scale ALPHA
are meaningless and printed as .

N of Cases = 384.0

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Alpha if Item Deleted
Q9	183.9531	1089.4443	.6090	.	.9800
Q10	184.3229	1085.7910	.6862	.	.9799
Q11	184.3073	1082.8662	.7158	.	.9798
Q12	184.3255	1083.9068	.6626	.	.9799
Q13	184.3438	1080.8528	.7072	.	.9798
Q14	184.1589	1080.8650	.7151	.	.9798
Q15	184.5130	1081.5246	.6616	.	.9799
Q16	184.1536	1081.8066	.6626	.	.9799
Q17	184.2708	1082.3912	.6838	.	.9799
Q18	184.1953	1084.1419	.6987	.	.9798
Q19	184.2396	1081.2532	.7227	.	.9798
Q20	184.2656	1082.1120	.6977	.	.9798
Q21	184.7057	1087.7121	.6121	.	.9800
Q22	184.6224	1085.4315	.5988	.	.9800
Q23	184.6146	1082.4411	.6473	.	.9799
Q24	184.1354	1084.5978	.6734	.	.9799
Q25	184.4661	1082.8448	.6900	.	.9798
Q26	184.5391	1081.3353	.6950	.	.9798
Q27	184.7266	1081.7292	.6982	.	.9798
Q28	184.6563	1078.4716	.7216	.	.9798
Q29	184.3594	1080.3875	.7040	.	.9798
Q30	184.4219	1076.2550	.7646	.	.9797
Q31	183.7813	1086.3489	.6674	.	.9799
Q32	184.1328	1085.5619	.6489	.	.9799
Q33	184.5365	1084.4478	.6493	.	.9799
Q34	184.6406	1085.1603	.6432	.	.9799
Q35	184.6224	1085.3166	.6418	.	.9799
Q36	184.2109	1080.1251	.7458	.	.9797
Q37	184.2474	1084.1136	.6129	.	.9800
Q38	184.5729	1083.2740	.6411	.	.9799
Q39	184.1615	1081.8538	.5954	.	.9798
Q40	184.3776	1082.6743	.7044	.	.9798
Q41	184.5208	1079.9317	.7479	.	.9797
Q42	184.6641	1082.4273	.6673	.	.9799
R1	184.2214	1086.7577	.6211	.	.9800
R2	184.1849	1081.8221	.7355	.	.9798
R3	184.0052	1080.0626	.7065	.	.9798
R4	183.8464	1083.7178	.7277	.	.9798
R5	184.1901	1084.2379	.7377	.	.9798
R6	184.0885	1087.4908	.6747	.	.9799
R7	183.9583	1086.2698	.6239	.	.9800
R8	184.2292	1083.5035	.6769	.	.9799
R9	184.0625	1081.8864	.7397	.	.9797
R10	184.2682	1082.3796	.7299	.	.9798
R11	184.3255	1087.4421	.6554	.	.9799
R12	184.0078	1086.4516	.6612	.	.9799
R13	183.9714	1085.0044	.6968	.	.9798
R14	184.2083	1088.2332	.6364	.	.9799
R15	183.9583	1089.3560	.6073	.	.9800
R16	184.2708	1091.5348	.6108	.	.9800
R17	184.0729	1085.0808	.6879	.	.9798
R18	184.2057	1084.9262	.7222	.	.9798
R19	184.2891	1084.5559	.6769	.	.9799
R20	184.5130	1088.0103	.6417	.	.9799
R21	184.3255	1084.8781	.7041	.	.9798
R22	184.4089	1084.5765	.6752	.	.9799

Reliability Coefficients 56 items

Alpha = .9802 Standardized item alpha = .9803

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการรวบรวมข้อมูล

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ที่ ทม (นฐ) 1109/พิเศษ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

20 มกราคม 2546

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้บริหารโรงเรียน

ด้วย นายแวน วิรุฬห์เลิศ นักศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการบริหารของ
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร” มีความประสงค์จะขอ
เก็บรวบรวมข้อมูลจากกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาของท่าน เพื่อประกอบ
การทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน
โปรดแจ้งให้กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ทราบ พร้อมขอความร่วมมือในการตอบแบบ
สอบถามดังกล่าว ให้แก่นักศึกษา ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

ศิริชัย ชินะดังกูร

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะดังกูร)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร 0 3424 3435, 0 3421 8788

ภาคผนวก ข

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543

(ตำนาน)

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ

ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543

เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ประกอบกับมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2534 กระทรวงศึกษาธิการจึงวางระเบียบไว้ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2534”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิก “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539”

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่งอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

“สถานศึกษา” หมายความว่า โรงเรียนของรัฐที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ไม่รวมถึงสถานศึกษาที่จัดการศึกษาเฉพาะทาง

“ผู้บริหารสถานศึกษา” หมายความว่า ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการที่รับผิดชอบบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อ 5 ให้มีคณะกรรมการอย่างน้อยสถานศึกษาละเจ็ดคน แต่ไม่เกินสิบห้าคน ประกอบด้วย

(1) “ผู้แทนผู้ปกครอง” ได้แก่ ผู้แทนของผู้มีรายชื่อเป็นผู้ปกครองตามทะเบียนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสองคน

(2) “ผู้แทนครู” ได้แก่ ผู้แทนของข้าราชการครูผู้ปฏิบัติการสอนและผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสองคน

(3) “ผู้แทนองค์กรชุมชน” ได้แก่ ผู้แทนชมรม สมาคม มูลนิธิ องค์กรเอกชน หรือ กลุ่มบุคคลในรูปอื่นใด ที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ และมีที่ตั้งอยู่ในเขตบริการของสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสองคน

(4) “ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ได้แก่ ผู้แทนของเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น จำนวนไม่เกินสองคน

(5) “ผู้ทรงคุณวุฒิ” ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา ผู้ทรงภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น ข้าราชการบำนาญ ข้าราชการอื่นนอกสังกัดสถานศึกษา พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่นของรัฐ เจ้าของหรือผู้บริหารสถานประกอบการ ทั้งในและนอกเขตบริการของสถานศึกษา จำนวนไม่เกินสี่คน

ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้คณะกรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่ง ใน (1) (3) (4) (5) และ (6) เป็นประธานและอีกคนหนึ่งเป็นรองประธาน

ข้อ 6 ให้คณะกรรมการ กำหนดจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการตามข้อ 5 โดยคำนึงสัดส่วนของคณะกรรมการที่เป็นสตรีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของคณะกรรมการทั้งหมด

ข้อ 7 การให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการ ให้ดำเนินการดังนี้

(1) ให้สถานศึกษาประกาศรับสมัครผู้แทนตามข้อ 5(1) (2) (3) (4) และ (5)

(2) ให้ผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกตามข้อ 7(1) คัดเลือกกันเองให้เหลือเท่ากับจำนวนตามที่กำหนดไว้ในข้อ 6

(3) ให้ผู้ได้รับการคัดเลือกตามข้อ 7(2) และผู้บริหารสถานศึกษาเสนอรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามที่ตนเองเห็นสมควรจำนวนสองเท่าของจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อ 6 และให้ประชุมคัดเลือกเท่ากับจำนวนตามที่กำหนดไว้ในข้อ 6

(4) ให้ผู้บริหารสถานศึกษานำรายชื่อเสนอผู้มีอำนาจตามข้อ 9 เป็นผู้ลงนามแต่งตั้ง

ในกรณีไม่มีผู้สมัครเข้าร่วมการคัดเลือกเป็นผู้แทนในองค์ประกอบใด ให้คณะกรรมการเสนอรายชื่อบุคคลในองค์ประกอบนั้น จำนวนสองเท่าของจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อ 6 และให้ผู้ได้รับการเสนอคัดเลือกกันเองให้เหลือเท่าจำนวนตามที่กำหนดไว้

ในกรณีที่ผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกในองค์ประกอบใดไม่ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อ 6 ให้ถือว่าผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกที่มีอยู่ในองค์ประกอบนั้น แล้วให้คณะกรรมการเสนอ

รายชื่อบุคคลในองค์ประกอบนั้นจำนวนสองเท่าของจำนวนที่ยังขาด และให้ผู้ได้รับการเสนอชื่อคัดเลือกกันเองให้เหลือตามจำนวนที่กำหนดไว้

ในกรณีที่ผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกในองค์ประกอบใดมีจำนวนเท่ากับจำนวนกรรมการที่กำหนดไว้ในข้อ 6 ให้ถือว่าผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกดังกล่าวเป็นกรรมการในองค์ประกอบนั้น

ข้อ 8 คุณสมบัติทั่วไปของคณะกรรมการ

- (1) เป็นคนสนใจการพัฒนาการศึกษา
- (2) เป็นผู้ที่มีความประพฤติดี
- (3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
- (4) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ข้อ 9 ให้ผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับเป็นผู้ลงนามในการแต่งตั้งและอนุญาตการลาออกจากคณะกรรมการ

ข้อ 10 ให้คณะกรรมการ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง
 คณะกรรมการซึ่งได้มาตามระเบียบนี้ในวาระแรก เมื่อครบกำหนดสองปีให้จับสลากออก
 กึ่งหนึ่ง ในกรณีที่เป็นการเพิ่มเป็นหนึ่งคน เว้นแต่กรรมการและเลขานุการ

ให้สถานศึกษาคำเนินการสรรหากรรมการทดแทนกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งตามวรรคสองตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อ 7 โดยให้อยู่ในตำแหน่งตามวาระในวรรคหนึ่ง

การสรรหากรรมการใหม่ทดแทนกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่งและวรรคสาม ให้ดำเนินการภายในสี่สิบห้าวัน นับจากวันครบวาระหรือครบกำหนดแล้วแต่กรณี

ในกรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการใหม่ให้กรรมการชุดเดิม ปฏิบัติหน้าที่ไปจนกว่าจะได้มีการประกาศแต่งตั้งกรรมการใหม่

กรรมการที่พ้นวาระ อาจได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการได้อีก

ข้อ 11 กรรมการ จะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ออกตามวาระ
- (2) ตาย
- (3) ลาออก
- (4) ขาดคุณสมบัติตามข้อ 8
- (5) เป็นบุคคลล้มละลาย

(6) เป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ

(7) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(8) พ้นจากตำแหน่งในสถานศึกษานั้น สำหรับกรรมการตามข้อ 5(2) และผู้บริหารสถานศึกษา

(9) พ้นจากสภาพการเป็นผู้ปกครองนักเรียนของสถานศึกษานั้น สำหรับกรรมการตามข้อ 5(1)

(10) พ้นจากการเป็นผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับกรรมการตามข้อ 5(4)

(11) คณะกรรมการไม่น้อยกว่าสองในสาม มีมติให้ออก ขกเว้นตำแหน่งกรรมการและเลขานุการ

ข้อ 12 ในกรณีที่กรรมการในองค์ประกอบใดว่างลงก่อนครบวาระเกินกว่าเก้าสิบวันให้สถานศึกษาคำเนินการตามข้อ 7 เพื่อให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการในองค์ประกอบนั้น ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ว่างลง และให้อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของคณะกรรมการที่ตนแทน

ข้อ 13 คณะกรรมการมีหน้าที่ ดังนี้

- (1) กำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาของสถานศึกษา
- (2) ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
- (2) ให้ความเห็นชอบในการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการ

ของท้องถิ่น

- (4) กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา
- (5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการ ได้รับการศึกษา

ขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

(6) ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์เด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

(7) เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

(8) ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

(9) เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

(10) ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณชน

(11) แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการ เพื่อการดำเนินงานตามระเบียบนี้ ตามที่เห็นสมควร

ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น

ข้อ 14 ให้มีการประชุมคณะกรรมการ อย่างน้อยภาคเรียนละสองครั้ง

การดำเนินการประชุมคณะกรรมการให้เป็นไปตามระเบียบวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด โดยให้มีกรรมการเข้าประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการที่มีอยู่ในขณะนั้น และให้มีผู้แทนของนักเรียนเข้าร่วมฟัง และแสดงความคิดเห็นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควรแล้วแต่กรณี

ให้ผู้บริหารสถานศึกษารายงานผลการประชุมต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปชั้นหนึ่งภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่มีการประชุม

ข้อ 15 ในวาระเริ่มแรกให้กรมหรือส่วนราชการที่เรียนชื่ออย่างอื่น และมีฐานะเป็นกรมที่มีสถานศึกษาในสังกัด ดำเนินการให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวัน นับแต่วันประกาศใช้ระเบียบนี้

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้คณะกรรมการโรงเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 ปฏิบัติหน้าที่ไปจนกว่าจะมีการประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการตามระเบียบนี้ รวมทั้งดำเนินการให้เป็นไปตามข้อ 6 และข้อ 7 แล้วแต่กรณี

ข้อ 16 ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ รักษาการตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2543

สมศักดิ์ ปริศนานันท์กุล

(นายสมศักดิ์ ปริศนานันท์กุล)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล นายแวน วิรุพห์เลิศ
 ที่อยู่ 25/50 ถนนกรมหลวงชุมพร ตำบลท่าตะเภา อำเภอเมืองชุมพร
 จังหวัดชุมพร 86000 โทรศัพท์ 077-570193
 ที่ทำงาน โรงเรียนชุมชนมาบอำมฤต ตำบลคอนยาง อำเภอปะทิว
 จังหวัดชุมพร 86210 โทรศัพท์ 077-578330

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2528 สำเร็จการศึกษาปริญญาครุศาสตรบัณฑิต วิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไป
 จากสถาบันราชภัฏเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย
 พ.ศ. 2542 ศึกษาต่อระดับปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2529 -2533 อาจารย์ 1 โรงเรียนบ้านคำบอน ตำบลตุม อำเภอหนองหลวง
 จังหวัดอุบลราชธานี
 พ.ศ. 2533 -2539 อาจารย์ 2 โรงเรียนบ้านเม็กใหญ่ ตำบลกลาง อำเภอเดชอุดม
 จังหวัดอุบลราชธานี
 พ.ศ. 2539 -2541 อาจารย์ 2 โรงเรียนบ้านน้ำลอดน้อย ตำบลเขาทะลุ อำเภอสวี
 จังหวัดชุมพร
 พ.ศ. 2541 – 2547 ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านปากน้ำ (เผด็จจินนาทาสงเคราะห์)
 ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร
 พ.ศ. 2547 – ปัจจุบัน ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนมาบอำมฤต ตำบลคอนยาง
 อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์